

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ



SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR YAŞAM İÇİN İSTANBUL'DA YEŞİL ALAN
POLİTİKALARI: BAHÇELİEVLER ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Şah YÜKSEK

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı

Aralık, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ



SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR YAŞAM İÇİN İSTANBUL'DA YEŞİL ALAN
POLİTİKALARI: BAHÇELİEVLER ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Şah YÜKSEK
(Y1412.180005)

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ercan EYÜBOĞLU

Aralık, 2019

ONAY FORMU

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ



YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Anabilim Dalı Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Tezli Yüksek Lisans Programı Y1412.180005 numaralı öğrencisi Mehmet Şah YÜKSEK'in "Sürdürülebilir Bir Yaşam İçin İstanbul'da Yeşil Alan Politikaları: Bahçelievler Örneği" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 12.07.2019 tarih ve 2019/17 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 14.11.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

	<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
ASIL ÜYELER				
Danışman	Prof. Dr.	Ercan EYUBOĞLU	İstanbul Aydın Üniversitesi	
1. Üye	Prof. Dr.	Hatice Deniz YÜKSEKER	İstanbul Aydın Üniversitesi	
2. Üye	Doç. Dr.	Ateş USLU	İstanbul Üniversitesi	

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Sürdürülebilir Bir Yaşam İçin İstanbul’da Yeşil Alan Politikaları: Bahçelievler Örneği ” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve etik geleneklere aykırı düşecek bir davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla beyan ederim. (10/11/2019)

Mehmet Şah YÜKSEK

ÖNSÖZ

Bu tezde sürdürülebilir bir yaşam için yeşil alan politikaları(Bahçelievler İlçesi örneği) hakkında araştırma yaptım. Tez hazırlama süresinde başından sonuna kadar her aşamada desteğini yanımda hissettiğim, beni daima motive eden, olumlu yaklaşımı ile bana güç veren, bilgi ve tecrübesinden çok şey öğrendiğim, değerli tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Ercan EYÜBOĞLU ve değerli eşi Sayın Esen Can EYÜBOĞLU' na içtenlikle teşekkür ederim.

Gerekli verilerin toplanmasında ve değerlendirilmesinde yardımlarını gördüğüm Harita Mühendisi Sayın Murat GEDİK' e içtenlikle teşekkür ederim.

Çalışmalarım süresince gösterdiği sabır, özveri ve desteği için eşime ve aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Aralık, 2019

Mehmet Şah YÜKSEK

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÇİZELGE LİSTESİ.....	vi
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı	1
1.2 Tezin Kapsamı.....	4
1.3 Tezin Yöntemi.....	4
2. SÜRDÜRÜLEBİLİR YAŞAM ANLAYIŞI	5
2.1 Sürdürülebilirlik Kavramı	5
2.2 Sürdürülebilirlik Ve Yeşil Yaşam	13
2.2.1 Sürdürülebilir gelişme.....	14
2.2.2 Sürdürülebilirliği etkileyen faktörler	15
2.2.2.1 Toplumsal/kültürel değişme.....	16
2.2.2.2 Çevresel değişme	19
2.3 Dünyada Yeşilleşme, Sağlıklı ve Sürdürülebilir Yaşam Anlayışı	22
2.3.1 Yeşil yaşam ve çevreciliğin küresel yükselişi.....	25
2.3.2 Yeşil çağrı ve doğaya kaçış kavramı.....	28
2.3.3 Ekolojik ayak İzi	31
2.4 Sürdürülebilir Çevre ve Kentsel Dönüşüm	33
3. YEŞİL ALAN POLİTİKALARI	38
3.1 Açık Ve Yeşil Alanlar	38
3.2 Açık ve Yeşil Alan Kavramı ve İşlevleri	38
3.2.1 Fiziksel İşlevler	41
3.2.2 Sosyo-psikolojik işlevler.....	42
3.3 Açık ve Yeşil Alanların Sınıflandırılması.....	43
3.4 İmar Planlarında Yeşil Alanlar.....	47
3.5 Açık ve Yeşil Alanların Standartları	43
3.6 Kentsel Açık ve Yeşil Alan Sistemleri.....	52
3.7 Çevre Politikalarında Yeşil Alanlar	54
4. SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR YAŞAM İÇİN İSTANBUL'DA YEŞİL ALAN POLİTİKALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: BAHÇELİEVLER ÖRNEĞİ.....	57
4.1 Dünya' da ve İstanbul' da Yeşil Alan Kullanımı.....	57
4.2 Bahçelievler İlçesi' nde Yeşil Alan.....	65
4.2.1 Genel Bilgiler	65
4.2.2 Bahçelievler İlçesi Yeşil Alan Değerlendirme.....	67
5. SONUÇ.....	82
KAYNAKLAR	85
ÖZGEÇMİŞ.....	90

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: Kişi Başına Düşen Yeşil Alan Miktarı	51
Çizelge 3.2: Kişi Başına Düşen Yeşil Alan Miktarı	51
Çizelge 4.1: Bazı Ülkelerde Kişi Başına Düşen Yeşil Alanlar.....	57
Çizelge 4.2: ABD ve Avrupa Kentleri Kişi Başına Düşen Yeşil Alan Miktarları	58
Çizelge 4.3: İstanbul’ da İlçelerin Park Düzeyinde Yeşil Alan Profili.....	61
Çizelge 4.4: Bahçelievler Nüfusunun Mahallelere Göre Dağılımı.....	66
Çizelge 4.5: Bahçelievler Kamusal Aktif Açık-Yeşil Alan Durumu	68
Çizelge 4.6: Bahçelievler Aktif ve Pasif Toplam Yeşil Alan Durumu.....	69
Çizelge 4.7: Çobançeşme Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar	71
Çizelge 4.8: Yenibosna Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar.....	72
Çizelge 4.9: Kocasınan Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar	73
Çizelge 4.10: Zafer Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar	75
Çizelge 4.11: Soğanlı Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar	75
Çizelge 4.12: Bahçelievler Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar.....	76
Çizelge 4.13: Hürriyet Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar	77
Çizelge 4.14: Siyavuşpaşa Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar	78
Çizelge 4.15: Şirinevler Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar	78
Çizelge 4.16: Fevzi Çakmak Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar.....	79
Çizelge 4.17: Cumhuriyet Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar.....	80

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1: Sürdürülebilir Kalkınma Modeli	8
Şekil 3.1: Kentsel Açık Yeşil Alanlar.....	44
Şekil 4.1:Dünya’ da Şehirlerin Sahip Olduğu Yeşil Alan Miktarı	60
Şekil 4.2: İstanbul’ da İlçelerin Park Bazında Kişi Başına Yeşil Alan miktarı	62
Şekil 4.3: İstanbul İli Çevre Düzeni Planı	63
Şekil 4.4: 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı.....	64
Şekil 4.5: Bahçelievler Haritası	66
Şekil 4.6: Bahçelievler Kent Planı (Stratejik Plan 2015-2019)	67
Şekil 4.7: Bahçelievler İlçesi Aktif ve Pasif Yeşil Alanlar(Özgün)	68
Şekil 4.8: Spor Parkı.....	71
Şekil 4.9:Atsushi Miyazaki Trafik ve Afet Eğitim Parkı	71
Şekil 4.10: Bahçelievler Belediyesi Millet Bahçesi	72
Şekil 4.11: Yeni Şehir Korusu	72
Şekil 4.12: Şehit Er Gürol Alpago Parkı	73
Şekil 4.13: Kandaş Sokak Parkı.....	73
Şekil 4.14: Badem Sokak Parkı	74
Şekil 4.15: Selin Sokak Parkı	74
Şekil 4.16: Nene Hatun Parkı	74
Şekil 4.17: Karadeniz Otopark Üstü Parkı	74
Şekil 4.18: Yıldırım Beyazıt Parkı.....	75
Şekil 4.19: Sırma soğan Parkı.....	75
Şekil 4.20: Serdar Sokak Parkı	75
Şekil 4.21: Halit Ziya Uşaklıgil Parkı	75
Şekil 4.22: Sezer-Gezer Parkı.....	76
Şekil 4.23: Sami Özbey Parkı.....	77
Şekil 4.24: Metro Parkı.....	77
Şekil 4.25: Orhan Gazi Parkı	77
Şekil 4.26: Çiğdem Sokak Parkı.....	78
Şekil 4.27: Siyavuşpaşa Parkı.....	78
Şekil 4.28: Şehit Tamer Dost Engelsiz Yaşam Parkı	78
Şekil 4.29: Ömer İnci Parkı	79
Şekil 4.30: Kamu Binaları Meydanı	79
Şekil 4.31: Teknik Bina Korosu	79
Şekil 4.32: Mustafa Dönmez Parkı.....	80
Şekil 4.33: Cumhuriyet Parkı	80
Şekil 4.34: Çatalmeşe Mesire ve Piknik Alanı çevre düzenleme işi	80
Şekil 4.35: Ağaçlandırma çalışmaları.....	81
Şekil 4.36: Yeşil alan yapım-bakım-onarım çalışmaları	81

SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR YAŞAM İÇİN İSTANBUL'DA YEŞİL ALAN POLİTİKALARI: BAHÇELİEVLER ÖRNEĞİ

ÖZET

Günümüzün en önemli ve kritik sorunlarından birisi hızlı ve plansız kentleşmedir. Kentlerin aşırı yoğunluk kazanmasıyla birlikte kentsel yeşil alan sayılarını sınırlamıştır. Düzensiz yapılaşmadan kentsel yeşil alanlar zarar görmekte ve dolayısıyla bu alanlar istila edilmektedir. Dolayısıyla yeşil alanlar, zayıf işlevleriyle kent ihtiyaçlarını sağlamada yetersiz kalmaktadır. Yeşil alanlara olan gereksinim kentler büyüdükçe artmaktadır. Genel eğilim bu alanların kent arasında yer almasıdır. Kentsel yeşil alanlar, sürdürülebilir yaşam kriterlerindedir. Bu nedenle kent yaşamının önemli hizmet arzlarındandır. Bu çalışmada, sürdürülebilir bir yaşam için İstanbul'da yeşil alan politikaları Bahçelievler örneğinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Sürdürülebilirlik, yeşil alan, yeşil yaşam, sürdürülebilir yaşam*

GREEN SPACE POLICIES IN İSTANBUL FOR SUSTAINABLE LIFE: THE CASE OF BAHÇELİEVLER

ABSTRACT

One of the most important and critical problems of today is fast and unplanned urbanization. With the intense concentration of cities, the number of urban green areas was limited. Urban green areas are damaged due to irregular construction and these areas are invaded. Therefore, the green areas are inadequate in providing the city needs with their weak functions. The need for green spaces is increasing as cities grow. The general trend is that these areas are located between the cities. Urban green areas are sustainable living criteria. Therefore, it is one of the important service offerings of urban life. In this study, the green area policies in Istanbul were evaluated in the Bahçelievler case for a sustainable life.

Keywords: *Sustainability, green field, green life*

1. GİRİŞ

1.1 Tezin Amacı

Kentleşmenin giderek ivme kazanması, artan nüfus yoğunluğuna bağlı olarak yerleşim alanlarının yaygınlaşmasından dolayı kentlerdeki yeşil alanlar, bozulan dengelerle kısmen ya da tümüyle zarar görmektedirler. Yoğun şehir dokusu içindeki yeşil alanlar da gerek kent ekolojik dengesinin düzenlenmesi gerekse kent sakinlerinin rekreatif gereksinimlerinin sağlanması açısından kent yaşamında önem kazanmaktadır. Açık yeşil alanların fonksiyonlarından yararlanabilmek için ekolojik ilkelerle uyumlu kent planlaması uygulamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanı sıra, büyük yerleşme alanlarında, aşırı nüfusla birlikte yapı yoğunluğu da gittikçe artmaktadır (Aksoy, 2009:92).

1950'lerden sonraki hızlı göç ve hızlı nüfus artışı sonucunda hep topu 60 yıllık süreçte İstanbul'un nüfusunun bu kadar artabileceği hiç kimse tarafından öngörülemedi. Dünya ile eş zamanlı bir nüfus artışından da öte, sanayileşmesini geç başlatan ve hala sanayileşme sürecini tamamlayamayan Türkiye' de, kapalı ekonomi şeklinde örgütlenen kırsal ekonomik faaliyetlerin, nüfusun artışı ile sürdürülebilirliği kalmadığı gibi; 1980 sonrası hızla yayılan neoliberal politikalarla tanımı ve faaliyet alanı iyice değişen ekonomik sistem nedeniyle İstanbul başta olmak üzere tüm büyükşehirlerle önlenemez bir göç akını başladı. Ekonomik faaliyetlerin ve tüm ticari yapılanmanın sadece birkaç büyükşehirde konumlanmış olması, nüfus yığılmasının önlenmesine veya düzenli bir demografik hareket şekline evrilmesine izin vermedi. Resmi kayıtlarda her ne kadar kontrollü bir insan akışı varmışçasına bir imaj çizilmek istense de, gayriresmi rakamlarla görüldü ki 10 yıl içinde nüfusu 10 kat artan şehirler oluştu. Kentin yeni sakinleri, ilk olarak barınma ihtiyaçlarını karşılamak zorunda kaldılar. Göçenlerin çok çok küçük bir kısmı "kentli" gibi yaşama hakkını elde edebildiler. Geri kalanlar ise dünya literatürüne soktuğumuz "gecekondu" formu yaşam alanları oluşturdu. Kent çeperlerinde, ve daha çok

yeşil alan olan bölgelerde alt yapı beklentisi olmaksızın yapılan derme çatma konutlarda başlayan tek tük yapılaşma, yine nüfus artışı hızı ile orantılı olarak çok kısa sürede koskoca mahallelere dönüştü. Örneğin, Küçükçekmece İlçesi Kanarya Mahallesi, Neredeyse tamamı Balkan Göçmenleri ve Doğu'dan göç edenlerden oluşan bu mahalle, şu anda resmi olarak 100.000,00 gayri resmi olarak ise 120.000,00 nüfusa sahiptir.

Bu hızlı nüfus artışının sonucu olan yeni kentleşme modelinde ise maalesef yeşil alan, sosyal tesis vs. gibi "lüks" olarak sayılabilecek beklentiler asla düşünülmedi.

Günümüzün en önemli ve kritik sorunlarından birisi, göç olaylarıyla birlikte oluşan hızlı ve plansız kentleşme durumudur. Yaşanan gelişmelerle birlikte beton yığınları durumuna gelmiş, altyapının yetersiz olduğu yaşamın güçleştiği kentler ortaya çıkmaktadır. Kentlerin aşırı yoğunluk kazanması da, kent çevrelerindeki arsa fiyatlarını arttırarak, kentsel yeşil alan sayılarını sınırlamıştır. Düzensiz yapılaşmadan kentsel yeşil alanlar zarar görmekte ve dolayısıyla bu alanlar istila edilmektedir (Güneş, Yörük ve Gülgün, 2006:169). Kamuya ait yeşil alan olarak kabul edilen, kentsel yeşil alanlar; kentlerde kaliteyi arttırırken yoğun iş temposunun yanı sıra, kapalı alanlardan bunalan insanlara aynı zamanda boş zamanlarını da değerlendirebilecekleri zemin yaratmaktadır.

Yeşil alanların kentsel çevre bakımından önemi kabul edilmekle birlikte, kent planlamalarında öncelikli olarak konut açıklarının kapatılması hedef alınmakta ve plan kapsamında gerekli öneme sahip olmayan yeşil alanlar da zayıf işlevleriyle kent ihtiyaçlarını sağlamada yetersiz kalmaktadır. Bunun yanı sıra, ekonomik çıkarların söz konusu olduğu arsa spekülasyonları, gecekondular gibi etkenler de yeşil alanların varlığını sürdürmesine imkan tanımamaktadır (Keleş, 2015:75). Kaliteli yaşam çevresi ve kent dokusunun; yapılar, ulaşım imkanları, açık ve yeşil alanlar arasında yer alan dengeli bir mekânsal ilişkinin sonucu olduğu söylenebilir (Emür ve Onsekiz, 2007:367).

Günümüz hızlı kentleşme olgusu, beraberinde fiziksel çevre sorunlarını da taşımıştır. Bu sorunların en önemlisi de, kentsel gelişim ya da dönüşüm projeleri adı altında yeşil alanların düzensiz, plan dışı yapılaşma alanı olarak

seçilerek zarar verilmesidir. Yaşanan bu olumsuz durumlar, insanların günlük hayatlarında farklı nedenlerle baskı altında kaldıkları sinir bozukluğu, stres, tükenmişlik ve yorgunluktan kurtulmak amacıyla dinlenerek rahatlamlarını sağlayacak yeşil alan ihtiyacının önemini bir kez daha ön plana çıkarmaktadır.

Ekolojik ve rekreasyonel amaçlara yönelik olarak planlanmış açık ve yeşil alanların, kentsel büyümenin kontrolü ve kent formunun yaratılmasında önemli rolü vardır. Ayrıca kentleşme için gerekli olan sağlıklı ve kaliteli kentsel çevrelerin oluşmasında açık ve yeşil alanların önemi büyüktür (Kısar Koramaz ve Türkoğlu, 2014:26).

Özellikle kentsel alanlarda yaşayanlar için çevresel değişimler insan üzerinde olumsuz yönde etkilemeye başladıktan sonra kentli çevre konusunda endişelenmeye başlamıştır. Bölgesel ve küresel çevre sorunlarının çoğunun kentlerden çıkmış olması kentli için kentin çevre kalitesi konusunda çalışmalara yönlendirmiştir. Çevre sorunlarına gerekli önem verilip çözüme ulaştırılmadığı müddetçe gelecekte bu çevre sorunları daha da artacak ve kentlerin sürdürülebilirliği tehlikeye düşürecektir.

İnsanların ihtiyaç duyduğu açık-yeşil alanlar, bozulan dengeler, tahribat ve artan çevresel sorunlardan dolayı kentsel mekanlarda önem kazanmış ve bu alanların arttırılması yönünde zaman zaman çalışmalar yapılmıştır. Gelecekte kentleşme olgusunun daha yüksek düzeye ulaşması ve sanayinin gelişerek yapılaşmanın giderek artması, açık yeşil alanlara olan ihtiyacın daha artacağına bir göstergesidir. Ancak hızlı bir şekilde ve düzensiz olarak artan kent nüfusu, yapılara yer açılmak istenmesi, ulaşım sorunları, yol genişletmeler vb. gibi nedenlerle sorunun ölçeği her geçen gün artmaktadır (Karacan, 2007:38).

Sürdürülebilir yaşamda yaşam kalitesi kriterlerinden olan kentsel yeşil alanlar, kent yaşamının önemli hizmet arzlarından biri olarak değerlendirilebilir. Bu çalışma temel olarak İstanbul'un çevresel politikaları kapsamında yer alan ve kentsel çevrenin mekânsal ve fonksiyonel bileşenlerinden biri olan kentsel yeşil alanlar ve bunlara ilişkin politikaları Bahçelievler örneğinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda öncelikli olarak sürdürülebilirlik, yeşil yaşam, ekolojik ayak izi ve sürdürülebilir yaşam çerçevesinde çevresel niteliklere kısaca yer verilecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise yeşil alanlara ilgili

bilgiler verilerek bu alanda yapılan ve yapılması düşünölen politikalar incelenecektir. Çalışmanın son bölümünde ise İstanbul ili Bahçelievler ilçesindeki açık – yeşil alanların mevcut durum değerlendirmesi yapılmıştır. Araştırma kapsamında çalışma alanıyla ve açık – yeşil alanlarla ilgili literatür çalışmaları yapılmış ve mevcut açık – yeşil alanlar belediyenin faaliyet raporunda tespit edilerek notlar alınmıştır. Bunların sonucunda Bahçelievler ilçesinde kişi başına düşen yeşil alan miktarı hesaplanmıştır. Bu hesaplama 3194 Sayılı İmar Kanunu'nun Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğe göre yapılmıştır. İlgili yönetmelikte yeşil alan miktarı; çocuk oyun alanları, mahalle ve semt parkları, kent parkları ve spor alanlarının toplamı için geçerlidir. İlçede çocuk oyun alanları mahalle parkları içerisinde yer aldığı için bir bütün olarak hesaplanmıştır.

1.2 Tezin Kapsamı

Yapılan bu araştırma, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Bahçelievler Belediyesi'nin faaliyet raporu ve resmi sitelerinden elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

1.3 Tezin Yöntemi

Sürdürülebilir bir yaşam için İstanbul'da yeşil alan politikalarının değerlendirileceği bu çalışmada örnek ilçe olarak Bahçelievler bölgesi seçilmiştir. Çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturmada ikincil verilerden yararlanılmıştır. Bu bağlamda konu ile ilgili kitap, makale, tez ve internet ortamından elde edilen kaynaklar kullanılacaktır

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR YAŞAM ANLAYIŞI

2.1 Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik olgusu anlam yönünden zamana bağlı ve belirli dönemlerde meydana gelecek bir durum olarak düşünülse de çevresel koruma ve insanlığın gelişimi argümanlarında özel bir anlam taşımaktadır. Sürdürülebilirlik ifadesi; örgütsel vatandaşlık, sosyal sorumluluk, toplumsal adalet, çevresel yönetim, paydaş yönetimi ve etik değerlerle birlikte kullanılan bir kavramdır (Mengi ve Algan, 2003:43).

Günümüze kadar daha ziyade rekabet, kalkınma ve gelişme kavramlarıyla birlikte değerlendirilebilen sürdürülebilirlik, ekolojik ve sosyal/toplumsal yaşamın sürdürülemeyen bir hale geldiğinin anlaşılmasıyla birlikte, iktisadi kapsamdan ekolojik oluşa dönüşerek yaşamsallık düzeyinde ele alınmaya başlanmıştır.

Sürdürülebilirlik kavramı esas olarak iki yönden incelenmektedir. Bunlar; ekonomik açıdan sürdürülebilirlik ve çevresel açıdan sürdürülebilirliktir. Ekonomik açıdan sürdürülebilirlik, yapılan bir işlem ya da uygulama sonucu meydana gelen durumun uzun erimde korunmasını açıklamaktadır. Örneğin, kamu borç stokunun sürdürülebilir olup olmadığını kavramak için borç stokunun ülkenin milli gelire oranının uzun erimde değişip değişmediğine bakılarak; eğer önemli bir değişme yoksa borçların sürdürülebilir olduğunu söylenebilir. Yine sürdürülebilir büyüme ya da sürdürülebilir performans, sürdürülebilir rekabet vb. örnekler ekonomik açıdan sürdürülebilirliği açıklamaktadır (Mengi ve Algan, 2003:45).

Sürdürülebilirlik kavramı sürdürülebilir gelişme kapsamında literatürde yer bulmaktadır. Mevcut sosyoekonomik süreçlerde değişim ve yenilenmeden yana olan sürdürülebilir gelişmenin öne çıkan özellikleri aşağıdaki şekilde ifade edilebilir; (Özay, 2001:17-18).

- Planlı ve bilinçli olarak gerçekleştirilen örgütsel bir dönüşüm ve değişme süreci kapsamında ele alınması,
- Gönüllü olmayı temel alan katılımcı süreç oluşu,
- Uzun vadeli ve süreğen oluşu,
- Yenilikçi özelliğe sahipliği,
- Sosyoekonomik yaşamı sistem şeklinde benimsemesi,
- İnsanı odak noktası olarak değerlendirmesi,
- Kesin bir kavramdır,
- Pratikte tanımlanması güçtür,
- Geleceğe yöneliktir,
- Çevreyi korumakla olduğu kadar toplumla da ilgilidir.

Sürdürülebilirlik, genel olarak objelerle süreçlerin değişim gösterebilme ve bu nedenle de gelişebilme niteliğini koruyabilmesi ve devamını sağlayabilmesidir (Çağlar, 1997:3). İşletmelerde ürünlerin tasarlanması evresinde bu kavram, iş görenlerde, ürünü kullananlarda, yerel veya küresel sistemlerde her yönden oluşabilecek zararlı yan etmenleri asgari düzeye indirmesi ve ürünlerin yaşam süreçleri evrelerinde alınacak kararlarda ekolojik gereksinimlerin de göz önünde bulundurulması ve bu durumun ürünlerin tasarlanma sürecine adapte edilmesi biçiminde ele alınmaktadır (Muslu, 2000:28). Başka bir ifade ile sürdürülebilirlik; doğal kaynakları, çevresel sistemlerle ve insan faaliyetleri ile yeniden doldurmak yani yenilenemeyen kaynaklar yerine yenilenebilenleri koymak ve yapılan faaliyetlerin yer kürenin uzun vadeli yaşamını risk altına almamasını sağlamaktır (Marin ve Yıldırım, 2004:49).

Sürdürülebilirlik kavramı, pazarlamacılar açısından; enerjinin, kaynağın, hammaddenin kısacası üretim için gerekli olan her türlü malzemenin yeniden kullanılması, ekonomiye ve çevreye kazandırılması olarak ele alınmaktadır (Varinli, 2006:56). Karaman, sürdürülebilirlik kavramını turizm alanında ele almıştır. Buna göre sürdürülebilirlik; turizm faaliyetlerinin, uzun dönemde verimliliği ve ekonomik gelişmeyi sağlayacak, çevreyi koruyacak, kırsal yaşam kalitesini yükseltecek şekilde gerçekleştirilmesi anlayışıdır (Karaman, 1996:77).

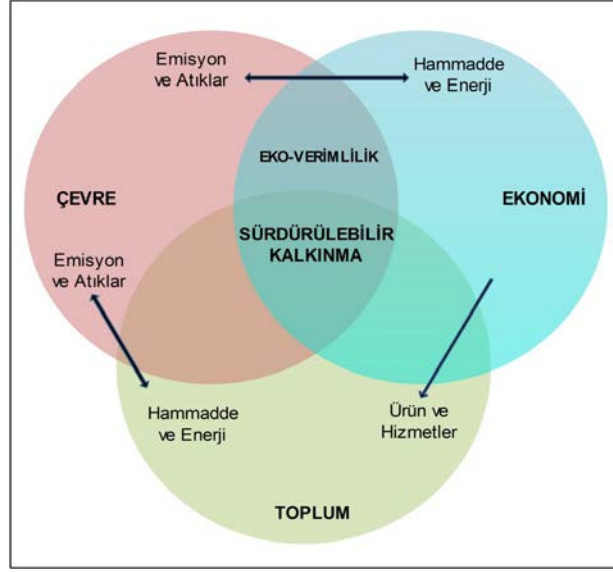
Sürdürülebilirlik, esas olarak insan türünün devam etmesi ile ilgili kültürel, sosyal, ekonomik ve çevresel değerlerin korunmasını ele alır. Dolayısıyla sürdürülebilirlik, çevre kalitesini korumak ve geliştirmek, insan sağlığını koruyarak, doğal kaynakların bilinçli kullanımını sağlamak ve çevresel sorunları uluslararası boyutta değerlendirmektir (Keleş ve Hamamcı, 1998:102).

Daha kapsamlı olarak ele alındığında ise sürdürülebilirlik, toplumdaki ekosistemleri veya sürdürülebilirliği olan sistemlerdeki işlerin kesintisiz, zarar görmeden, sistemin varlığı için yaşamsal önemi olan temel kaynaklara çok fazla yüklenmeden sürdürebilme becerisidir (Karacan, 2007:11). Çepel ise sürdürülebilirlik kavramını, bireyin doğal çevre üzerinde etkisini minimum seviyeye indirmekten ziyade, doğal çevrenin insanlardaki etkisini maksimum düzeye çıkarmak olarak ifade etmiştir (Çağlar, 1997:5). Çevre Kalkınma Komisyonu'nun 1980'de yayımladığı "ortak geleceğimiz" başlıklı raporda sürdürülebilirlik "çevrenin korunması konusunda tüm toplumların, zenginlerin ve fakirlerin uyum içinde olacağı, sosyal ve ekonomik eylemler için yeni bir yaşam biçimi" şeklinde tanımlanmış ve böylece sürdürülebilirlik büyük oranda destek bulmuş ve küresel bir boyut kazanmıştır (İncedayı, 2002:42).

Sürdürülebilirlik olgusu, objelerle süreçlerin değişim ve gelişim gösterebilme niteliğinin korunmasıdır (Çağlar, 1997:4). Bu nedenle doğal kaynakların insan davranışı ve eylemleri ya da çevresel sistemlerle yenilenmesine imkan tanıyacak derecede kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Bunun yanı sıra, çevre sistemlerinin doğal yaşam yeteneklerini tahrip etmeden kabullenebileceği ölçüde kirlilik ya da atıkların üretilmesi olarak da ifade edilebilir.

Tanımlardan da anlaşıldığı üzere sürdürülebilirlik kavramı gerek sosyal gerekse ekolojik çevreyle ilişkilendirilmektedir. Bununla birlikte sözü edilen çevre, artık kirliliğin tehdit edici düzeye ulaştığı düşüncesiyle hareket edilen bir çevre olmaktadır. Her toplumsal alanda ekolojik problemleri ön plana alarak gerçekleştirilecek eylemlerle sürdürülebilirlik sağlanacaktır.

2005 yılında gerçekleştirilen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde sürdürülebilirliğin sağlanması için, sürdürülebilirlik olgusunun üçlü temeli şeklinde belirlenen; çevre, toplum ve ekonomi talepleri dengesinin kurulmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.



Şekil 2.1: Sürdürülebilir Kalkınma Modeli

Batıda hakim olan düşünce bazında, toplumların çevreye yönelik egemenliğini sergileyen “insanı üst seviyede ele alan” dünya görüşünü ortaya atan Catton ve Dunlop egemen batı düşüncesinin daha ayrıntılı bir şekli olan bu kavramın temel özelliklerini şu şekilde ele almışlardır; (Özsoy, 2011:50).

- İnsanlar genetik mirasla birlikte kültürel mirasa da sahip olduklarından hayvan türlerinden farklılık gösterirler.
- Teknolojinin yanı sıra, sosyokültürel etmenler de insan ilişkilerinde temel belirleyicilerdir.
- Sosyal, kültürel ve toplumsal çevreler, insan ilişkilerinde önemli yer tutarlar ve fiziksel ve biyolojik çevre, bu ilişkilerde yeterli ve uyumlu görülmemektedir.
- Kültür birikime dayalı olduğundan teknolojik ve toplumsal gelişmeler sınırsız bir şekilde devam edebilir ve bütün toplumsal sorunlar çözüme ulaştırılabilir.

Dünyada sürdürülebilirliğin ortaya çıkmasına neden olan temel olay, küresel kirlenmedir. Kirlenme on altıncı yüzyılda endüstrileşmeyle başlamış, ilk kirlilik olayları ise İngiltere’de görülmüş, ardından Avrupa kıtasına ile Kuzey Amerika’ya yayılmıştır. İkinci Dünya Savaşından sonra sanayileşme faaliyetleri, son derece ciddi kirlenme sorunları yaratmıştır. Göller, nehirler, kapalı denizler, körfezler hatta atmosfer kirlenme ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durumlar gelişmenin verimliliğini olumsuz yönde etkilemiştir.

On sekizinci yüzyılda endüstrileşmeyle başlayarak bugüne gelen süreçte dünyadaki tüm toplumlar ekonomik gelişmelerle birlikte doğal kaynakları da düşüncesizce kullanmak suretiyle tüketim seviyesini arttırmışlardır. 19. yüzyılda hızla gelişen sanayileşme, 20. yüzyılda çevre kavramına eğilimin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu dönemdeki hızlı nüfus artışı, enerji ve gıda maddeleri kullanımını artırmış, insanlar bu artışın kıtlığa yol açabileceğini inanmışlardır. Zira sanayileşme bu dönemde planlı gerçekleştirilmemiş, çevre etmenine önem verilmemiştir (Aksu ve Gelibolu, 2015:235). Geleneksel tarım yöntemlerinin sanayileşmeyle beraber terk edilerek tarımda yeni teknolojilerin yoğunlaşması da doğal çevrede ciddi hasarlar yaratmıştır.

Ayrıca teknolojik ilerleme ile birlikte naylon, alüminyum gibi fiziksel olarak tamamen yok edilmesi olanaksız maddelerin tüketimi çevre kirliliğine neden olup sürdürülebilir dünya oluşumunu engellemiştir. Bu süreç sonunda ortaya çıkan atık maddeleri çok yoğun biçimde artarak çevre kirliliği ve insan yaşamını tehdit eder olmuştur. Çevre sorunları 1970’li yıllara kadar etkisini yoğun şekilde hissettirmiştir (İlkin ve Alkin, 1991:55).

Çevresel sorunlarla organize mücadeleler de 1970’lerden sonra hız kazanmıştır. Bu yılların başlangıcında özellikle çevreye yönelik bilinçlendirme eylemleri başlatılmıştır. Bunun yanı sıra, çevre kirliliğine neden olan etkinliklerin, sadece mikro kapsamdaki üretim/tüketim işlevlerini değil, aynı zamanda da makro kapsamda büyüme/kalkınma eylemlerini de içerdiği görülmüştür. Bu doğrultuda iktisadi alan, üretim/tüketimle büyüme/kalkınma ilişkisinde, doğal kaynakların tükenmez olmasından hareketle çevre kirlenmesinin bu süreçte kendisini yok edeceği düşüncesini benimsemekle birlikte 1970’lerin ortalarına doğru yerine konulmaz yapıya sahip doğal kaynakların sınırlılığı, eko-gelişme kavramını yaratmıştır (Çepel, 2003:11). Bu kavram, ekolojik açıdan sağlıklı kalkınmayı ifade ederken, hem yerel hem de bölgesel kalkınmanın çevre potansiyeliyle uyumluluğu, doğal kaynakların uygun bir şekilde akılcı kullanımının göz önüne bulundurulması ve teknolojik açıdan yeniliklere gidilirken doğal eko-sistemlerle toplumsal ve kültürel yapının da zarar görmemesine dikkat edilmesinin gerekli olduğunu belirtmektedir.

1972 yılında Roma’da “Büyüme Sınırları” raporunun düzenlenmesi ile başlamış olan süreç, aynı yılın ortalarına doğru BM Çevre Organizasyonu’nun yaşama

geçirilmesi, ardından AK (Avrupa Konseyi), OECD, AT (Avrupa Topluluğu) benzeri kurumların çevresel sorunlarla mücadelede organize olmaları gayretleriyle sürmüştür. Bu amaca yönelik olarak sözü edilen yılın sonlarında, gelişen ve gelişmekte olan ülkeler, BM örgütüne düzenlenen Stockholm Zirvesi'nde birleşmişlerdir. Alınan kararlarla, çevresel açıdan politik, ekonomik, yönetsel, hukuksal, mali ve teknik gelişmelerle ilgili planlar ve programlar düzenlenmiştir (Karalar, Erdoğan ve Kiracı, 2008:63).

Hazırlanan program ve projelerde, geri dönüşümsüz çevresel sorunların oluşturulamayacağı politikası benimsenmiştir. Programda, çevresel sorunların çözümünde birtakım özellikler aşağıdaki şekilde ele alınmıştır; (İlki ve Alkin, 1991:57).

- Çevresel sorunların çok yönlü oluşu, aynı doğrultudaki tedbirleri gerekli kılmaktadır.
- Kamusal kuruluşlar arasında bu amaca yönelik etkili işbirliğinin kurulması gereklidir.
- Çevre ile ekonominin uzlaştırılması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır.
- Endüstrileşmenin oluşturacağı dengesizliklerin önüne geçilmelidir.
- Kent yerleşim bölgelerinde daha çok yeşil alanlara yer ayrılmalı ve ağaçlandırmaların öncelikli olması zorunludur.
- Çevreye yönelik hususlarda bireylerin bilinçlendirilmesi gereklidir.
- Çevresel üretim/tüketim gerçekleştirme hususunda toplumun teşvik edilmesi gereklidir. Çevresel sorunların hem yerel hem de bölgesel problemler olduğu göz önünde bulundurularak, bunların çözümünde bürokrasi ve zaman kaybının önlenmesi için gerekli yaklaşımlara yer verilmelidir.

1970'li yılların sonunda sürdürülebilirlik olgusunun temeli, Stockholm'de gerçekleştirilen Dünya Çevre Konferansı'nda ekolojik gelişme kapsamında değerlendirilmiştir. Bu süreç 80'li yıllarda sürdürülebilirlik düşüncesiyle gelişmiştir. 1987'de ise Dünya Çevre ve Kalkınma kurulunun yayınlamış olduğu Brundtland Raporu kapsamında sürdürülebilir gelişme değerlendirilmiştir. Raporda, sürdürülebilir gelişme, sonraki nesillerin ihtiyaçlarının sağlanmasını

etkilemeyecek şekilde, birey ihtiyaçlarının karşılanmasına önem vermek şeklinde ele alınmıştır (Kılıçoğlu, 2005:27).

Çevreye yönelik problemlerin giderek yaşamı tehdit etmesi karşısında, çözüm yolu olarak çevresel gelişme/ekonomik kalkınma dengesinin sağlanmasını detaylı olarak değerlendiren rapor, 1960'lardaki kalkınma düşüncesiyle 1970'lerin çevreci ideolojilerini uyumlaştıran bir bakış açısını ortaya koymaktadır. Brundtland Raporu, 20. Yüzyılın başlangıcı ve sonu arasındaki farklılıklara değinmekte; etkileri yüzyıllar boyunca yerel düzeyde sınırlı insan faaliyetlerinin, artık küresel düzeyde bütün eko-sistemleri etkilediği belirtilmektedir. Sürdürülebilir gelişme kavramının, raporda belirlenen vizyonu, temelde ekonomik gelişme gereksinimine önem veren ve büyüme/kalkınmayı en yüksek seviyede tutmayı hedefleyen politikalara ilişkin bir çağrı şeklinde değerlendirilebilir (Özsabuncuoğlu ve Uğur, 2015:15).

1990'lardaki refah düzeyinin, tüketim ile ölçüldüğü çağdaş toplumların oluşması ve bu toplumların neden olduğu toplumsal ve çevresel etkilerinin ortaya çıkardığı sonuçların, çevresel yönden önemli düzeye gelmesi, global boyutta yeni politikaların yaşama geçirilmesi gereğini ortaya çıkartmıştır. 1992' de Rio de Jenerio' da düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Konferansı), ulusların çevreye duyarlı yönetim şekilleri benimsemelerine yönelik bir dizi ilkenin kabulü açısından önemli bir adım olmuştur. BM çevre kalkınma konferansı raporunda bu gereksinimlerin sağlanmasıyla ilgili olan ve sürdürülebilir gelişmenin oluşturulmasına ilişkin değişimler değerlendirilmiştir. Ardından Gündem 21, zirvenin somut bir gerçeği olarak sürdürülebilirliğin kapsam ve ilişkilerini daha zengin kılmıştır. Bunun yanı sıra, yapılacak etkinlikleri yönlendiren ana temalardan biri olan yaşam kalitesi ile çevre/insan ilişkileri ön plana alınmış, çevre ile kalkınma dengesinin ortak işbirliği imkanlarını sürdürülebilir tüketimin odak noktasına almıştır (Dulupçu, 2001:8-9).

Sürdürülebilir kalkınmada, global ısınma öncelikli olmak üzere pek çok çevresel sorunun oluşması ve bunların toplumda yaygınlaşması, çözüm olarak getirilen sürdürülebilir tüketim kavramını ortaya çıkarmıştır (Gündüz, 2004:12). Diğer taraftan tüketim seviyesinde görülen artış da, tüketim etkisinin irdelenmesini ve bu eğilimin sürdürülebilir duruma dönüştürülmesini zorunlu hale getirmiştir.

2002'de Johannesburg'de yapılan Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde, sürdürülebilir gelişmenin ön şartı olarak sürdürülebilir tüketimin ele alınması kabul edilmiştir. Johannesburg Zirvesi, Birleşmiş Milletlerin daha önceki tarihlerde düzenlediği konferanslara nazaran daha katılımcı bir faaliyet durumuna gelmiştir. Zirveye, devlet ileri gelenleri, yerel yöneticiler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörden temsilciler katılmıştır. Bu bağlamda ülkelerin, sürdürülebilir gelişme politika ve stratejilerini düzenleme hususundaki son aşamaların gözden geçirilmesi, Gündem 21 stratejinin yaşama geçirilmesine karşı karşıya kalınan problemlerin ele alınması, kazanılan tecrübelerin paylaşımı, yeni önerilerin ortaya konulması sivil toplum ve özel sektör kurumlarının edindiği tecrübelerden daha çok faydalanılması konuları üzerinde durulmuştur. Zirve sonunda “Uygulama Planı” ve “Sürdürülebilir Gelişme Siyasi Bildirisi” başlıklı iki temel uluslararası belge ortaya çıkmıştır (Türkiye Çevre Vakfı, 2004:95).

Uygulama planında yer alan kararlar şunlardır; (Görmez, 2003:23).

- Biyolojik çeşitliliğe yönelik kayıpların 2010 yılına kadar azaltılması,
- Kimyasal ve zehirli atıkların ortaya çıkardığı negatif etkilerin 2020'ye kadar minimum düzeye indirilmesi,
- Zarar gören balık yaşam alanlarının 2015 yılına kadar olabildiğince rehabilite edileceği, bunun yanı sıra, denizlerin korunmasında 2012 yılına kadar ağ sisteminin ortaya konulacağı,
- Dünya Ticaret Örgütü'nün ticaret kuralları, açıkça çok taraflı çevre anlaşmalarının yerine geçemeyeceği,
- Kyoto Protokolünü onaylayan ülkeler, öbür ülkelere de onaylamaları çağrısında bulunması gerektiği,
- Orman gibi doğal kaynakların kaybedilmesi süreci olabildiğince kısa sürede durdurulmasının gerekliliği,
- Kullanılabilen temiz su ve sağlık koşullarına sahip olamayan çok sayıda insanın bu sorunlarının 2015'e kadar çözümlenmesi gerektiği,
- Ekolojiye zarar veren tüm desteklemeler (kamu teşvikleri gibi) kaldırılmasının gerekli olduğu üzerinde durulmuştur.

Türkiye’de 1930’lu yıllardan bu yana devletin çevre programlarının büyük bir bölümü çevre düzenini de kapsamaktadır. Özellikle son 20-25 yıldır dünyada önemi giderek artan çevre sorunlarına ülkemizde 1970’li yıllardan bu yana ilgi duyulmaya başlanmış ve sorunların bütüncül bir yaklaşımlarla çözülebileceği benimsenmiştir. Bütüncül yaklaşımları sağlamak amacıyla 1982 Anayasası’nda çevre sorunlarıyla ilgili olarak “çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek, devletin ve vatandaşların ödevidir” hükmüne yer verilmiştir (Marin ve Yıldırım, 2004:33).

Türkiye’de bilindiği gibi çevre sorunları farklı sebeplere dayanmaktadır. Hızlı nüfus artışı, yanlış enerji çeşitlerinin kullanımı, altyapıların yetersizliği, bilinçsizce sanayileşme, çarpık kentleşme, tarım arazilerinin yanlış kullanımı başlıca olanlardır. Bu sorunları çözmek amacıyla 1983 yılında çıkarılan ve yatırımcı karakterde olan 2872 Sayılı Çevre Kanununda ve 3. Kalkınma Planı döneminden bu yana hazırlanan kalkınma planlarında yer alan çevre sorunlarının tek elden, planlı ve programlı şekilde yürütülmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla çeşitli kuruluşlar Türkiye’de çevre mevzuatıyla ilgili faaliyet göstermektedir. Ancak sürdürülebilir tüketimin tarihçesine bakıldığında her dönemde çeşitli nedenlerle Türkiye’de sürdürülebilir bir dünyanın tam anlamıyla yaratılamadığı anlaşılmaktadır (Muslu, 2000:35).

Sürdürülebilirlik kavramı, batıda hüküm süren görüşlere dayalı olarak bireyi ön plana alan yaklaşımları arasında ele alınırken, bireyin çevre duyarlılığının bir işareti olarak oluşan sürdürülebilir kalkınma ifadesi literatüre; sürdürülebilir üretim/tüketim/gelişim kavramlarını da kazandırmıştır.

2.2 Sürdürülebilirlik Ve Yeşil Yaşam

Kentleşmenin, kentler ve canlıların yaşam ortamları üzerindeki olumsuz etkileri günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan kentlerin yaşadığı en büyük sorunlarından biridir. Kentleşmenin beraberinde getirdiği nüfus artışı, nüfus artışının tetiklediği tüketim fazlalığı ve ortaya çıkan iklim değişikliği, hava kirliliği, betonlaşmanın artmasıyla birlikte, geçirimsiz sert yüzeylerin çoğalması ve buna karşılık açık yeşil alanların giderek azalması gibi sorunlar kentleri olumsuz etkilemektedir.

Günümüzde yaşanan bu sorunları çözmek amacıyla gelişmiş birçok ülkenin kentlerinde uygulamaya geçirdiği yöntem olan yeşil altyapı sistemi ve yeşil alanların oluşturulması; sürdürülebilirlik kavramına hizmet ederken, kent ve çevre sürdürülebilirliğinin en önemli parçasını oluşturmaktadır. Kentlerin, insanların ve diğer tüm canlıların geleceği düşünülerek, günümüz ihtiyaçlarının bu sağlıklı gelecek anlayışı doğrultusunda karşılanması ile sürdürülebilir bir çevre ve daha büyük ölçekte sürdürülebilir bir dünya oluşturulması sadece yeşil yaşamla mümkündür.

2.2.1 Sürdürülebilir gelişme

Sürdürülebilirlik kavramına sürdürülebilir gelişme modelinin içinden bakmak, kavramın etkilediği alanların kapsamının anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Sürdürülebilir gelişme; çevrenin, toplumun, ekonominin, mekan ve kültürün birbirinden ayrılmaz bileşenler olarak değerlendirilip geliştirilmesinin bugünün ve geleceğin yaşamını kalkındırmak için geçerli yöntem olduğunu kabul etmektedir (İncedayı, 2002:48). Teknoloji ve ekonomiyi geliştirirken çevrenin de korunması, bu esnada toplumsal ve kültürel ihtiyaçların da sağlanması çok boyutlu bir gelişme örneğinin bir göstergesidir. Dolayısıyla çok boyutlu bir kalkınma projesi olarak sürdürülebilir gelişmeyi de kapsar, aynı zamanda da disiplinler arasındaki birlikteliği de teşvik eder. Alt yapının geliştirilmesi, tarımsal ve sınai kalkınma, çevrenin korunması, doğal kaynakların geliştirilmesi, sosyal hizmetler ve ekonomik açıdan büyümeye katkıda bulunan bileşenler de dahil edilmesiyle bütün etkinlikler, sürdürülebilir biçimde insan yaşam kalitesi üzerindeki katkıları kapsamında ele alınmaktadır (Çepel, 2003:22).

Sürdürülebilir gelişmenin toplumsal boyutunu yansıtan hedefleri arasında eğitim, sağlık, rekreasyon gibi tesislerin, sosyal açıdan yeterli ve erişilebilir özellik taşıyan insan yerleşimlerinin meydana getirilmesi, insanlar arasında ayrımcılık ve ötekileştirici politika ve uygulamalarla mücadele edilmesi, toplumun kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler, yoksullar gibi hassas grupları öncelikli olmak üzere bütün bireylerin haklarının tanınması ve saygı gösterilmesi yer almaktadır.

Sürdürülebilir gelişmede merkeze alınan insan, doğal ortam gündeminin uygulanmasında da ana faaliyeti oluşturmaktadır. Buna göre, toplumda tüm kesimlerin güvenli ve sağlıklı yaşam şartlarına ulaşabilmesinde gerekli olan ana gereksinimleri belirleyerek, ayrımcılık ve yoksulluğu ortadan kaldırmak, insan haklarıyla temel özgürlüklere öncelik vermek, eğitim, sağlık ve barınma gereksinimlerini sağlama yönündeki çabaların da yoğunlaştırılması gerekliliği vurgulanarak, yerleşim alanlarındaki hayat şartlarını tüm yerel gereksinimlerle uyumlu olarak geliştirmesi taahhüt edilmektedir. Ayrıca ekonomik, politik ve toplumsal yaşamda eşit ve çoğulcu birey katılımı ile etkili gençlik işbirliğinin gerekliliğinin önemine de değinilmektedir (Brown, 2003:17-18).

Sürdürülebilir gelişmenin sosyal ve kültürel boyutu, sürdürülebilir insani gelişmeyi hedefleyerek ekonomik büyüme hedefleriyle çevre ve toplumsal/beşeri boyutların da bütünleştirilmesiyle sağlanır. Dengeli ve gerçekçi bir sürdürülebilir gelişme hedefinde insanın yaşam kalitesinin artırılması da yer almalıdır çünkü sosyal adalet ve refah düzeyinin temin edilemediği, beşeri kaynakların geliştirilemediği ve sosyal katılımın oluşturulamadığı çevresel ve ekonomik projelerin sürdürülebilir ve başarılı olabileceği söylenemez (Türkiye Ekonomi Kurumu Vakfı, 2002:44-45).

Toplumsal sürdürülebilirlik kültürel çeşitliliğini koruyabilen, doğal çevresi ile uyum içinde olan, göreceli bir sosyal denge ve barışçıl ilişkiler içinde yaşamını sürdüren ve bu durumunu koruyucu mekanizmalara sahip olan, çoğulcu ve demokratik bir siyasal yapıya sahip olan, bütün üyelerine eşit imkanlar ve fırsatlar sunan, kendi gücüne dayanan ve bu koşullar altında sürekli büyümeyi gerçekleştirebilen bir toplum olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan ve Ejder, 1997:16).

2.2.2 Sürdürülebilirliği etkileyen faktörler

Değişim ilerleme ve gelişmenin bir koşuludur. Toplumlar değişerek günün koşullarına uyum sağlayacak duruma gelebilirler. Temelde değişmemek iyi bir şey olmakla birlikte bu aşamada önemli olan değişirken özünde mevcut olan değeri koruyarak değişmek önemlidir. Bunun için de toplumsal ve kültürel değişimle birlikte çevresel değişim hususları sürdürülebilirliği etkileyen önemli unsurlar arasında yer almaktadır.

2.2.2.1 Toplumsal/kültürel değişme

Toplumun yapısındaki değişmeyi toplumsal değişme olarak niteleyen Kongar, toplumun yapısının; toplumsal kurumların belirlediği toplumsal ilişkilerden meydana geldiğini, dolayısıyla değişimin ilişkilerin değişmesi olduğunu savunur ve bütün bunların arkasında toplumsal bireylerin, yani aktörlerin davranışlarındaki değişmelerinin yattığını ileri sürer (Kongar, 2008:56). Güvenç, uyum yolu ile gerçekleştiğini belirttiği değişimin kültürlerdeki yönüne eğilmiştir. Güvenç'e göre doğal şartlar, kültürel özelliklerin belirlenmesinde etkin veya güçlü olmamakla birlikte kültürler süreç içerisinde doğal çevreye adapte olurlar. Yazar eserinde kültürlerin yayılma, ödünç alma gibi yöntemlerle yakın olanlara da benzediği, bunun yanında kültürel sistemi meydana getiren kişilerin de biyolojik ve psikolojik talep ve gereksinimlerini sağlayacak şekilde uyum gösterdiğini vurgular. Güvenç, koşullarda değişiklik oldukça, klasik çözüm yollarının getirdiği tatmin düzeyinin azalacağına ve değişeceğine işaret eder. Bilinç düzeyine yükselen bu ihtiyaçların toplumun bireylerini çözüm için deneme ve düzeltmelere götüreceğini bunun da yeni kurum ve kuruluş demek olduğunu belirtir (Güvenç, 2005:103-104).

Daha açık bir şekilde Güvenç, kültürel sistemlerin, onları meydana getiren unsur ve kuruluşların tümüyle değil de bir kısmı ile daha hızlı değiştiğini, diğer birtakım kurumların geri kaldıkları veya değişmedikleri gibi gördüklerini, bu tür farklılaşmaların ise başka sorunlar yarattığını savunur. Güvenç'e göre sorunların çözümü, yeni kültürel kurumlarla unsurları gerekli kılabilir. Bu tür durumlarda ise diğer toplumlardan hazır çözümler alınır ya da difüzyon yolu ile kendileri gelirler. Bunun yanında Güvenç, coğrafya niteliklerinden farklı olarak tarihi koşulların kültürel değişmeyi doğrudan belirlemediğini, onun sadece zeminini kurarak ana hatlarını belirlediğini de ifade eder (Güvenç, 2005:104).

Güvenç, kültürü; “toplum, birey, eğitim süreci ve kültürel kapsam gibi paradigmalara bunlar arasındaki karmaşık ilişkilerin bir fonksiyonu” olarak görmüştür (Güvenç, 2005:101). Kongar ise kültürü; “insanların anlamları, değer ve inançları ile kullandıkları araç ve gereçlerin tümü” olarak tanımlamıştır (Kongar, 2008:422). Görüldüğü üzere kültür kavramı, öncelikle sahip olunan değerleri ifade etmektedir. Bu değerler ve özelliklerin zaman içerisinde etkiye maruz kalması söz konusu olduğuna göre kültürün kendisi de bizi toplumsal

değişmenin kültürel boyutunda rol aldığı sonucuna götürmektedir. Bu noktada örneğin; kültürün sahip olduğu üretim biçiminin başlı başına kültürel değer ve özellikleri biçimlendirdiği söylenebilir. Öyleyse kültür, değişiyor olması itibari ile toplumsal değişme ve dönüşmenin kendisini de ifade etmektedir. Bunun yanında kültürlerin yavaş değişerek de toplumsal yapı ve yaşayışı durağan bir şekilde de olsa etkileme gücüne sahip olduğu söylenebilir. Bu bağlamda kültürün kendisi, toplumsal değişmenin bir yönü ve parçası olduğu gibi toplumsal değişmeyi içerisine alan bir alan olarak da görülebilir. Dolayısıyla sahip olunan kültür; toplumsal değişim ve dönüşüme etkide bulunurken aynı zamanda şekillendirdiği toplumsal değişmenin sonuçlarını da taşıyabilir.

Değişmenin net bir biçimde görüldüğü kültürlenme sürecinde ise iki farklı kültürün birleşerek yeni bir yapıyı oluşturması söz konusudur. Güvenç, kültürlenmeyi “belirli toplumların alt kültürleri veya değişik toplumlardan ayrılarak gelen kişiler ve grupların bir araya gelmesi ve etkileşim sürecinin ardından, asıl kültür ve alt kültürde yer almayan daha yeni bir bileşime ulaşılması” olarak açıklamaktadır (Güvenç, 2005:122). Özbudun, özellikle 20. yüzyıl başlarında var olan, kültürlerin bir kök kültürden türediğini savunan yayımlı yaklaşımında, kültürel özelliklerin coğrafi veya tarihsel olarak hareket ettiklerini, bunun sonucunda kültür öğelerinin bir kültür alanından diğerine geçiş yapması ve burada benimsenmesi durumunun ortaya çıktığını belirtmiştir (Özbudun, 2003:219).

Kongar, toplumsal değişme sürecinin nüfus üzerindeki etkisinin kolaylıkla görülebileceğini vurgulamaktadır. Kongar, Cumhuriyet döneminde ortaya çıkan iktidarların nüfus arttırma siyasetinin aile yapısına etki ettiğini ifade ederken bize, nüfusun, toplumun önemli bir birimi olan aile yapısını nasıl değiştirdiğini de göstermektedir (Kongar, 2008:521). Şenel, geçiş aşamasındaki toplumsal etkileşimleri incelerken, köy yaşamından kent yaşamına geçişte nüfusun hareketliliğine değinir ve önceleri artan köy nüfusunun ekonomik yapılarının karmaşıktığına, bu durumun da köyden kasabaya, kasabadan kente dönüşe ivme kazandırdığına işaret eder (Şenel, 1995:198).

Kitle iletişim araçlarının da toplumsal değişme ve dönüşme üzerinde önemli bir etkide bulunduğu söylenebilir. Güvenç’in, bu durumu doğanın araştırmacılara biyolojik evrimin kanıtlarını sunması gibi kültürlerin de sosyal değişmelerin bir

kanıtı olduğunu savunarak ortaya koyar. Güvenç'e göre medya; hem bu sosyal değişimi büyük kitlelere göstermesi hem de aynı kitlelerin değişime uğramasında etki sahibi olması ile farklılık arz etmektedir (Güvenç, 2005:38).

Gelişen ve değişen dünyanın, değişme hızındaki ivmesi arttıkça toplumsal, siyasal veya ekonomik değişmeler de o denli hızlı gerçekleşmektedir. Devletler ve toplumlar uyum sağlayabilmek adına bu değişime uygun kurumlar ve davranış kalıpları geliştirmektedirler. Günümüz dünyasında yaşanan bu hızlı alışveriş sonucu gerçekleşen değişmelerin arkasında küreselleşen dünyayı görebiliriz. Küreselleşmenin toplumsal değişme üzerindeki etkisi oldukça fazladır. Uluslararası ağların sıklaşması ve ulaşılabilirliğin kolaylığı etkileme ve etkilenme düzeyini güçlendirmiştir. Kültür ürünlerinin ve özelliklerinin de aynı hızda çabuk görülebilir ve dolayısıyla sınırlanmaya açık oluşu toplumsal değişme hızının yönüne ve miktarına etki etmektedir (Okumuş, 2003:32). Kottak'ın, küreselleşmenin "kültürler arası iletişimi ve göçü teşvik ederek farklı kültürden insanları birbirleriyle doğrudan temasa geçirmesi" özelliğinden de söz etmektedir (Kottak, 2002:68). Bu durum, kaçınılmaz olarak kültürleri birbirlerinden etkilenme sonucuna götürmektedir. Geçmişten günümüze toplumsal değişimin var olduğu gerçeğinin ötesinde 21. yüzyılda bu değişimin hızlı bir şekilde gerçekleşmesinde küreselleşmenin büyük pay sahibi olduğu ve değişmeyi iktisadi bir yapıya büründürdüğü sonucuna varılabilir.

Değişimin diğer bir özelliği de planlı veya planlanmamış olmasıdır. Planlı değişmeyi kasıtlı değişme olarak da isimlendirmek mümkündür. Kasıtlı değişmeler liderler, reformistler ve baskı gruplarınca sosyal denetim, toplumsal mühendislik ve planlamayla gerçekleştirilir. Ancak bu değişimin gerçekleşmesi uygun koşullara bağlıdır. Planlı olmayan yani kasıtlı olmayan değişmeler ise, genellikle öngörülmeleyen değişmelerdir. Deprem, kuraklık, sel gibi doğal afetler sonucunda kasıtlı olmayan değişmeler gözlemlenir. Bu değişmelerin etkilerinin önemi ciddi olma durumu ve toplumda bu değişimleri benimseme ya da tepki gösterme becerisine bağlıdır (Fichter, 1994:169). Belli bir amacı ya da amaçları gerçekleştirmek üzere gerçekleştirilen değişmeler daha çok az gelişmiş veya gelişmekte olan toplumlarda uygulanır (Akyüz, 1991:270).

2.2.2.2 Çevresel değişme

İnsanlar, çevrenin etkileyici bir ögesi durumundadır ve farklı müdahalelerle çevrelerini değiştirmekte etkin rolleri bulunmaktadır. Gerek doğal gerekse yapay çevredeki bütün varlıklar insanların bu etkisine açık konumdadır. Doğa da, çevrenin etki edilen bir unsurudur. Bu nedenle doğadaki tüm varlıklar insanların onları kullanmasına açık olduğundan bu alan içinde yer almaktadır. Dolayısıyla hangi yaklaşımla ele alınırsa alınsın, insanlar çevreyi etkileyen tek unsurdur. Bu nedenle insan etkisinin bulunmadığı doğal ortamlarda bir denge söz konusu olmaktadır. Doğa bilimciler bu dengeyi doğal denge, çevre bilimciler ekolojik denge ya da eko-sistem, dini kitaplarda ise ilahi bir denge olarak tanımlamaktadırlar (Gökdayı, 1997:36-37).

Eko-sistem, canlıların birlikte ve uyumlu olarak gelişimi ve yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli bir bütün olarak tanımlanırsa, ortaya çıkan bu dengenin bozulması da ekolojik sistemin bozulması olarak değerlendirilebilir. Ekolojik dengeye müdahale edilmesi ise bu dengeyi aksatmakla birlikte, bazen yeni bir dengeye yol açılmakta, bazen de tahrip olarak yeni problemleri yaratmaktadır. Birey/çevre etkileşiminde sorunların oluşumu, insan kaynaklı etkilerin doğa sistemi ve dengesini zorlamasıyla ortaya çıkmaktadır. bununla birlikte endüstri devrimi başta, insanın doğaya müdahale olanak ve koşullarının temellerini atmıştır. Bu süreçte ekosistem dengesi insanlar tarafından bozulmaya, tahribata hatta tüm varlıklar için tehdit durumuna gelmeye başlamıştır. İnsanların doğaya egemen olma ve sınırsız bir şekilde kullanmaları, on yedinci yüzyıldan bu yana gittikçe hırslı bir hal almış ve teknolojik gelişmeler ve endüstrileşme sürecinde öncelikle batı Avrupa ülkelerinde, daha sonra da tüm dünyada çok sayıda sorunlara neden olmuştur. Çevresel sorunlar, insanların sonradan meydana getirdiği çevrenin doğal çevreye etkileriyle, yapay çevrede mevcut olumsuzluklardan oluşmaktadır (Görmez, 2007:8-9).

Çevre bilim ve insan manzarasının durumu, kötü yönetimin çok daha dışında, hakim bir iş yapma şeklinin sonucudur. Çevre sorunları olarak ifade edilen olgular da temelde birer sonuç olmakla birlikte dinamik süreçlerdir ve burada da belirleyici olan nedenlerin özelliğidir. Ortaya çıkan problemlerin belirleyicilerinin etkenlik seviyeleri zaman ve mekana göre de değişiklikler gösterebilir. Endüstriyel yapılaşma ivmesi ya da kentlileşme yoğunluğu değil,

sürecin kendine özgü şeklidir. Ortaya çıkan yoğunluk, belirli şartlarda çevreyi etkileyen, bozan bir unsur olduğu gibi farklı şartlarda çevreyi destekleyen bir etkileşimi de ortaya çıkarabilir (Çepel, 2003:52). Çevrenin korunması bilinci ve duyarlılığı, üretim tarzı ve ilişkilerinin işlevsel bir neticesi durumundadır. Toplumların içinde bulunduğu; sosyoekonomik, siyasal, kültürel, teknolojik, ve bilimsel yapıları da, çevrenin yanlış kullanılmasında etkili olmaktadır, çevre sorunlarının asıl nedeni olarak belirtilen modernleşmenin yanı sıra; toplumların ve kişilerin sosyo-psikolojik özellikleri de çevreyi kirleten diğer nedenlere yol açmaktadır (Görmez, 2007:11).

Özellikle şehirleşme ve endüstrileşme doğal çevreye zarar vererek kirletmektedir. Geçen yüzyılın başlarında büyük savaşların başlangıcı ve oluşmasının yanı sıra endüstrileşmenin yaygınlık kazanması neticesinde ortaya çıkan unsurlar, önemli çevre problemlerinin başlamasına da yol açmış, fosil yakıt kullanılmasında aşırı yükselme, önemli derecede doğal tahribatı ortaya çıkarmış, doğadaki denge bozularak kirliliğe yönelmiş ve doğanın kendini yenileme gücü de yetersiz kalmıştır. Yanlış yerde bulunan malzeme demek olan kirlilik Boysan'a göre, uygarlaşmanın yanlış seçimlerinin çok doğal bir sonucudur. Üzerinde yaşadığımız yerküre de yanlış yer seçimleriyle kirlenme ve bozulmaya sürekli olarak muhatap kalmaktadır (Boysan, 2004:36).

Doğa ve kaynaklarının aşırı ve hatalı kullanılması ile doğadaki temel fiziksel unsurlar olan hava, su ve toprak kirliliğinin doğal çevrede yarattığı bozulmalar çevre sorunlarını oluşturmaktadır (Güler ve Çobanoğlu, 1997:33). Çevre bir ilişkiler bütünü olarak ele alınabilir, bu bütünlüğün bir sorun haline gelmesi, insan kaynaklı etkilerin doğanın dengesinde yarattığı zorlamalarla oluşmaktadır. Doğadaki dengeler karşı karşıya kaldıkları yeni yüklenimleri taşıyamaz duruma geldiğinde, kirlilik olarak tanımlanan dengesiz durumlar kendini göstermektedir. Bu suretle insanların sürekli talepleriyle yenilenemeyen kaynaklar hızlı bir şekilde tükenmeye yüz tutarken, yenilenebilen kaynaklarda da bozulmalar ortaya çıkmakta ya da gürültü kirliliği, doğal estetiğin bozulması gibi bireylerde rahatsızlık yaratan gelişmeler, birey/çevre ilişkilerinde ortaya çıkan olumsuzlukları arttırmaktadır (Özay: 2001:22).

Çevresel sorunlarda öncelikli olarak, tüm bu durumlara kesin olarak bir tanımlama getirmek ardından da gerekli tedbirleri almak gereklidir. Birey,

doğadaki yerinin bilincine ulaşırsa, hakkı olan ve olmayan şeylerin ne olduğunu kolayca algılayabilecektir. Doğadaki sistem, detaylarını fazla bilemediğimiz karışık bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla doğaya müdahale edilmesi dikkat edilmesi gereken bir durumu da ortaya çıkarmaktadır. Çevresel sorunların başında ise, doğal kaynakların etkin kullanılması ve sürdürülebilirliği gelmektedir (Keleş ve Hamamcı, 1998:105).

Ülkelerin yaşanabilir bir dünyaya sahip olmak, yoksulluktan kurtulmak istemelerinin, o ülkelerin kendi doğal kaynaklarını, kalkınmasının temeli olarak kabul etmesine bağlıdır Bunun için de ülkeler doğal kaynaklarını var gücü ile korumalıdır. Yani yaşanabilen dünyaya, doğal varlıkların korunmasıyla sahip olunmaktadır. Gündüz'ün de belirttiği üzere, kaynakların sınırlı olduğu bir dünyada, insanların sınırsız tüketime istek duymaları çevre sorunlarını arttırmaktadır. Daha çok tüketim de, daha çok üretim demek olduğundan, bunun diğer bir anlamı da doğanın daha çok sömürülmesi ve çevrenin daha çok kirletilmesi, daha çok katı atığın çevreye atılması, toprağın zehirlenmesi, ormanların azaltılması, tarım topraklarının insan yerleşmelerine açılması demektir (Gündüz, 2004:41).

Günümüzde çevre sorunları kapsamında sanayileşme, büyüme, sınırsız tüketim, üretim ve iktisat yaklaşımı eleştirilmektedir. Çevreye önem verenler ve bunun için çalışanlar, sanayileşmenin çevreye olumsuz etki yaptığını ifade ederek, ekonomik büyümenin de doğal çevrenin zarar görmesine katkıda bulunduğu düşüncesindedirler (Kılıçoğlu, 2005:38).

Çevre sorunlarının başlaması; insan yerleşmelerinin yoğunlaşması ve sanayi devriminin oluşumuyla ilişkilendirilebilir. Avrupa'da sanayileşmenin başlangıcı ve feodal toplum düzeninden sanayileşmiş burjuva yapılanmasına geçişle çevre sorunlarının ilk belirtileri ortaya çıkmıştır. Buhar makinesinin icadı sonrası tekstil üretiminin el tezgâhlarından makineli imalâta geçmesi üretimde getirdiği yoğunluğa paralel olarak, insan yerleşmelerinde yığınsal birikimleri doğururken hem üretimin hem de etnografik yığınlaşmanın yaydığı kirlilik çevre sorunlarının ilk sinyallerini insanlığın önüne getirmiştir (Çepel, 2003:29).

Bu arada çimentonun icadı, betonarmede kullanılması gibi faktörler de doğanın zarara görmesinde önemli yer tutan unsurlar olmaktadır. İnsanlığın şekilsel

yapılanmasında önemli yer tutan bu değişim, toplumlar arasında özellikle enerji kaynaklarının paylaşımına yönelik önemli zıtlaşmaları oluşturmuş ve insanlık yirminci yüzyıl başlarından başlayarak büyük savaşlar sürecine girmiş ve bu süreç çevrenin bozulmasında önemli rol oynamıştır. Ulusal ekonomilerin kapitalist yorumu ile ortaya çıkan güç endişesi, “ağır sanayi” olgusunu önü alınmaz biçimde genişletmenin dışında, ileri teknolojinin de devreye girmesiyle ortaya çıkan kimyasal ve biyolojik etkenler dünyamızın ekolojik dengesini tehdit eder düzeye ulaştırmış olmaktadır. Geliştirilen kimyasal, biyolojik ve nükleer silahlar ile diğer teknolojik araç ve gereçlerin üretilmesi temizlenmesi olanaksız çevre sorunlarının birinci kaynakları olmaktadır (Keleş ve Hamamcı, 1998:121).

2.3 Dünyada Yeşilleşme, Sağlıklı ve Sürdürülebilir Yaşam Anlayışı

Kentlerin, insanların ve diğer tüm canlıların geleceği düşünülerek, günümüz ihtiyaçlarının bu sağlıklı gelecek anlayışı doğrultusunda karşılanması ile sürdürülebilir bir çevre ve daha büyük ölçekte sürdürülebilir bir dünya oluşturulması fikrini destekleyen en önemli yaklaşım yeşil altyapı sistemleridir. Başka bir deyişle çevresel anlamda sürdürülebilirlik anlayışının gündeme gelmesini sağlayan problemler yeşil altyapı sistemlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır diyebiliriz. Her iki kavram da sağlıklı ve yaşanabilir kentlerin oluşumuna katkı sağlarken yeşil altyapı sistemleri; ekosisteme ve doğal kaynaklara verilen geri dönüşü olmayan zararların önüne geçmek, geleceği tüketmeden yaşam kalitesini artırmak adına çevresel sürdürülebilirliğin ve kent sürdürülebilirliğinin yanında yer almaktadır (Bayram, 2001:27-28).

Sürdürülebilir yaşam, daha çok gündelik pratiklere dair bir kavram olarak kullanılırken, sürdürülebilir kalkınma iş dünyasının son dönemdeki önemli odak noktalarından biridir. Sürdürülebilir kalkınma terimi bu anlamda çoğunlukla şirketlerin “kurumsal sosyal sorumluluk” ilkeleri doğrultusunda “vizyon ve amaçları” arasında adı geçen bir sözcüktür (Özden, 2008:19). “Yeşilleşme” artık sadece “aktivist” çevrecilerin, “radikal” sistem karşıtlarının gündeminde değildir. Şirketler bu gibi yöntemlerle “kurumsal sosyal sorumluluk” göstererek isimlerini daha saygın ve daha güvenilir bir noktaya taşımak için çaba sarf etmektedirler. Şirketlerin bu pratiklerinin ise ne kadar güvenilir olduğu

tartışılmaktadır. Fakat “yeşil” i korumaya ve tahrip edenlere karşı mücadeleye 2000’lerin “trendinden” önce başlayanlar bu girişimleri kapitalizme giydirilmiş yeşil bir kıyafetten farksız görmektedirler.

Günümüzde kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması artık bir zorunluluk haline gelmiş ve bunların ortaya konulması için yeni yaklaşımlar, ilkeler ve özelliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Sürdürülebilir kent, taşıma gücünün çok üzerinde kullanımdan dolayı doğal değerlerin geri dönüşü olmayacak biçimde ortadan kalkmasının önüne geçen ve şimdiki kuşakların olduğu kadar gelecekte yer alacakların gereksinimlerini de sağlayan gelişme şeklini içselleştiren kent olarak ifade edilmektedir (Altuntaş, 2012:139). Kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında doğal kaynakların koruma-kullanma dengesinin kurularak, sürdürülebilir kullanımın gerçekleştirilmesi hem yerel ölçekte hem de küresel ölçekte önem taşımaktadır. Kentlerin gelişmelerinin sürdürülebilirlik doğrultusunda yönlendirilmesi ile doğal kaynakların korunması, çevre problemlerinin çözümüyle beraber yaşam kalitesinin artması ve insanlara sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının verilmesi konusu da hayata geçirilmektedir. Kentsel/çevresel sürdürülebilirlik kavramı yeşil altyapı çalışmaları sayesinde sağlıklı bir şekilde güçlenerek varlığını korumaktadır.

Geliştirilen göstergelerden çevresel göstergeler; küresel iklim değişikliği, hava kalitesi, ekosistemlerin genel olarak korunması, temiz ulaşım, katı atık ve su yönetimi ile enerji verimliliği konularını içermektedir. Kentsel sürdürülebilirlik göstergeleriyle kentlerdeki problemler, gelişmemiş ve zarar görmüş alanlar belirlenebilmektedir(Işıldar,<http://cizgikitabevi.dergipark.gov.tr/download/article-file/145727>)

Sokakların, kaldırımların, yaya yollarının yeşillendirilmesi; ağaçlandırma çalışmalarının yapılması, kentlerde gittikçe azalan boş alanlara doğru peyzaj tasarımları yapılması ve yeşilin kentin her alanına ulaşmasının sağlanması, yatay boşlukların olmadığı noktalarda yeşilin dikey bahçeler veya çatı bahçeleri ile kent içerisinde kullanılmasının sağlanması gibi çalışmalar yeşil altyapı sistemi kapsamında yapılmaktadır. Bu çalışmalar yeşilin sadece bir zemin üzerini kaplayan halinden ötesini amaçlamaktadır (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2003:55). Kaldırımlarda, sokaklarda, yaya yollarında yeşil alan uygulamasının yanı sıra zeminde geçirgen ve gözenekli malzemeler kullanılmasıyla geçirimsiz

yüzeyler ortadan kaldırılmaktadır. Böylece yeşil altyapıyla uygun hale getirilmiş alanlarda özellikle yağmur suyu akışı kontrol altına alınmış olmaktadır. Bu şekilde birçok alanın yeşil altyapı sistemine göre yeniden düzenlenmesiyle kentlerin en büyük problemlerinden biri olan drenaj kontrol altına alınmakta ve sel riski azaltılmaktadır. Yeşil çatı sistemleri ile; yağmur suyunun toplanması ve kanalizasyonlara iletilmesi, oluşturulan yeşil doku ile kentsel ısı adası etkisini en aza indirilmeye çalışılması, bulunduğu yapının yalıtımına destek verdiği için enerji verimliliği sağlanması kentsel sürdürülebilirlikte gösterge kabul edilen maddeler hayata geçirilmektedir (Özay: 2001:26). Bu gibi çalışmalar yaşam kalitesini artırırken çevre ile entegre olan bir kent hayatı sunmaktadır. Aynı zamanda mevcut fırsatlarında ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

1960'lı yıllarla beraber ekolojinin önemine vurgu yapılmaya başlanmıştır. Planlamada ekoloji yaklaşımının temel hedefleri arasında yer alan; biyolojik çeşitliliğin ve yaşam alanlarının korunması, doğal çeşitliliğin artırılarak ekosisteme yeni habitatlar katılımının sağlanması, arazi kullanımının doğal yapı ile uyumlu planlanması, kentin açık yeşil alanlarının nitelik ve nicelik olarak artırılması gibi maddeler arazi kullanım planlarında kendini göstermeye başlamıştır. Aynı zamanda yeşil yol kavramı da ilk olarak 20. yüzyılın ortalarında kullanılmaya başlanmıştır (Muslu, 2000:38).

1990'lı yıllardan itibaren peyzaj ölçeğinde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Yeşil alan ve yeşil yol sistemleri yaratmak adına çalışmalar geliştirilmiştir. Yeşil altyapı kavramının sürdürülebilir toplumsal kalkınma planlaması için önemli bir etken olarak kabul edilmesiyle yeşil altyapı sistemi üzerine çalışmalara başlanmıştır. Özellikle koruma alanlarının tanımlanması ve bağlantı kurulmasında yeşil altyapının önemi vurgulanmıştır. Sürdürülebilirlik kavramının çevresel boyutta ele alınmasıyla beraber tartışılan çözüm arayışları, özellikle çevresel ve kentsel sürdürülebilirliğin kapsamlı bir biçimde açıklandığı Brundtland Raporu ile gündemde kalan çevre konusu yeşil altyapı kavramının sürdürülebilirlik kavramı doğrultusunda ortaya çıkmasında önem teşkil etmiştir. Böylece 1990'ların sonundan itibaren kullanımı yaygınlaşmaya başlayan yeşil altyapı, günümüz dünyasında sürdürülebilir kentler adına yapılan çalışmaların başında gelmektedir (Görmez, 2007:33). Yeşil altyapı planlaması ve tasarımı

özetle; doğayı (parklar, sulak alanlar, yaban hayatı vs.) korumak için ortaya atılan fikir ve eylemlerle, kent planlama, peyzaj tasarımı, çevreye duyarlı kalkınma disiplinleri ile ilgili, sürdürülebilirlik kavramının getirisi olarak ortaya çıkmıştır.

2.3.1 Yeşil yaşam ve çevreciliğin küresel yükselişi

Kitle iletişim araçlarından yayılan “popüler sağlık” bilgileriyle bireysel sağlığı korumaya yönelik bahsettiğimiz akımın yanında, dünya sağlığını korumaya yönelik girişimler de içinde bulunduğumuz son dönemde hızla artmaktadır. Küresel ısınma sorunu bu girişimleri doğuran kaygıların başında gelmektedir. Küresel sağlığa olan bu yoğun ilgi ilk olarak 1980’li yıllarda ortaya çıkmıştır. Seller, depremler gibi doğal afetlerin sıklaştığı bu dönemde özellikle Afrika ülkelerinin açlık ve kuraklık sorunu da gündeme gelmeye başlamıştı. Bu türden felaketlerin küresel düzeyde ilgi uyandırabilmesinin nedenlerinden biri de kuşkusuz kitle iletişim araçlarının etkinliklerinin çok daha yoğunlaşmaya başlamasıydı (Akman vd, 2000:38).

1980’lerde uygulamaya konulan neo-liberal politikalar, kapitalizmin içinde bulunduğu krizden çıkmasına büyük destek sağlarken, sermaye de sınır tanımaz bir niteliğe bürünüyordu. 1989’da yıkılan Berlin Duvarı ve SSCB’nin 1991’de dağılmasıyla, sermayenin önündeki engellerle birlikte ideolojiler arasındaki sınırlar da kalkmaktaydı. Artık sermaye grupları için hem kaynakların temini, hem üretim alanı hem de tüketici piyasası küresel boyutta sağlanmaktaydı. Yeni Dünya Düzeni’nde -çevre sorunları gibi- her türlü ilgi de küresel düzeydeydi. Bu dönemde 1989 yılında Avrupa’da İngiliz Yeşiller Partisi umulmadık bir şekilde yüzde 15 oranında oy almıştı, önceki sene yayınlanan The Green Consumer’s Guide (Yeşil Tüketicinin El Kitabı) ise bir milyon okura ulaşmıştı. Bunların ardından 1990 yılında ilk kez kutlanan “Earth Day” (Dünya Günü) küresel sağlığa karşı insanları bütünleştirmiştir (Grant (Çev. N. Özata ve Y. Fletcher), 2008:41-42).

Küresel sağlık konusundaki ilgi, bu süreçte “ozon tabakasındaki delik” üzerinde yoğunlaşmaktaydı. Ozon tabakasında incelmeye yol açan CFC (kloroflorokarbon) kimyasalı 1940’lı yıllarda kullanılmaya başlanmış ve özellikle ABD’de 1970’lere kadar üretimi ciddi olarak artmıştı. 1970’lerin

ortalarında çeşitli bilim insanlarının bu konuya dikkatleri çekmesiyle, CFC kullanımı yasaklandı. Ozon tabakasına dair kaygılar 1985’de Antarktika’da ozon tabakasının ciddi anlamda incelmesiyle daha da alevlendi ve uluslar arası anlaşmalarla söz konusu kimyasalın dünya genelinde kullanımının ortadan kaldırılması kararlaştırıldı (Bozkurt, 2012:59).

Küresel çapta yayılmakta olan bu yeşil dalga, şirketlerin de “kurumsal imajlar” için uymaları gereken bazı durumları beraberinde getirmekteydi. Bu ilk dönemde yaptırımlar ciddi boyutlarda olmasa bile, “yeşil dalga” yı pazarlama stratejilerine dönüştüren işletmeler çıkmaktaydı. “Eko-dost” etiketler gibi uygulamalar söz konusu süreçte ortaya çıkmıştı.

Birleşmiş Milletlerin 1992’de Rio de Janeiro’daki Dünya Zirvesi (Earth Summit) olarak bilinen toplantısında sunulan İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ile sera gazlarının makul düzeye çekilmesi amaçlanmaktaydı. Ancak bu anlaşmanın belirli yaptırımları yoktu; sözleşmenin asıl etkinliğe kavuşması ise 1997’de Japonya’nın Kyoto kentinde sunulan anlaşmayla gerçekleşmişti. Fakat bu anlaşmanın yürürlüğe girmesi 2005 yılını buldu, 2009 yılında ise 187 ülke protokolü imzalamıştı (Karacan, 2007:112). Bu dönemde, küresel ısınmaya yönelik bilimsel araştırmalar da artmaktaydı. Söz konusu araştırma sonuçları ise kitle iletişim araçları tarafından insanlara ulaştırılmaktaydı. 2007’de yayınlanan, IPCC’nin hazırladığı Milletlerarası İklim Değişikliği Paneli, iklim değişikliğinin kanıtlarına ilişkin nihai rapor, global ısınmanın hemen hemen kesin bir şekilde (yüzde 95’ten daha fazla) insan etkinliklerinin sonucu olduğunu söylemekteydi. Sera gazı salınımındaki artışlar toprağın kullanılmasındaki değişikliklerle birlikte- esas olarak fosil yakıtlarının tüketiminden ileri gelmekteydi. Söz konusu rapor, şartların bu şekilde devam etmesi halinde, yüzyıl boyunca ortalama ısı artışının 1.8C ile 4.0C arasında olacağını dile getirmekteydi (Grant, 2008:45).

Küresel ısınmanın yaratabileceği felaketselere yönelik hazırlanan belgeseller, bilgilendirici seminerler, yazılan kitaplar, makalelerle, söz konusu durumun önemi vurgulanmakta ve dünya çapında duyarlılık oluşturulmasına çalışılmaktaydı. Her daim gündemde olan küresel ısınmaya dair bilimsel kelimeler (sera gazları, karbon ayak izi, sera gazı emisyonu, karbon salınımı vb.) de insanların günlük yaşamına girmişti; “Karbon dengeleme” terimi de

2006 yılında Oxford American English Dictionary tarafından “yılın kelimesi” seçilmiştir (Grant, 2008:48).

Küresel ısınmayı engellemek için yapılması gereken şeyler de, kitle iletişim araçları tarafından duyurulmaktaydı. Ekonomik ve eğitim düzeyi yüksek ülkelerdeki insanlar, çöp ayrıştırmaya, naylon poşet tüketmemeye, geri dönüştürülebilir ürünler satın almaya daha fazla önem göstermekteydiler. Dünya sağlığını korumaya yönelik anlaşmaların ilk aşamada gelişmiş ülkelere yönelik bağlayıcı ilkeler içermesi ve gelişmekte olan ülkelerin uygulamaları gereken aşamaların, daha uzun bir zaman dilimine yayılmış olması durumu gibi, küresel/çevresel tehditler karşısında yaşam biçiminde değişikliğe giden insanlar da bu gelişmiş ülkelere çıkmaktaydı. Gelişmekte olan ülkelerde ise, bireylerden çok şirketler tarafından -kurumsal sosyal sorumlu imajları doğrultusunda- bu tür yeniliklere ve uygulamalara girişilebilmekteydi (Kılıçoğlu, 2005:134).

Küresel ısınmaya karşı bireylerin almaları gereken önlemler genellikle tüketim temelinde değişiklikler içermekteydi; Fairtrade (Adil Ticaret) sertifikalı ürünlere yönelmek, hibrit/elektrikli ya da küçük boyutta araçlar kullanmak, enerji tasarrufu sağlayan ve çevreye zarar vermeyen geri dönüştürülebilir ürünler satın almak bu önlemlerden bazılarıydı. Ekonomik düzeyi yüksek kesimler bu önerilere uymaya çalışıyorlarsa da, uçak yerine tren kullanımını ya da araç paylaşımını öneren söylemler, -sadece tüketilen ürünlerdeki değişiklikten ziyade bireysel ödün vermeyi de gerektirdikleri için- genellikle sadece çevreci kimliğini gündelik hayatında belli eden insanlar tarafından uygulanabilmekteydi.

Küresel ısınmanın ya da doğaya verilmiş ekolojik zararların temelinde kuşkusuz, bu son yüzyıldaki tüketim alışkanlıkları yatmaktaydı. “New Deal” ile birlikte tüketimi kutsayıcı söylemlerle yükselişe geçen bu kültür, reklamlardaki imajlar ve tüketim üzerinden elde edilen kimliklerle kapitalizmin temel dayanaklarından biri olmuştu. Fakat söz konusu tüketimi sağlayacak üretim mekanizmalarının sınırlı kaynaklarla çalışmaları ve bu kaynakların günün birinde tükenebileceği düşüncesi sürdürülebilir kalkınma söylemlerini beraberinde getirmiş ve bu konuda önlemler alınmaya başlanmıştı. Tüketim kültürü yine aynı niteliğinde kalacak fakat üretilen mallar farklı kaynaklar

vasıtasıyla üretilmeye başlanacaktı. Tüketiciler ise, tüketimlerini bu üreticilerin mallarına yönelik gerçekleştireceklerdi (Özey: 2009:79).

Bu doğrultuda yeşil dalgaya karşı, çeşitli karşıt görüşler ortaya çıkmaktaydı. Bu karşıtlar, sürdürülebilir ürünlerin tüketiminin yönlendirilmesinden, tüketimi kamçılayan yaşam biçimlerinin değişmesi gerektiğini dile getirmekteydiler. Buna göre, çevrenin korunmasına yönelik bireysel özverilerde bulunmak ve yapılan yanlışların temeline inmek gerekmekteydi.

Günümüzde şirketlerin dışında politikacılar ve televizyon kanalları da yeni yeşil dalgayı yakalamaya çalışmaktalar. Amerikan Başkanı Barack Obama'nın, seçim kampanyasının önemli bir bölümünü “yeşil vaatler” oluşturmaktaydı (Bozkurt, 2012:82). Daha önceki dönemde aday olan fakat seçimleri kaybeden Al Gore'un küresel ısınmayı anlattığı belgeseli “An Inconvenient Truth” (Uygunsuz Gerçek) Oscar almasının yanında şimdiye kadar en çok gişe yapmış sinema belgeseli unvanını taşımaktadır. Kurumsal sosyal sorumluluk kavramının içerdiği imajı önemseyen ve “ciddi ve duyarlı habercilik” anlayışını vurgulayan medya işletmeleri de, “dünya sağlığı” konusuna daha fazla değinmeye başlamışlardır.

Ayrıca, yeşil dalgayla birlikte “doğal yaşam” anlayışı da yükselişe geçmiştir. Doğal yaşam, sistemin üretim/tüketim biçimlerinin yol açtığı bu küresel krize karşı bir tepki olarak, 60'ların “çiçek çocukları”ndan sonra tekrar yayılmaya başlamıştır. Batı'da ilk olarak kent yaşamını terk etme ve kente yakın kırsal arazilerdeki müstakil evlere taşınma akımıyla gerçekleşen bu durum, “sahil kasabalarına yerleşme” olgusundan sonra günümüzde doğal/organik tatil köyleriyle, ulaşımın güç olduğu yerlerde kurulmuş meditasyon kamplarıyla farklı bir boyut kazanmıştır (Mazlum, 2012:213).

2.3.2 Yeşil çağrı ve doğaya kaçış kavramı

Kent yaşamının, monoton ve yorucu temposundan, serbest piyasa ekonomisinde ayakta kalabilmeye çabalamanın zorunlu getirisi olan stresten, endüstrileşmiş tarımın tatsız hormonlu meyve sebzelerinden sıkılmış, zamansızlık yüzünden hiçbir yaratıcı aktivitede bulunamayan ve bu doğrultuda “kendini gerçekleştirme” şansını ancak ekonomik sistemin ona sunduğu kalıplarla

bulabilen bireyin doğa özleminden kuşkusuz, 90'lardan sonra eğilim gösteren yeşil tüketim modasından söz edilebilir.

Son dönemde “doğal yaşam” kavramının sıklıkla gündeme gelmesi hem “küresel ısınma” konusunun medyada kendine gitgide daha fazla yer bulmasından hem de “doğal ve sağlıklı yaşam” olgusunun piyasada değerlendirilmesi ve bu yöndeki tüketimin bir sektöre dönüşmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak “doğaya kaçış” temasının ilk ortaya çıkışı sanayi devriminin etkilerini hissettirdiği ve kente yoğun göçlerin yaşandığı süreçlere kadar uzanmaktadır (Atasoy, 2006:77).

Doğaya duyulan özlemin ilk yankıları aydınlanma çağının rasyonalist ve pozitivist ortamında gelişen kentleşme ve endüstriyellemenin daha henüz başlangıcında romantizmle birlikte sanat, felsefe ve edebiyatta kendini göstermeye başlamıştır. “Kendine yabancılaşma” kavramının ilk kez gündeme getirildiği romantizm, Aydınlanma Çağı sürecindeki “mantık” “süper-ego” ve “mekanik doğa” kavramlarına kökten karşı çıkarak “duygusal dışavurum” ve “doğaya dönüş” felsefesini üretir. Coleridge, Wordsworth, Lord Byron gibi birçok şair bu duygusuzlaşmış ve mekanikleşmiş insandan uzaklaşma ve ilkel doğaya yaklaşmaya odaklanan şiirler kaleme almışlardır. İngiltere’de bir sanat hareketi olarak ortaya çıkan romantizm, Fransa’da Rousseau’nun etkisiyle sosyal bir protesto niteliği kazanmıştır. Düşünceleri ile Fransız Devrimi’nin öncülerinden kabul edilen ve halkın kendi egemenliğini savunan Jean Jacques Rousseau’nun bilim ve düzenle ilgili düşünceleri, yükselen bir dünya görüşü olan kapitalizm ve modern bilimin erken eleştirisi niteliğindedir (Nihan, 2008:348-358).

Rousseau modern toplumdaki eşitsizlik ve adaletsizliğin, mülkiyetin ortaya çıkması ve bunun güvence altına alınması ile başladığını düşünür. Darwinistlerin “doğada güçlü olan ayakta kalır” düşüncesine dayanan evrimsel savlarının topluma yansıtılması ile bir nevi eşitsizliğin meşrulaştırılmasına karşı çıkan Rousseau bu toplumsal eşitsizliğin “doğal” bir durum olmadığını belirtir. Doğal ve ilkel yaşam durumunda bireyler savaş halinde olmaktan öte eşit ve özgürdür, ancak mülkiyet ve mülkiyet sahiplerinin bunu koruma altına almaya yönelik kurallar sistemini kurmasıyla birlikte bu özgürlük ve eşitlik baş aşağı

gitmiştir. “Doğa halinde hemen hiç bulunmayan eşitsizlik, mülkiyetin ve kanunların yerleşmesiyle sabitleşir ve yerleşir.” (Rousseau, 1995:177-178).

Rousseau’ya göre eski doğal duruma dönmeleri artık mümkün olmadığından, insanlar kaybettikleri bu ideal özgürlük ve eşitlik düzenini bu kez yaşadıkları toplum siteminde aramak zorunda kalmışlardır. Rousseau, benlik, toplum düzeni, sanat ve bilim üzerine yazdığı fikirlerinin çoğunu doğal durum olarak adlandırdığı kentleşme öncesi olguyla karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Rousseau, mülkiyetçi aydınlanma toplumunun üstünü çizerken kurduğu her düşünce sisteminin içinde kendine özgü bir “doğaya dönüş” çözümü arayışı içindedir.

“Doğaya dönüş” kavramını en çarpıcı şekilde ele alan bir başka yazar da on dokuzuncu Amerika’ında yaşamış Henry David Thoreau’dur. Doğaya dönüş, Thoreau’nun kaçış edebiyatının ürünü olan “Walden”da burjuvaziye bir başkaldırı şeklinde kendini gösterir. Yazar kitabında, şehirden uzaklaşıp modern dünyanın hiçbir imkânının bulunmadığı bir kulübede ilkel şartlarda geçirdiği iki yıllık deneyimini anlatır (Grant, 2008:67).

Thoreau’nun Walden’da geliştirdiği felsefe şu düşüncelere dayanır: İnsan doğuştan hürdür ancak insanlar zamanla kendi kendilerini maddiyata esir ederler. Para hırsı mutsuzluğun en temel nedenidir ve gerçek özgürlük mümkün olduğunca insanın kendi ihtiyaçlarını kendi kendisinin karşılaması ile elde edilebilir. Dolayısıyla sağlık ve mutluluk yaşamı basitleştirerek doğaya yakın ve uyumlu ilişkiler kurarak gerçekleştirilebilir. Doğaya yakın ve uyumlu yaşamak Thoreau’ya göre özgürlüğüne sahip olmak için başkaldıran filozofun “gerçek” olanın bilgisine ulaşma yoludur. “Doğaya dönüş” Thoreau için insan doğasının ilkelerinin doğa ilkeleriyle uyum içinde olduğunun kabullenilmesiyle başlar (Grant, 2008:68).

“Özgürlüğün yitimi” ve “yabancılaşma” günümüzün “doğal yaşam” savunucularının da sıklıkla başvurduğu kavramlardandır. Ancak günümüzün “yeşil dalga”sı, bazı istisnalar dışında, mülkiyetçi yapıya ve modern yaşamın hoşnutsuzluğuna dair sorunsallaştırmaları dışlamaktadır. LOHAS olarak adlandırılan ve yeşilleşmeyi destekleyen yaşam ve tüketim biçimleri “doğaya

kaçış” tan ziyade belirli yaşam trendleri ve tüketim biçimleriyle modern hayattan kopmadan “doğaya saygılı” yaşamayı sağlayan sistemler içermektedir.

2.3.3 Ekolojik ayak İzi

İnsanların yaşamlarını sürdürebilmeleri, sadece doğal kaynakların verimlilikle kullanılmasıyla mümkündür. Bununla birlikte kaynak tüketimiyle oluşan atıkların elimine edilmesi için belirli ölçekte toprak ve su alanına gerek duyulmaktadır. Tüketilmiş olan kaynakların tekrar üretilmesini temin etmek ve ortaya çıkan atıkların yok edilmesi için kullanılan verimli toprak ve su alanları da ekolojik ayak izi olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla ekolojik ayak izi; (Keleş, 2010:5).

- Çevresel sürdürülebilirlikte önemli bir unsurdur.
- Sürdürülebilirlik durumunun değişik yaklaşımlarla ele alınmasını sağlayan tamamlayıcı bir araç durumundadır.
- Sürdürülebilir gelişmeyle ilgili tüm verilerin organize edilmesi için model bir alandır.
- Toplumsal düzeyde ekolojik bilincin artırılması amacıyla çok iyi bir örnek teşkil etmektedir.
- Ulusal ve global adalet yaklaşımını geliştirebilen faydalı bir yöntemdir.

İnsanların doğayı sonsuz bir kaynak olarak değerlendirmeleri ve tüketimler sonucu ortaya çıkan atıkların doğaya bırakılması neticesinde, doğadaki yaşamın ne kadar devam edebileceği durumunun bilinmez oluşu, ekolojik ayak izinin oluşmasında etkin bir rol oynamıştır. Bu kavramla beraber dünyadaki kapasite saptanabilecek ve kullanılacak haldeki kaynakların miktarı bilinecek, dolayısıyla sonsuz tüketim engellenerek çeşitli çözümler ortaya konulabilecektir. Bu bağlamda ekolojik ayak izi kavramı, son dönemlerde rehber olma ve çevresel konularda dikkat çeken özelliğiyle önemli derecede takdir edilmiştir (Tosunoğlu, 2014:139).

Ekolojik ayak izi, sürdürülebilirliğin ekonomik ve çevresel ilişkisini belirten göstergelerden biridir. Bu kavram, sürdürülebilirliğin temininde yeni bir araç durumu olarak kabul edilmekte, bireylere ve karar vericilere destek olmaktadır. Ekolojik ayak izinin analizinde yöntem eksikliklerinin yanı sıra, çevre/ekonomi

bağının sadece belirli yanlarını değerlendirilmektedir. Bu açıdan yöntemin, sürdürülebilirliği ifade etmedeki yetersizliği ve tamamlayan bazı göstergeler tarafından desteklenmesinin gerekliliği ifade edilmektedir. Bu konudaki olumsuz eleştirilere karşın, yapılacak analizin kolay ve anlaşılabilir bir kapsamda olması, dünyanın biyolojik kapasitesiyle bireylerin ortaya çıkardığı çevre baskısını beraber öngörmesi gibi önemli nitelikler, yöntemin güçlü yönleri olarak ele alınmaktadır (Aslan, 2010:98).

Uzun zamandır insanların doğadan beklentileriyle birlikte ekolojik ayak izi, dünyanın kendini yenileme gücünü aşmıştır. Günümüzde kullanılan ekolojik mal/hizmetlerin uzun vadede sürdürülebilmesi için çok daha fazla kaynağa gerek duyulmaktadır. İnsanların ekolojik gücü aşabilmesindeki sebepler arasında ağaçların kendini yenileme hızından daha hızlı bir şekilde kesilmesi, denizlerde aşırı av problemleri ve atmosferdeki taşınabilecek ölçüden daha fazla karbon emisyonu gibi ekolojik kaynakların sürdürülemeyen bir biçimde kullanılması gösterilebilir. Gelinmiş olan süreçte, insanların doğadan istekleri doğanın kendisini yenilemesi gücünü giderek aşarak geriye artık azalmış olan doğal kaynak birikimleri ile tüketimler neticesinde atık miktarının artışı kalmıştır. Günümüzde ortaya çıkan teknolojik gelişimler, etkili kaynak ve enerji kullanılmasıyla ekolojik sistem verimliliğinin artırılması, oluşan çevresel açığı azaltan etkiye sahip olmaktadır. Bununla birlikte tarımsal biyolojik hacmin gübreleme yöntemleri ve makineleşmeyle artırılması neticesinde tarım arazileri alanlarında başarılı bir şekilde azaltılmış olan ekolojik açık fosil yakıtlara duyulan gereksinimin artışıyla karbon ayak izinde de artışlara yol açmaktadır (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2003:33).

Önemli unsurlardan biri durumundaki fosil yakıtların kullanılması ve doğal ekolojik sistemin bozulması gibi sebeplerle sera gazı emisyonu, ekolojik sistemin toplayabileceğinden daha fazladır. Atmosferde birikmiş olan sera gazlarından karbondioksit, iklim değişikliği ve deniz sularındaki asitlenme gibi çevresel risklere yol açmaktadır (Marin ve Yıldırım, 2004:75).

Sera gazı emisyonunun atık olarak kabul edilmesinden dolayı global düzeyde ayak izindeki payı en büyük olan öge, karbon ayak izidir. Ormanlık alanların büyük ve üretken oluşu, atmosferdeki karbon miktarını depo etmek için yetersiz

olduğu durumlarda, karbon tutma sınıflamasında ekolojik ayak izi oluşmaktadır (Çepel, 2008:101).

2.4 Sürdürülebilir Çevre ve Kentsel Dönüşüm

Günümüzde kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması artık bir zorunluluk haline gelmiş ve bunların ortaya konulması için yeni yaklaşımlar, ilkeler ve özelliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Sürdürülebilir kent, taşıma gücünün çok üzerinde kullanımdan dolayı doğal değerlerin geri dönüşü olamayacak biçimde ortadan kalkmasının önüne geçen ve şimdiki kuşakların olduğu kadar gelecekte yer alacakların gereksinimlerini de sağlayan gelişme şeklini içselleştiren kent olarak ifade edilmektedir (Altuntaş, 2012:139). Kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında doğal kaynakların koruma-kullanma dengesinin kurularak, sürdürülebilir kullanımın gerçekleştirilmesi hem yerel ölçekte hem de küresel ölçekte önem taşımaktadır. Kentlerin gelişmelerinin sürdürülebilirlik doğrultusunda yönlendirilmesi ile doğal kaynakların korunması, çevre problemlerinin çözümüyle beraber yaşam kalitesinin artması ve insanlara sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının verilmesi konusu da hayata geçirilmektedir. kentsel sürdürülebilirliğin sağlanmasında oldukça önemli ve büyük bir payı bulunmaktadır. Kentsel/çevresel sürdürülebilirlik kavramı yeşil altyapı çalışmaları sayesinde sağlıklı bir şekilde güçlenerek varlığını korumaktadır.

Kaldırımlarda, sokaklarda, yaya yollarında yeşil alan uygulamasının yanı sıra zeminde geçirgen ve gözenekli malzemeler kullanılmasıyla geçirimsiz yüzeyler ortadan kaldırılmaktadır. Böylece yeşil altyapıyla uygun hale getirilmiş alanlarda özellikle yağmur suyu akışı kontrol altına alınmış olmaktadır. Bu şekilde birçok alanın yeşil altyapı sistemine göre yeniden düzenlenmesiyle kentlerin en büyük problemlerinden biri olan drenaj kontrol altına alınmakta ve sel riski azaltılmaktadır. Yeşil çatı sistemleri ile; yağmur suyunun toplanması ve kanalizasyonlara iletilmesi, oluşturulan yeşil doku ile kentsel ısı adası etkisini en aza indirilmeye çalışılması, bulunduğu yapının yalıtımına destek verdiği için enerji verimliliği sağlanması kentsel sürdürülebilirlikte gösterge kabul edilen maddeler hayata geçirilmektedir (Özay, 2001:26). Bu gibi çalışmalar yaşam

kalitesini artırırken çevre ile entegre olan bir kent hayatı sunmaktadır. Aynı zamanda mevcut fırsatlarında ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Kentler, üretimin ve tüketimin gerçekleştiği, dolayısıyla ekonominin ortaya çıktığı alanlardır. İnsanların birlikte yaşamasının ortaya çıkardığı sosyokültürel etkileşimlerin merkezidir. Çevreyi tehdit eden aktivitelerin büyük bölümünün gerçekleştiği fiziksel mekanlardır. Dolayısı ile kentte gerçekleşen her eylem, her olgu doğrudan veya dolaylı olarak sürdürülebilirlikle bağlantı kurar denilebilir. Kent ve kentleşme konularında, yaşanan kalabalıklaşma, yayılma, yoğunlaşma sonucu kentlerde meydana gelen tahribatlar ve benzeri pek çok konu ve sorun, sürdürülebilir kent ve kentleşmenin önemini ortaya koyar (Bal, 2011:43). Ancak, doğal bitki örtüsünün tahrip edilerek yapısal yoğunluğun fazlalaştırıldığı, dolayısıyla topografyada, doğal ve yerel kaynaklarda ve enerjide dönüşümlerin çok sert yaşandığı, bir diğer anlamda da “arazi kullanımı” şeklinde ifade edebileceğimiz kentleşme olgusu; yerel, bölgesel ve küresel ölçekte yer yüzeyinin fiziksel ve biyolojik özelliklerini, doğal döngülerini ve süreçlerini etkilemiş, bunun sonucunda ise belirgin iklimsel değişikliklere neden olmuştur (Gündüz, 2004:24).

Kentlerde yaşayan nüfus oranının son dönemde süratle artmaya başlaması, beraberinde insanların kendi yaşam şekillerine göre ve teknolojiyle biçimlendirdikleri kentlerdeki arazi örtüsünü ve iklim elemanlarını da, belirgin şekilde değiştirmektedir. Böylelikle kent içindeki ve çevresindeki doğal peyzaj örtüsü yerini geçirimsiz taş ve beton yüzeylere, yüksek katlı binalara, dar sokak ve caddelerle dolu yapı adalarına bırakmakta, kente nefes alıp verdirerek bir nevi izolasyonunu sağlayan doğal peyzaj elemanları, kent merkezinden gittikçe daha uzağa itilmekte, dolayısıyla kentler içine aldıkları enerjiyi dışarı boşaltmadığından yaşam kalitesi düşmekte, böylelikle kent iklimi kırsal alandan farklılaştırmaktadır.

Kentler, kent halkı tarafından kalkınmakta ve gelişmektedir. Kent halkının seçimleri ve hareketleri doğrultusunda çevresini değiştirip dönüştürür. Bu anlamda daha fazla gelişmeye yol açan sosyal etkileşim ve ekonomik kriterlerden ibaret bir oluşumdur (Özden, 2008:26)

Türkiye’de ve dünyada, canlı organizmalara benzetilen kentler, geçmiş, bugün ve geleceğe dair yapma çevrelerden oluşan bir zaman koridoru içerisinde yer almaktadır. Söz konusu yapma çevrelerin, kentsel gelişim sürecine özgü sanayileşme, göç, çarpık yapılaşma, ekonomik nedenler, toplumsal gelişmedeki yetersizlik, nüfus yoğunluğunun artışı, yer seçiminin yanlış oluşu ve doğal felaketler gibi sebeplerle fiziksel dönüşüm hızının artmasına ayak uyduramayarak çekiciliğini yitirmesi, eskimeye bırakılması ve bir şekilde köhneleşerek atıl vaziyete düşmesiyle birlikte yenileme, dönüşüm ve iyileştirmeye yönelik proje ve uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır (Şahin, 2013, 38-39).

Kentsel fonksiyonların zaman içinde, günün koşullarına göre yeniden şekillenmesi sonucu yaşanan bu değişimler, kentsel doku koşullarının sürdürülebilirlik ölçütleri bağlamında çağdaş kentleşme prensipleri ile planlama temeline bağlı kalarak iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için de kaçınılmaz bir fırsat olarak görülmelidir.

Kentsel dönüşüm, kentsel planlarla uyumlu olmayan, teknik yöntem ve esaslar gözetilmeksizin gerçekleştirilmiş, ruhsatsız, ekonomik yaşamını tamamlamış olan yapıların yıkılarak yerine planlamaya uygun olarak yapılan sağlıklı, güvenli, sürdürülebilir ve yaşanabilir yeni yerleşim alanlarına, donatı ve yeşil alanlara dönüştürülmesidir. Bu kavram Türkiye’de özellikle 2000’lerden başlayarak temel amacından ve bütüncül yapısından uzak, parçacıl uygulamalarla yıkılarak yerine kentsel estetikten uzak, mimari tasarımın ön planda tutulmadığı çok katlı yapılaşmalar olarak kendini göstermektedir (Çakallı, 2013:34).

Plansız kentleşmeye birlikte oluşan kentsel dönüşüm kavramı, çokça tartışılan bir konu durumuna gelmiştir. Geniş kapsamlı bu kavramın bütüncü yaklaşımını kaybettiği ve sonuçta da kentsel alanlarda farklı problemlere neden olduğu görülmektedir. Bunlardan bazıları; mekânsal, sosyal, ekonomik sorunlar olarak ortaya çıkmakta, ayrıca kentlerin de giderek kimliklerini kaybettiği gözlemlenmektedir.

Kentsel dönüşüm, zaman içerisinde özelliğini kaybetmiş, fiziksel ve çevresel açıdan bozulmuş, gerek sosyal gerekse ekonomik yönden dışlanmışlık niteliği

gösteren kentsel alanların bazı sosyal ve ekonomik projeler kapsamında yenilenip dönüştürülerek kente kazandırılmasıdır (Bayraktar, 2006:5). Kentsel dönüşüm, yalnızca basit anlamda bir alan kullanımını sorunu olmamakta, aynı zamanda sosyokültürel etkinliklerle tüm kenti ve bölgeyi etkileyen sorunları da kapsamaktadır (Yasin, 2005:105). Bunun yanı sıra, kentin bütününün veya bir bölümünün sosyal, ekonomik ve fiziksel faktörlerin olumsuz etkileri sonucunda yapısal ve işlevsel değişimin söz konusu olduğu süreç olarak da ele alınabilir (Gönen 2001:49).

Kentsel dönüşüm aynı zamanda, tüm yenileme kavramlarını içine alan, sürdürülebilirlik özelliği taşıyan ve her dönemde toplumun bütün aşamalarını kapsamaması gerekli olan çok boyutlu bir süreç şeklinde de incelenebilir. Kentsel dönüşüm her katmanda çok boyutlu işbirliğini de gerekli kılmaktadır. Gerek kamu ve özel sektörün gerekse sivil toplum örgütlerinin iletişim ve etkileşim içindeki birlikteliği, hatta kullananların her aşamada düşünce ve eylem olarak dönüşüm ve yenileme programlarına katılması gerekli olmaktadır (Şahingür ve Müderrisoğlu, 2005:57-58).

Genel olarak verilen bir tanımda da kentsel dönüşüm, değişimin ortaya çıktığı kentsel bir alanın fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevreye yönelik sorunlarına kalıcı bir çözüm bulmayı hedef edinen geniş içerikli bir bakış ya da vizyon ve eylem” olarak da özetlenebilir (Yıldırım, 2006). Kentsel dönüşüm kavramı, sağlıklı modern kentlerinin oluşturulmasını amaç edinen, sürdürülebilirlik niteliğini taşıyan bir olgu olarak ele almak gerekirse, bu dönüşümün kapsamını da şöyle sınıflandırabiliriz; (Keleş, 2006:38-39).

- Kentsel refah ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi, kent merkezlerindeki gelir oranının artırılarak ekonomik rekabetin sağlanması,
- Toplumsal sorunlar ile fiziksel şartlar arasında kurulacak ilişkiye dayanarak sosyal dışlanmaların minimum düzeye indirilmesi,
- Kentsel politikanın katılımlı planlama ve çok paydaşlı olarak demokratik düzlemde biçimlendirilmesi,
- Kentsel bölgelerin faal kullanımı ile gereksiz harcama ve yayılmaların önüne geçilmesi,

- Dönüşüme uğrayanların kent genelinde bütünleştirilmesi,
- Kentsel bölgelerin yapısındaki sürekli değişim gereksiniminin karşılanması.
- Kentsel dönüşüm kavramının tanımlanması farklı bazı öğeleri de göz önünde bulundurmaya gerektirmektedir. Bu nitelikler ayırt edici unsurlar olarak ifade edilmektedir:
- Bir yerleşim alanının yapısını değiştirmeyi ve bölge sakinlerinin dönüşüm sürecine katılması hedeflenmektedir.
- Bölgedeki sorun ve konuma bağlı eylem yeteneğine bakılarak devletin üzerine düşen görev ve sorumluluklarını kapsayan amaç ve etkinliklerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.
- Genelde ortaklık örgütüyle yönetilmektedir.

Kentler zaman içerisinde bütünsel olarak dönüşüme uğrarken, kentin özellikle bazı bölgelere de kendi içerisinde dönüşüm içinde olmaktadır. Dönüşüm olgusu değişimden ayrı olarak ele alınmaktadır. Burada değişim yapısal bir değişikliktir (Tekeli, 2006:29). Gereksinimler arttıkça, çevre ve insan unsuru olduğu sürece ilerleyen aşamalarda sürekli gündemde kalacağı da görülmektedir.

3. YEŞİL ALAN POLİTİKALARI

3.1 Açık Ve Yeşil Alanlar

Kentsel yapılaşmanın temel unsurlarından biri olan açık yeşil alanlar, insanların sağlıklı çevrelerde yaşamasında önemli rol oynamaktadır. Yapılaşmış çevreler ve yeşil alanların dengeli dağılımı ve bütünlüğünü sağlayabilmek, kentsel yaşam kalitesini yükseltebilmek için imar planlarının hazırlanmasından, yapıların ve yeşil alanların tasarımına kadar tüm proje aşamalarında bulunan plancılar planlarını belirli ölçütler çerçevesinde yapmalıdırlar. Ancak nitelikli yaşam alanları oluşturmak sadece tasarımcıların projelerini belirlenen ölçütler çerçevesinde oluşturmasıyla da bitmemektedir. Projelerin uygulama aşaması da başlıca bir sorun teşkil etmektedir (Es, 2007:65). Hızla büyüyen kentler, artan göç ve endüstrileşmenin de etkisiyle kentte toprak değerleri artmakta, bir yandan gecekondulaşma, düzensiz yapılaşma gibi sorunlar yaşanırken bir yandan da toprak değerlerinin artmasının etkisiyle yeşil alanlar ikinci plana atılmakta ve planlarda yeşil alan belirtilen alanlar başka amaçlar için kullanılmaktadır. Bu nedenle mevcut yeşil alanların da dengeli dağılımı sağlanamamakta bu da bazı sorunları beraberinde getirmektedir (Erkan, 2006:51).

Hızlı ve düzensiz kentleşmenin getirdiği sorunların yanı sıra var olan kentsel yeşil alanların kendi içlerinde de farklı sorunlar bulunabilmektedir. Kentsel yeşil alanlar kent içerisinde varlığını sürdürmeye çalışırken yıllar içerisinde sanayileşme, ekonomik faktörler, çevresel değişim, yapılaşma hareketleri, toplumsal ilgisizlik, bakım onarım eksikliği ve kent politikaları gibi bazı nedenlerle göz ardı edilebilmekte, önemini yitirebilmekte veya yok olmaktadır.

3.2 Açık ve Yeşil Alan Kavramı ve İşlevleri

Gül ve Küçük, yeşil alan kavramını, var olan açık alanların bitkisel unsurlarla kaplı ya da kombine edilmiş yüzeysel alanlar olarak değerlendirmektedir (Gül

ve Küçük, 2001:29). Keleş, açık yeşil alanları, bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri kentsel alanlar ve kasabalarda, yapılandırılmış alanlar dışındaki doğal durumdaki veya konut dışı dinlenmelerle tarımsal amaçlara ayrılmış, bireylerin gezme alanı, çocukların oyun alanı gibi kent yönetimleri tarafından düzenlenen ortak kullanım alanlarıdır (Keleş, 1998:224).

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğine göre yeşil alanlar “toplumun yararlanması için ayrılan oyun bahçesi, çocuk bahçesi, dinlenme, gezinti, piknik, eğlence, rekreasyon ve kıyı alanları toplamıdır. Metropol ölçekteki fuar, botanik ve hayvan bahçeleri ile bölgesel parklar bu alanlar kapsamındadır” şeklinde tanımlanmaktadır (mad. 12/2a) (<http://www.resmigazete.gov.tr>).

Çetiner ise bu kavramı, kentlerdeki yapılaşmış alanlardaki açık alan düzenlemelerinden kent çeperlerinde bulunan doğal alanlara kadar çeşitli ölçek ve fonksiyonlardaki açık alanları kapsadığını ifade etmektedir. Yeşil alanlar kent sistemlerinde ekolojik, fiziksel ve sosyokültürel fonksiyonlarıyla değerlendirilen arazi kullanımları olmaktadır. Diğer bir ifadeyle kentsel yeşil alanlar, yapılaşan alanlarda insanların dinlenme, gezinti, farklı rekreasyon etkinliklerini yapması ve doğayla bütünlük sağlamaları amacıyla düzenlenmiş olan ortak kullanım alanlarıdır (Çetiner, 1991:43).

Açık ve yeşil alanların farklı fonksiyonlara sahip olarak planlanması ve tasarımı durumunda açık alanların toplumsal kullanım değerlerinin artmasının yanı sıra, arazi kullanılmasında ekonominin sağlanması ve konut alanlarındaki yaşam kalitesinin etkileneceği söylenebilir. Bu alanların çevresinde yer alan yerleşim alanlarına belli hizmet mesafelerinde hizmet sunmaları beklenmektedir. Hizmet uzaklıkları büyüklük, donanım, konum, işlev ve ulaşımına göre değişiklik göstermektedir. Açık ve yeşil alanların rekreasyon işlevini yürütebilmeleri için birtakım ilkeleri sağlamaları beklenmektedir; (Aydemir, 2004:82).

- Ulaşılabilirliği, amaca uygun bir şekilde konumlanması; kent ve bölge düzeyinde toplu taşımayla ulaşılabilirliği, alt ölçeklerde yaya erişim mesafesinde olmalı, aynı zamanda da toplumdaki tüm kesimler tarafından ulaşılabilirliktir.

- Büyüklüğü, kullanma amacıyla uyumlu olmalı; kullanıcılardan uzaklaştıkça alanların büyüklüğü ve imkan tanıdığı faaliyet çeşitliliği artmalıdır.
- Amaçlarla uyumlu olarak tasarlanmalı; ergonomi, taleplere duyarlı olma, güvenlik ve estetik gibi ilkelerle uyum ve kullanmada çok amaçlılık göz önünde bulundurulmalıdır.

Yeşil alanlar aynı zamanda, çeşitli türden insanların karşılaşması, tanışmaları, kentsel yaşantıyı paylaşmaları gibi sosyal gereksinimlerin sağlanması ve sosyokültürel devamlılık ve gelişimin temini yönünden, toplumsal iletişimin olduğu kültür odak noktaları şeklinde de ele alınabilir (Öz, 2009:14). Toplumsal düzeydeki bu ilişkiler, konut çevresinin mekânsal ve sosyal boyutlarda da daha etkin kullanımı ve mekanı yaratan fonksiyonların mümkün olduğu kadar canlı tutulması için, anlam ve faaliyet yönünden önemli bir role sahiptir. Bulut ve diğerlerine göre kentsel ekolojik sistemdeki en önemli unsurlardan biri, kentlerdeki açık yeşil alan olmakta ve bunlar kent ekosistemleri ve sosyal yapısını destekleyen en önemli birimler olmaktadır (Bulut vd., 2010:1487).

Kentleşmenin hızlanması, nüfus yoğunluğundaki artış ve yerleşim alanlarının yaygınlık kazanması, doğa alanlarıyla işlev alanları arasındaki düzenin bozulmasına yol açarken, kentsel yeşil alanlar da bu nedenle tahrip olmaktadır. Özellikle yoğun kent yapısındaki yeşil alanlar, hem kent sakinlerinin rekreatif gereksinimlerini sağlaması yönünden hem de ekolojik dengenin sağlanması açısından önemli değere sahiptir. Açık yeşil alanların tüm fonksiyonlarından yararlanabilmek için ekolojik prensiplere uygun kent planlaması ve uygulamalarına gerek duyulmaktadır. Halbuki büyük yerleşim alanlarındaki aşırı nüfus ve yapı yoğunlukları da zamanla büyümektedir (Aksoy vd., 2009:92).

Ersoy'a göre yeşil alanlar; bireylerin boş zamanlarını değerlendirdiği, fiziksel ve psikolojik gelişimleri için kullandıkları, spor, eğlence etkinliklerini gerçekleştirdikleri alanlardır (Ersoy, 1994:97). Yeşil alanlar, farklı tür ve cinsteki bitkilerin bir araya gelerek oluşturdukları, tamamen geçirgen toprak özelliklerine sahip olan alanlardır. Kamu veya özel mülkiyet içindeki, rekreasyonel olarak kullanılan veya kullanılmayan tüm mekanlar olarak

tanımlanırlar. Bu alanlar; parklar, bahçeler, oyun alanları, spor alanları, korular, ormanlar, mesire yerleri, çayırliklar, işlevsel yeşil alanlar (tarım alanları, bağ-bahçe vb.), yeşil koridorlar, koruma altındaki alanlar (jeolojik, ekolojik, tarihsel vb.) ve özel yeşil alanlardır (Pamay, 1971:82).

Kentleşme olgusuyla birlikte kırdan kente göçle ortaya çıkan nüfus yoğunluğu arsa spekülasyonlarına ve düzensiz yapılaşmaya yol açmıştır. Bu suretle kentsel açık ve yeşil alanlar, bireylerin nefes aldığı, rahatladıkları mekanlar haline gelmiştir. Teknolojik ve ekonomik gelişmelerle insan yaşamı kolaylaşırken, bu gelişmelerin sonucunda boş zamanların artması, açık ve yeşil alanlara olan gereksinimi artırmıştır.

Kent yerleşim alanlarında yer alan açık ve yeşil alanlar, hangi gruptan olursa olsun, tek başlarına veya toplu olarak çok yönlü işlevlere sahiptir. Bu işlevler, bu alanların kentlerin fiziksel yapısına sağladıkları yararlar ve mekânsal özellikleri ile kent insanı üzerindeki sosyo-psikolojik etkileri açısından iki başlık altında toplamak mümkündür.

3.2.1 Fiziksel İşlevler

Açık ve yeşil alanların kentlerdeki fiziksel işlevleri ana başlıklarıyla şu şekilde özetlenebilir; (Özden, 2008:33-34).

- Açık ve yeşil alanlar kentlerin fiziksel yapılanmalarında denge elemanlarıdır ve mekânsal olarak kitle-boşluk dengesini sağlamaktadırlar.
- Kentsel işlevler ve kullanım bölgeleri arasında ayırıcı, bağlayıcı görev üstlenmektedirler.
- Kentin geometrik yapı kitleleri arasında yer alan yeşil alanlar kentnin fiziksel yapısının ortaya koyduğu tekdüzeliği kırıp, kentnin katı kalıplarını yumuşatarak kente organik bir yapı kazandırırken, kentte günlük, mevsimlik değişikliklerin algılanmasını da sağlamaktadırlar.
- Yaya ve araç trafiğine pozitif yönde katkıları vardır.
- Açık ve yeşil alanların kent iklimi üzerindeki etkileri çok yönlüdür. Biyolojik ortamlar olmalarından dolayı oksijen ve karbondioksit üreterek temiz hava temin etmekte, hava dolaşımını, günlük-mevsimlik ısı değişmelerini ve kent havasının görece nemini düzenlemektedirler. Gürültü ve toz gibi olumsuz

çevre etmenlerini azaltarak kente temiz hava, ışık, güneşlenme olanakları sağlamaktadırlar.

- Özellikle kentlere yakın yerleşim yerlerinde kentlerin gelişimini yönlendirdikleri gibi, yer suyu depolama, erozyon denetimi gibi fonksiyonlara da sahiptirler.
- Açık ve yeşil alanlar kent mekanı içindeki bir insanla çevresi arasında ölçü yönünden denge kurarak mekanların daha iyi algılanmasını sağlamaktadırlar.

3.2.2 Sosyo-psikolojik işlevler

Açık ve yeşil alanların kentin fiziksel yapısı üzerindeki etkileri yanında kentte yaşayan insanların sosyal, psikolojik, hijyenik durumları üzerinde de önemli etkileri ve işlevleri vardır. Bunlar; (Şahin, 2013:58).

- Kentlerde yaşayan insanların çalışma dışı eğlenme ve dinlenme zamanlarına mekan sağlarken, insan-doğa ilişkisini canlı tutmaya çalışırlar.
- İnsanların çalışma dışı, serbest zamanlarını çeşitli aktivitelerle değerlendirmesine olanak sağlarlar.
- Kentsel yaşamda açık ve yeşil alanlar, sosyokültürel etkinlikler için önemli mekânsal düzenlemeler olup, toplumsal ilişkilerin güçlendirilmesinde bireyin toplumsallaşmasına katkı sağlarlar.

Açık ve yeşil alanlar insanların bedensel, fizyolojik ve ruhsal gelişmeleri açısından önemli katkılar sağlarlar. Özellikle çocuk ve gençlerde yaratıcılık, kişilik gelişmesi, arkadaşlık, kendine güven gibi psikolojik bedensel gelişimlerine yardımcı olacak etkilere sahiptirler. Bugüne kadar farklı işlevleri olan açık ve yeşil alanlar irdelenen bu fonksiyonlar ölçüsünde önem kazanmışlardır. Ekolojik ve rekreatif amaç için planlanan açık ve yeşil alanlar, kentlerin büyümelerinin kontrol edilmesinde ve kent şeklinin yaratılmasında önemli olmaktadır. Ayrıca kentlileşme için gerekli olan sağlıklı ve kaliteli kentsel çevrelerin oluşmasında açık ve yeşil alanların önemi büyüktür. Diğer taraftan kentte yaşayan insanların fiziksel ve ruhsal gereksinimlerinin karşılanması, doğal zenginliklerin korunması, turizmin gelişmesi, konut alanları ile ticaret ve endüstri alanları arasında birleştirici bölge oluşturması, yaya/taşıt ulaşımını kolaylaştırması gibi pek çok işlevler üstlenmiş olan açık ve yeşil

alanların işlevlerini yapabilmesi için sağlıklı biçimde hazırlanmış imar planı ve çevresel uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak, Türkiye kentlerinde açık ve yeşil alanların büyük bir bölümünün, ani alınan kararlar doğrultusunda ve planlamadan uzak yapıldığı görülmektedir (Çakallı, 2013:48).

3.3 Açık ve Yeşil Alanların Sınıflandırılması

Yeşil alan tipleri ile ilgili olarak kentsel ve doğal yeşil alanlar sınıflandırması yapılabilir.

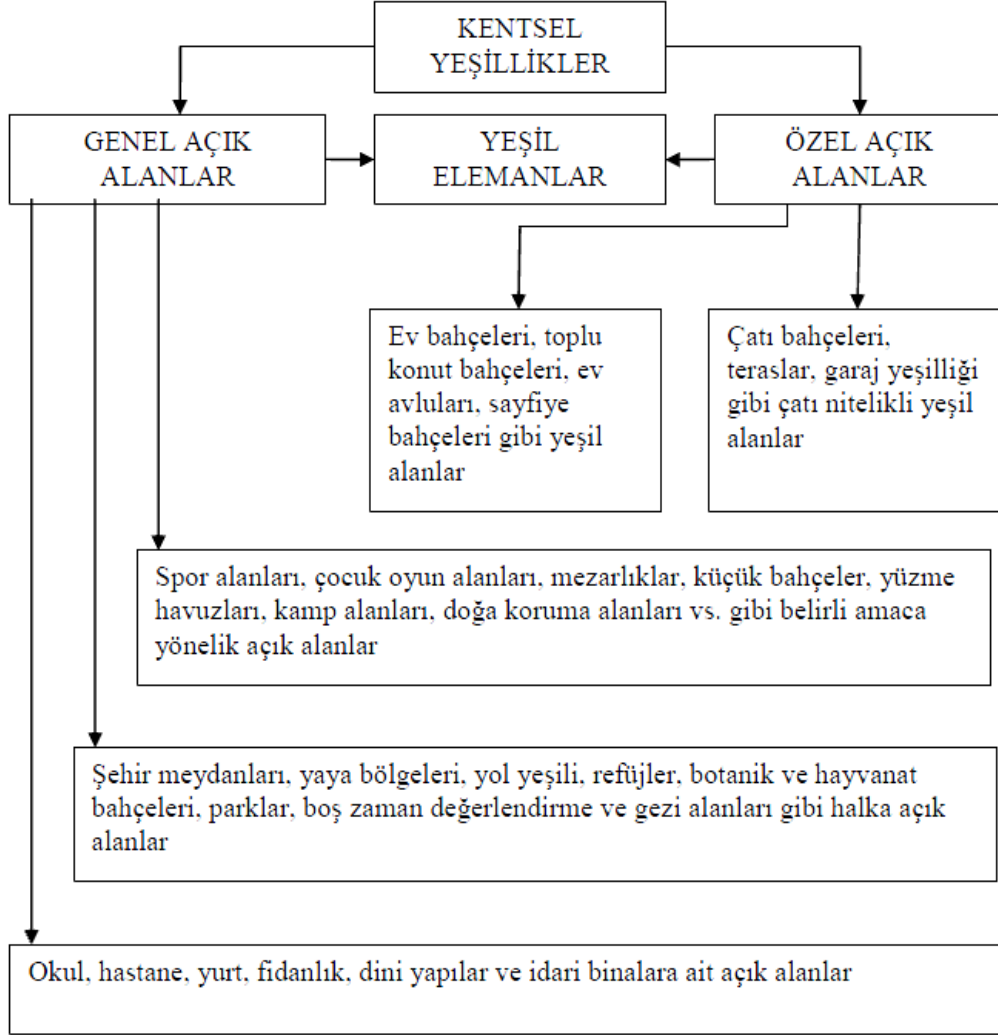
Kentsel yeşil alanlar;

Günümüzün en büyük sorunlarından birinin, göç olayları yüzünden meydana gelen hızlı ve plansız kentleşme olduğu söylenebilir. Oluşan gelişmeler neticesinde betonlaşmış, altyapısız, yaşamın güçleştiği kentler ortaya çıkmaktadır. Kentlerdeki aşırı yoğunluk, aşırı yoğunlaşması kent çeperlerindeki arsaların fiyatlarını artırarak, kentsel yeşil alan miktarlarını kısıtlamıştır (Marin ve Yıldırım, 2004:47). Dolayısıyla, bu düzensiz yapılaşmadan en büyük tahribi kentsel yeşil alanlar görmektedir. Bu nedenle, kent içinde yeşil alanlar için kullanılabilir olan açık alanlar rant amacı için kullanılmaktadır. Kamuya ait yeşil alanlar olarak kabul edilen kentsel yeşil ve açık alanlar, kentlerdeki yaşam kalitesini yükseltirken, iş yoğunluğu ve kapalı alanlardan rahatsızlık duyan kentlilere yaşam alanı sağlayabilecekleri, boş zamanlarını değerlendirecekleri bir ortam sağlamaktadır.

“Bir kentin kimliği ya da karakteri, onun mevcudiyetinin ve işleyişinin önemli bir parçasıdır. Başka bir ifadeyle, bir kent mekanının kimliğini belirleyen karakteri, o mekanın biçimsel ve özdeksel özellikleri ile tanım ve anlam kazanmaktadır.” (Aydemir, 2004:82).

Kent yerleşim planları değerlendirildiğinde, kent kapsamındaki açık ve yeşil alanlar bazı durumlarda belirli planlar kapsamında kimi zaman da plansız olarak spontane olarak ortaya çıkabilmektedirler. Her iki durumda da kentsel yeşil alanlar, kentin topografyası, iklimi, siyasi ve mimari yapısı, jeomorfolojisi, daha da önemlisi kentlerde yaşayan bireyin sosyokültürel ve ekonomik yapısı bu hususta önem kazanmaktadır (Ersoy, 1994:78). Gündelik gereksinimlere göre tasarımı gerçekleştirilmiş yeşil alanlardan, doğal yaşam ve sosyokültürel

yaşantıları bünyesinde taşıyan büyük parklara dek geniş bir yelpazede bulunan yeşil ve açık alanlar, rekreatif yaya yolları olarak kabul edilen yol boyu parkları şeklinde ortaya çıkmaktadır.” (Emür ve Onsekiz, 2007:368).



Şekil 3.1: Kentsel Açık Yeşil Alanlar

İçinde taşıdığı çok yönlü fonksiyonlarıyla canlı bir yapı sergileyen, hatta canlı bir organizma durumundaki kentler, Aydemir’e göre ekonomik fonksiyonlarının yanı sıra, sosyal yaşantının da gerçekleşmiş olduğu ve çevredeki kalitenin insanın yaşam kalitesine de etki ettiği yerler olmaktadır. Diğer taraftan kamuya ait dış alanlar, çevresel, politik, ekonomik ve sosyokültürel yönden kentlerdeki en önemli bölümler olup kentlerde yapı taşı ve yaşam kalitesi göstergesidir (Aydemir, 2004:93). Kentsel yeşil alanlar, kent ve kırsal nitelikli yerleşmelerde, bireylerin değişik rekreatif gereksinimleri için faydalandıkları çeşitli

büyükteki yüzeyler ve boşluklar olarak, sent sakinlerinin ruhsal ve bedensel ihtiyaçları için dinlenme, eğlence, spor gibi etkinliklerine imkan sağlarlar.

Yeşil alanların kentsel çevre açısından önemi kabul edilmekle beraber, kentsel planlama düzenlemelerinde öncelikli olarak konut açıklarının ortadan kaldırılması hedeflenmekte, plan bütünlüğünde dikkat edilmeyen yeşil alanlar, zayıf işlevleriyle kentin gereksinimlerini sağlamakta yetersiz olmakta, bunun yanı sıra ekonomik menfaatlerin oluşturduğu gecekondular, arsa spekülasyonları gibi faktörler yeşil alanların varlığını sürdürmesine imkan tanımamaktadır (Kartal, 1978: 46).

Türkiye’de kentlerdeki yeşil alanların yeterliliğinin temini ve bu tür alanların standartlaştırılması için kişi başı yeşil alan ölçüsü yasalar ve yönetmeliklerle tespit edilmektedir. Keskinok’un da ifade ettiği gibi, kentlerin çoğunda imar planları, düzensiz kentleşmeleri izlemekte ve tüm bu olumsuzlukları yasal hale getiren bir araç durumuna gelmektedir (Keskinok, 2006:79). Yeşil alanların nüfusa bağlı kişi başı miktarla ifade edilmesi, yeşil unsurunun kentlerde yeterince bulunması olarak ele alınmamalıdır. Kent planlarında alan hesaplarıyla belirtilen yeşil alanlar, yalnızca sınırları belli ve yeşil renklerle ifade edilen alanlar biçiminde değil, hem fonksiyonelliği ve toplumsal mekan niteliği hem de bünyesinde taşıdığı yeşil ve doğal unsurlarla kentsel yaşamın canlı bir parçası olarak ele alınması ve ortaya konulmasıyla gerçek anlamını kazanabilecektir. Yolların orta kaldırım alanlarının da park olarak tanımlanarak, kentsel alan şeklinde standartların oluşturulması, yalnızca matematik hesaplara dayanmasından dolayı, parkların gerçek fonksiyonları olan kent kalitesinin artırılması amacını geri plana almaktadır (Özden, 2008:132). Kaliteli bir yaşam alanı ve kentsel doku; ulaşım imkanları, yapılaşma ile açık ve yeşil alanlar arasında yer alan dengeli bir mekan ilişkisinin sonucu olduğu söylenebilir.

Kentsel yeşil alan kullanım çeşitleri, sahip olunan nitelik ve kaliteye göre; donanım, işlev, büyüklük, hizmet alanları ve kentsel yaşam kalitesi kapsamındaki etkisini göstermektedir. Yeşil alan konusunda değerlendirilmesi gereken en önemli husus, kentlerdeki varlıklardan çok, kent arazisinin kullanımı ve kent biçim ve yapısıyla uyumlu şekilde planlanmasıdır.

Doğal yeşil alanlar;

Doğal yeşil alanlar; orman alanları, bölge parkları, ulusal parklar, doğa parkları, doğa anıtı, doğayı koruma alanı olarak ele alınabilir.

Halkın bölgesel ve yöresel rekreasyon eylem ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kentsel yeşil alanlar dışında, çevredeki ormanlar, korular, ağaçlandırma ve ormanlaştırma alanları en büyük rekreasyon alanlarını oluştururlar. Kentin en önemli unsuru olan orman bölgeleri, kent çevrelerinde yeralan kent kapsamındaki geniş yeşil alanlar olarak ele alınabilir. Orman alanları, bünyesindeki bitkisel çeşitliliklerle kentsel sistemin atmosferi ve iklimsel özelliklerini düzenleyerek, kent arazi kullanılmasının gelişmesinde sınırlandıran ve yönlendiren fonksiyona sahiptir (Özden, 2008:142). Orman bölgelerinde bulunan flora ve fauna varlığı, arazi topografyası, iklimsel özellikler gibi parametrelere göre değişiklik göstermektedir. Bu alanlar, içlerinde barındırdıkları varlıkların yaşam özelliklerinin yanı sıra, toprak, su, hava, ısı ve ışık gibi fiziki çevre özelliklerinin de etkileşim halinde olduğu bir ekolojik sistemi meydana getirirler (Altunkasa, 2002:87). Dolayısıyla orman alanlarının korunması için bütüncül yaklaşımlar ön plana alınmalı, ekolojik sistem dengesini bozan dolaylı/dolaysız müdahaleler önlenmeli, bu tür alanlardaki bitki ve hayvan varlıklarını oluşturan türlerin ve arazinin tüm özelliklerin korunması temin edilmelidir.

Bölgelere ait parklar ise, kent ve kasaba halkının aktif ve pasif rekreasyon gereksinimlerini sağlamaya yönelik olarak ya önceden var olan doğa parçasında bulunan veya planlama kararlarıyla kurulmuş olan alanlardır. Bunlar daha çok orman alanları içerisinde konumlandırıldıklarından Orman Parkı olarak da anılmaktadır (Pamay, 1978:76). Bünyesinde piknik, manzara seyir terasları, araç, bisiklet ve yürüyüş yolları, dinlenme alanları, çocuk oyun alanları vb. gibi birçok alanı içerir. Bölge parklarının düzenlenmesinde dikkat edilmesi gereken başlıca unsur, bölge parkında yer alacak donatı ve ekipmanların, doğal ortamları uyumlu olması ve doğal ortamın ekosistemine zarar vermeyecek nitelikte düzenlenmesidir.

Milli parklar ülkelerin bitki örtüsü ve faunası ile birlikte zengin doğa yapısı ve özel arazi morfolojisi ile, peyzaj serileri ve tabloları ile prehistorik ve arkeolojik sanat kalıntıları ile alanları kapsamaktadırlar. 2873 sayılı Milli Parklar Kanununa (R.G. Tarihi: 11.08.1983, R.G. Sayısı: 18132). göre ulusal parklar;

“bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını” belirtmektedir.

3.4 İmar Planlarında Yeşil Alanlar

Kentsel planlama, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlar dikkate alınarak kentlerin fiziksel gelişmelerinin şekillenmesine yön verme sorunlarıyla uğraşan bir alan olmaktadır. Kentlerdeki alanların değişmesinin yönlendirilmesi şeklinde görülmektedir (Alver, 2012:57).

Kent planlaması süreci, aydınlanma ile gerek mesleğin içeriğine gerekse uygulamasına yönelik olarak kökten değişiklikler yaşamış ve kendini sürekli olarak yeniden yapılandırarak yenilemeye çalışmıştır. Toplumbilimci Adams, kentsel planlamayı ekonomik ve toplumsal ihtiyaçlara önem vererek kentlerdeki fiziki gelişmelerinin şekillenmesini yönlendiren bir bilim ve uğraş alanı şeklinde tanımlamaktadır (Şahin, 2013:31).

Türkiye’de kent yerleşimlerinde bireylerin yaşadıkları alanları, çalıştıkları mekanları, farklı hobilerini gerçekleştirdikleri fonksiyon alanlarını düzenlemek, bu alanların aralarındaki etkileşimini kurma amacı için gerekli imar planlama faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Bu faaliyetler, alanın sosyoekonomik niteliklerini dikkate alarak, kanuni ve idari şartlarla uyumlu olarak hazırlanan fiziki planları içerirler (Erkan, 2006:55). 9 Mayıs 1985’te yürürlüğe girmiş olan 3194 sayılı İmar Kanununda imar planı yapma, yaptırma ve onama yetkisi merkezi idarenin elinden alınarak, mücavir alanlarda belediyelere, mücavir alan dışında da valiliklere verilmiştir.

Nazım İmar Planı, mevcut ise bölge veya çevre düzeni planlarıyla uyumlu olarak kentin gelişme yön ve büyüklüklerini belirleyen ve o kentin gelişme politikası ve stratejisini belirleyen plan belgesidir. Uygulama İmar Planı da Nazım İmar Planı temelinde hazırlanan ve o kentin yerleşme ve politikasına göre yapılaşma esaslarını ayrıntılara kadar saptayan bir uygulama planı belgesidir. İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Nazım İmar Planı için 1/5000 ve Uygulama İmar Planı için 1/1000 ölçek belirlenmiştir (Kayacan, 2007:113).

Kentsel yeşil alanlar, imar planında, aktif ve diğer yeşil alanlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Aktif yeşil alanlar; parklar, çocuk bahçeleri, oyun ve dinlenme alanları olarak; diğer yeşil alanlar ise; ağaçlandırılacak alanlar, orman alanları, makilik, fundalık ve çalılık alanlarla, fuar, panayır, festival alanları ile mezarlıklar olarak belirlenmiştir (Yıldırım, 2006:56).

3.5 Açık ve Yeşil Alanların Standartları

Kentsel yeşil alan miktarıyla ilgili kesin standartlara ulaşmak mümkün değildir. Çeşitli ülkelerde belirli standartlar oluşturulmaya çalışılsa da istenilen standarda yeterli oranda ulaşamamıştır. Günümüzde gelişmiş ülkeler çoğunlukla kişi başına 20 m² lik bir alanı kabul etmektedirler. Dünya Sağlık örgütü ve Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Birliği alt sınırını tespit ederek, kişi başı minimum 9 m² lik bir yeşil alan mevcudiyetinin olmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir. Birçok ülkede aktif ve pasif yeşil alan miktarları birbirinden bağımsız olarak belirlenmiştir. Avrupa ortalaması ise kişi başına düşen yeşil alan miktarı 26 m² olarak benimsenmiştir. Türkiye’de 14.06.2014 tarihli Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği’ nde yapılan 17.05.2017 tarihli değişiklik ile kişi başına düşmesi gereken yeşil alan miktarı 15 m² olarak belirlenmiştir.

Kentsel standartlar farklı yönlerden gruplandırılabilir. Bunlardan bazıları tüzel nitelikte olmakta ve yetkili kurumlarca tespit edilen kanun yasa, yönetmeliğe uygun olarak ilgili standartlara uyma zorunluluğu bulunmaktadır. Bazıları da genel bazı teknik yaklaşımlar, alışkanlıklar, otoriteler ya da teknik grupların önerileriyle ortaya çıkmaktadır. Aksoy ve diğerlerine göre alan standartlarının tespit edilmesinde yeşil alanların kullanım yoğunluğunun da büyük önemi vardır. Gezinti, dinlenme, spor ve eğlence alanlarında ise yoğunluk durumu değişken bir yapı sergilemektedir. Büyükşehirlerde açık alanların miktarı ve alan olarak yetersizliği ihtiyaçları kısıtlamaktadır (Aksoy vd., 2009:140).

Ersoy’a göre kentsel doku kapsamındaki yeşil alanların tespit edilmesinde göz önünde bulundurulmuş ölçütler genel olarak; ihtiyaçlar, nüfus, kentlerin özelliği ve kullanım yoğunluğu olarak sıralanabilir (Ersoy, 1994:138). Açık ve yeşil alanlara ait standartların belirlenmesinde dikkate alınması gereken faktörler ise şu şekilde sıralanabilir; (Ersoy, 1994:139-140).

- Planlanacak alanlarda yer alan nüfus/yaş dağılımları

- Planlanması gerekli alanlar kapsamındaki konut/nüfus yoğunlukları
- Nüfusun sosyal ve ekonomik özellikleri
- Nüfusun sağlık özellikleri
- Cinsiyet ve medeni durumlar
- Kent büyüklüğüyle kentin doğaya yakın oluşu
- Özel mülkiyette yer alan açık alan ölçüsü
- Klimatik koşullar
- Kamusal ulaşım ağları
- Okul oyun alanlarının niceliği

Türkiye’de imar planı uygulamalarında yeşil alanların miktarlarının tarihsel gelişimine bakıldığında şu sonuçlar görülebilir. 2290 sayılı Yapı Yolları Kanunuyla 1933-1956 yılları arasındaki kent düzenleme planlarında kişi başına 4 m²’lik yeşil alan miktarı belirtilmiştir. Söz konusu yasa kapsamında, kent genelinde yüzde 6 oranında yeşil alan yaratılması hedeflenmiştir. Bu kanun, Türkiye’deki planlama tarihinde donatı standartlarıyla ilgili olarak yapılan ilk çalışmalardan sayılmasına karşın, donatı alanlarının açık bir şekilde belirtilmediği, kentsel alanların fiziki/doğal ve sosyo-ekonomik yapısından doğan farklılıkların dikkate alınmadığı ve sağlıklı bir nüfus, mekan ve donatı ilişkisinin kurulamadığı ifade edilebilir (Aksoy, 2014:3).

1956’da yürürlüğe konulan İmar Kanunu ile bu hüküm kaldırılarak yerine plancının kendi çalışmaları ile planlamaya başlanmıştır. 6785/1605 Sayılı İmar Kanununun 28. Maddesine göre ise açık yeşil alanlar için kişi başına en az toplamda 7 m² olarak belirlenmiş olup komşuluk boyutunda oyun ve çocuk bahçeleri 1,5 m², mahalle boyutunda oyun ve spor alanları 2 m², mahalle parkları 1 m², kent düzeyinde ise semt stadı 1 m², kent parkları ise 1,5 m² olarak saptanmıştır (Gül ve Küçük, 2001:33).

Bu dönemlerde, donatıların türü ve standartlarının kademeli bir yapı arz etmesi için gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar neticesinde, 6785 Sayılı Kanun’da değişiklik öngören 1605 Sayılı Kanunun 28. maddesinde, donatı standartlarının İmar ve İskân Bakanlığı tarafından daha sonra çıkarılacak yönetmeliklerle

belirleneceği hükmü getirilmiştir. Ancak ilgili yönetmelikler, bunu takip eden yıllarda yayınlanmadığından, bu dönemde gerçekleştirilen planlardaki donatı büyüklükleri, plancuların bilgi ve deneyimleri doğrultusunda tespit edilmiştir.

1975 yılında ise İmar ve İskan Bakanlığı, “İmar Planı Dışındaki Toplu Konut Alanlarında Teçhizat ve Standartlar” çalışmasını gerçekleştirilmiştir. Burada metropoliten alan düzenleme planlarında yerleşime açılması düşünülen alanlara yönelik olarak hazırlanması gereken planlarda yeşil alan standartlarının, yerleşim ünite ölçeği doğrultusunda kademeli hale getirilmesi düşünülmüştür. Bu bağlamda, 5 bin kişilik yakınlık biriminde 1,50 m² /kişi, 15 bin kişilik mahalle biriminde 3 m²/kişi ve 45 bin kişilik mahalle grubu biriminde ise 2,50 m²/kişi olarak toplamda 7 m²/ kişi olan yeşil alan standardı düzenlenmiştir (Çetiner, 1991:82-83).

1985’te kentsel planlamayı bir sistem içine almak, yerel idarelerin planlama/uygulama süreçlerindeki faaliyetlerini arttırmak ve sosyal/ekonomik/teknolojik gelişmelere karşılık vermek üzere 3194 Sayılı İmar Kanunu yürürlüğe konmuştur. İmar Kanunu’nda yeşil alan standardı 7 m²/kişi ve belediye ve mücavir alan dışındaki plan alanlarında ise, 14 m²/kişi olarak belirlenmiştir (<http://www.mevzuat.gov.tr>). 3194 sayılı İmar Kanunu’nun, 23804 sayılı yönetmeliğe göre, belediye olarak kabul edilen yerlerde nüfustan bağımsız olarak kişi başına aktif yeşil alan miktarı 10 m² olarak tespit edilmekle birlikte yönetmelik; yeşil ve açık alanların dağılımı, planlanması ve uygulaması hususlarında belirli ve net bir hükme yer verilmemiştir.

1985 tarihli Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik’te yer alan Ek 1’de ise kentsel, sosyal ve teknik alt yapı başlığı altında alan hesapları belirtilmiştir.

Çizelge 3.1: Kişi Başına Düşen Yeşil Alan Miktarı

Nüfus	0-15.000	15.000-45.000	45.000-100.000	100.000 +
Kreş+Anaokulu	1 m ² /kişi	1 m ² /kişi	1 m ² /kişi	1 m ² /kişi
İlköğretim	4 m ² /kişi	4 m ² /kişi	4,5 m ² /kişi	4,5 m ² /kişi
Ortaöğretim	3 m ² /kişi	3 m ² /kişi	3 m ² /kişi	3 m ² /kişi
Aktif Yeşil Alan	10 m²/kişi	10 m²/kişi	10 m²/kişi	10 m²/kişi
Sağlık Tesisi Alanları	2 m ² /kişi	2 m ² /kişi	3 m ² /kişi	4 m ² /kişi
Kültürel Tesis Alanları	0,5 m ² /kişi	1 m ² /kişi	2 m ² /kişi	2,5 m ² /kişi
Sosyal Tesis Alanları	0,5 m ² /kişi	0,5 m ² /kişi	1 m ² /kişi	1,5 m ² /kişi
Halk Eğitim Merkezi	0,4 m ² /kişi	0,4 m ² /kişi	0,4 m ² /kişi	0,4 m ² /kişi
Dini Tesis Alanları	0,5 m ² /kişi	0,5 m ² /kişi	0,5 m ² /kişi	0,5 m ² /kişi
İdari Tesis Alanları	3 m ² /kişi	3,5 m ² /kişi	4 m ² /kişi	5 m ² /kişi
Teknik Alt Yapı	1 m ² /kişi	2 m ² /kişi	3 m ² /kişi	4 m ² /kişi

14.06.2014 tarihli Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği' nde yapılan 17.05.2017 tarihli değişiklik ile Aktif Yeşil alan şu şekilde düzenlenmiştir.

Çizelge 3.2: Kişi Başına Düşen Yeşil Alan Miktarı

			0-15.000	15.000-45.000	45.000-100.000	100.000-100.000+
Açık Ve Yeşil Alanlar	İlçe Sınırları Dahilinde Yapılan Planlamalarda	Çocuk Bahçesi	10,00 m ² /kişi	10,00 m ² /kişi	10,00 m ² /kişi	10,00 m ² /kişi
		Park				
		Semt Spor Alanı				
		Botanik Parkı				
		Mesire Yeri				
	Rekreasyon					
	İl Sınırları Bütününde Yapılan Planlamalarda	Hayvanat Bahçesi	5,00 m ² /kişi	5,00 m ² /kişi	5,00 m ² /kişi	5,00 m ² /kişi
		Kent Ormanı				
		Ağaçlandırılacak Alan				
		Fuar, Panayır ve Festival Alanı				
Hipodrom						

İl bütününde olmak üzere; açık ve yeşil alanlar standardına hayvanat bahçesi, kent ormanı, ağaçlandırılacak alan, fuar-panayır-festival alanı ve hipodrom alanı için 5 m²/kişi ilave edilmek suretiyle açık ve yeşil alanlar standardı toplam 15 m²/kişi olarak hesap edilerek uygulanır. İmar planı değişikliklerinde bu kullanımların

kaldırılması halinde eşdeğerlik aranmaz, ancak bu kullanımlar, aynı açık ve yeşil alanlar donatı grubu içindeki diğer kullanımlara dönüştürülebilir.

3.6 Kentsel Açık ve Yeşil Alan Sistemleri

Sistem kavramıyla anlatılmak istenen, belirli sonuca ulaşmak ya da bütünlüğü sağlamak için bir araya gelen parçalar ifade edilmektedir (Öztürk, 78). Laage, açık ve yeşil alan sistemini şöyle açıklamaktadır; “sistem, doğal kaynakların ve yerleşime uygun alanların araştırılması ve saptanmasını ortaya koyar. Görevini, doğal ve teknik verilere dayanarak, sosyal ve biyolojik uygunluk içerisinde, kentsel planlama yönetimi kapsamında yerine getirir. Yeşil analizi ve bakımını içerir. Ayrıca kentsel alan çerçevesindeki kırsal planlama ile ilişkilidir” (Özta, 2004:83).

Açık ve yeşil alanların mekan yönünden bir sistem meydana getirmesi, bu alanların mekânsal devamlılıklarıyla ilişkilidir. Mekânsal devamlılık, birbirini takip, kesintisiz ilişki ve birleşme anlamındadır. Mekânsal devamsızlık da belirli bir düzen veya tempoyu bünyesinde taşımayan mekanların beraberliği şeklinde ele alınabilir (Öztürk, 79).

Özta’ya göre, akarsu vadileri ekolojik, özellikle iklim koşulları yönünden ova, yamaç, tepe, vb. diğer coğrafi formlardan farklı bir özelliğe sahiptir (Özta, 2004:85). Çünkü bu vadiler insanoğlunun kültürel tarihi süresince canlı varlıklar açısından yaşam ve üretim alanları olmuşlardır. Bu anlayışla, akarsu yatakları ve yamaçları batı ülkelerinde kentlerin ana damarları olarak benimsenen yaşama ortamlarını oluşturmuşlardır. Batı ülkelerinde bu vadiler için koruma, kullanım estetik ve fonksiyonel yönlerden devamlılığı ve dengeli bütünlüğü için kamunun desteğine dayalı her tür yasal tedbirin alındığı belirtilmektedir. Doğal özellikleri korunan bu alanlar görsel nitelikleri ile rekreasyon ve ulaşım katkılarından dolayı kentin saygın alanları olmuştur.

Aynı zamanda, kentleri fiziki olarak şekillendiren ve yön veren egemen peyzaj ögesi olarak değerlendirilmişlerdir. Batıda bu anlayışın, açık ve yeşil alan sistemine dayanan yürütülmesi ile süreklilikleri sağlanmıştır (Özta, 2004:87). Wright ve diğerleri de açık ve yeşil alanların olabildiği kadar birbirleri ile ilişkileri sağlanarak, bir sistem haline gelebilecek biçimde planlanmalarının

gerekli olduğunu ifade etmektedir. Kent planlamacılarına göre bu süreklilik, hem görsel hem de fiziki açıdan açık ve yeşil alan sistemlerinin kolaylıkla ve güvenilir bir biçimde kullanılması ve rahatlıkla anlaşılabilmesini sağlar. Kullanıcıların mekan arasındaki geçişlerini güvenlik içinde ve kolaylıkla sağlamalarına imkan tanır. Bu geçişlerin gerçekleştirileceği yol, koridor, yürüyüş, bisiklet gezisi ve koşu gibi faaliyetlerde önemli alanlar meydana getiriler (Aydemir, 2004:106).

Kent planı yapılırken ilk olarak, temel birimler mahalleler kabul edilmiş olup; grup ve varyasyonları şehirler ile sentezlenmiştir. İkinci olarak bölgenin topografik ve lokasyon durumuna göre, ana mimari, fonksiyonel odakların yeri belirlenmiştir. Üçüncül olarak şehrin yapılaşması esnasında şehirde yaşayan insanların direkt görüşleri doğrultusunda, lokal bisiklet trafiği, farklı boyutlardaki okullar ve ana iş merkezleri ile diğer ihtiyaçlar doğrultusunda planlanmıştır. Kentin ilk aşaması 150.000 kişilik şehir sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuzeydoğu yönünde ve ikinci aşaması 350.000 kişi kapasiteli olarak güneybatı tarafında düzenlenmiştir (Aydemir, 2004:106-107).

Açık ve yeşil alanların haritadaki konum dağılımları ile yeşil kuşak sistemi ortaya çıkmıştır. Yeşil kuşak kavramı, kentlerin giderek gelişmelerinin de çok sayıda probleme yol açmasının önüne geçmek amacıyla ana kenti çevreleyen bir yeşil kuşaktan sonra anakentle ve birbirleriyle bağlantılı uydu kentlerin kurulma düşüncesinden üretilerek geliştirilmiş bir kuramdır. Kent çevresinin bir kuşak şeklinde açık alanlarla çevrilmesi fikri antik çağlara dayanmaktadır. Çoğunlukla kent halkının yiyecek ihtiyacının karşılandığı ve kent savunmasının yapıldığı bu alanlar yöre halkının rekreasyon, spor-oyun ve halk faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alanlar olma özelliğini taşımaktadır (Çetiner, 1991:76-77).

Yeşil kuşak sistemi, kentsel sistemi bütünüyle dıştan saran bir yeşil alan uygulamasıdır. Bu sistemle kentlerin istenmedik büyümeleri ve gelişmeleri kısıtlanmakta, belirli noktalarda kent yapılanması bloke edilmekte ve diğer taraftan kentliler için farklı fonksiyonları gerçekleştirmektedir. Yeşil kuşak planlama ilkeleri ise aşağıdaki şekilde ele alınmaktadır: (Çetiner, 1991:77).

- Yeşil kuşağın biçimi ve sınırlarının doğal sistemler tarafından şekillendirilmesi,

- Çevresel ve bütüncül planlama anlayışı,
- Kentlerden kırsal alana doğru açık alanların devamlılığının sağlanması,
- Kaynak-alan kullanımı ilişkisinin koruma ve kullanma dengesi kapsamında değerlendirilmesi.

Yeşil kuşağın dairesel sistemi, yeşil bağlantılar ve elemanların ışınsal sistemi ile desteklenmektedir. Kent merkezi, yoğun yerleşim alanları ve yeşil kuşak içerisindeki açık alanlar arasında yer alan bağlantı yolları (yürüyüş ve bisiklet yolları) ile sağlanmaktadır. Londra metropoliten yeşil kuşağında tarım önemli bir yer tutmaktadır. Yeşil kama sistemi ise, yeşil kuşak düşüncesine hemen hemen zıt bir görüşe sahiptir. Yeşil örgünde de ihtiyaç duyulduğu üzere, kent içinden geçen bir akarsu düzenine sahip doğal radyal kaynaklar olmadan gerçekleşmesi zor olan bir teoridir ve yeşil kuşak gibi bozulmadan kullanılması pek mümkün olmayan bir planlama yaklaşımıdır (Ersoy 2009:55).

Kent ve banliyö yerleşim alanlarının ayrımında tampon işlevini gören yeşil kuşağa karşı bölgesel ölçekte kentsel alanları bağlayıcı nitelikte olan yeşil kalp ise, açık yeşil alan sistemi olmaktadır. Yeşil kalp ile 1940'lerde ortaya çıkan kent organizması metaforu yeniden oluşmuştur (Özta, 2004:34).

1970'lerde yıllarda aşamalı olarak kırsal özelliklerini yitirmeye başlayan yeşil kalpte yeni yol ve tren hatlarının inşa edilmesi kaçınılmaz olmuştur. Yeşil kuşak, kent bölgesinin temelini teşkil eden bir iç bölgedir. Bununla birlikte içinde doğa koruma ve rekreasyon alanları yeterli düzeyde olmamaktadır. Yeşil kalp sistemine örnek olarak New York metropolündeki Central Park gösterilebilir (Özden, 2008:87).

3.7 Çevre Politikalarında Yeşil Alanlar

Çağdaş bir uygarlık standardı olarak şehirde yaşayan tüm insanlar için yaşam kalitesini oluşturan temel faktörlerden biri olan kentsel açık ve yeşil alanlar için Türkiye' de belirlenen yasal kriterler son derece yetersiz düzeydedir. Kentlerimizde açık ve yeşil alan varlığının, kent halkının gereksinimlerini karşılayabilecek duruma getirilmesi öncelikle, kent dokusu içindeki mevcut yeşil alanları korumak ve yeni düzenlemelerde çağdaş standartları uygulamakla mümkün olabilecektir. Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik'e göre aktif

yeşil alan; park çocuk bahçesi ve oyun alanları olarak ayrılan sahalardır (mad. 3/8) (<http://www.spo.org.tr/mevzuat>).

“Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliği” ne göre yeşil alanlar kapsamında çocuk bahçeleri, parklar ve rekreasyon alanları ise şu şekilde düzenlenmiştir;

Çocuk bahçeleri: 0-5 yaş aralığında yer alan grubun gereksinimlerini sağlayan alanlardır. Bitkisel örtü ve çocuk oyun alanı için gerekli olan gereçlerinin yanı sıra, büfe, pergola, havuz ve halka açık tuvaletlerden başka tesis inşa edilemez.

Parklar: imar planı ile belirlenerek var olan ağaçlandırma yapısı göz önünde bulundurularak doğal zemin ya da düzeltilmiş toprak zemin altında kalmak üzere, bitki örtüsü ve ağaçlandırma için yeterli toprak örtüsünün bulunması ve standartların temini gerekliliğiyle açık spor ve oyun alanı, otopark, havuz, halka açık umumi tuvalet, monte edilebilen malzemeden yapılması koşuluyla büfe, açık çay bahçesi, kameriye, güvenlik noktası, sporcu soyunma kabinleri ve taksi durağı gibi tesislerin yapılabildiği, kent sakinlerinin yeşil alanda dinlenme gereksinimlerinin sağlandığı alanlardır.

Piknik ve eğlence (rekreasyon) alanları: Kent açık-yeşil alan gereksinimleri öncelikli gelmek üzere, kent içi ve çevresinde günlük kullanımla ilgili ve imar planı kararıyla tespit edilmiş; eğlence, dinlenme, piknik gereksinimlerinin sağlanabileceği lokanta, çay bahçesi, gazino, büfe, otopark kullanım yerinin yanı sıra, her türden sportif etkinliklerin yapılabileceği alanlardır.

Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik'te yer alan Ek 1'e göre alan hesabında planlamadaki temel projeksiyon nüfusu göz önünde bulundurulmakta ve kişi başına 10 m² olarak düzenlenmiştir. Ancak, “Belediye ve mücavir alan sınırları dışında yapılacak olan planlamalarda aktif yeşil alan miktarı, kişi başına 14 m² alınmak suretiyle belirlenecektir” (Ek 1/3). Dolayısıyla yeşil alan içinde ele alınan piknik alanları, botanik ve hayvanat bahçeleri, korular, ağaçlandırılmış alanlar şeklindeki kullanımlar da diğer yeşil alanları meydana getirmektedir.

Bununla birlikte ülkemizdeki çoğu kentlerde kanunlarda ifade edilen yeşil alan miktarının sağlanamadığı da ifade edilmektedir. Yeşil alan miktarının yasal değerlerin üzerinde yer aldığı kentlerde ise yeşil alanların dağılımı dengeli bir

yapı göstermeyerek, bireylerin rekreasyon gereksinimlerini sağlamakta yeterli olmamaktadır. Dolayısıyla yeşil alanların kentlerde ulaşım mesafesi kapsamında dengeli bir dağılıma sahip olması gerekmektedir. Sağlıklı bir yeşil alan sisteminin meydana getirilmesi, bireylerin yeşil alan ihtiyacının tam ve doğru bir şekilde algılanmasıyla mümkündür. Bilgili ve diğerlerine göre değişik büyüklükteki kamuya ait yeşil alanların kentlilere sağlanmış olduğu rekreasyonel faaliyetlerle birlikte bu tür alanların ulaşılabilir oluşu, yeşil alan ihtiyacını sağlamada önemli unsurlardır. Yeşil alanların ulaşma mesafeleri açısından dengeli bir dağılım göstermesi, hem bu gereksinimleri sağlayacak hem de kentin ekolojik sistemine önem ölçüde katkıda bulunacaktır (Bilgili vd., 2011:99).

Çevre politikalarında önemli bir nokta, çevreye anayasada özel bir yer verilmiş olmasıdır. Anayasanın 56. maddesine bağlı olarak gelişen çevre mevzuatı, çevrenin korunması ve geliştirilmesi için yasal zemini hazırlamıştır. Ancak bu gelişmelere karşın, endüstrileşme girişimlerinde bulunan her toplum gibi, ülkemizde de doğal kaynaklara hiç tükenmeyecekmiş gibi davranılmış ve doğal çevre koşulları giderek kötüleşmiştir.

4. SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR YAŞAM İÇİN İSTANBUL'DA YEŞİL ALAN POLİTİKALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: BAHÇELİEVLER ÖRNEĞİ

4.1 Dünya' da ve İstanbul' da Yeşil Alan Kullanımı

Yeşil alanlar şehir içinde yer alan parklar ve bahçelerdir; oyun oynamak, egzersiz yapmak, günün yorgunluğunu, stresini veya günün tadını çıkarmak için faydalanılan alanlardır. Bu alanlar, hava kalitesini artırarak, sıcak ada etkisini azaltarak ve toplumdaki insanların sağlığını iyileştirerek, diğer yararların yanı sıra bir kentin yaşam kalitesine katkıda bulunur. Bir şehirde var olan yeşil alanın miktarı nüfusuna karşı ölçülür.

Dünyanın çok büyük bir bölümünde kentleşme oranı artmakta ve halkın büyük bir kısmı kentlerde yada kasabalarda yaşamaktadır. Bu durum kentlerde yeşil alanlar üzerine olan baskıyı artırmaktadır. 1900 yılında dünya nüfusunun yalnızca %9'u kentlerde yaşamını sürdürürken bu değer 1980'lerde %40'a, 2000 yılında %50'ye çıkmıştır. 2025 yılında da %60 olması düşünülmektedir

Kentlerde yeşil alanlara ülkelerin gelişmesi ölçüsünde, daha büyük oranlarda yer ayrılmaktadır. Çok farklı özelliklere ve büyüklüklere sahip ülkeler karşılaştırıldığında, yeşil alana ilişkin donatı alanları için kentlerde ve kent çevresinde ayrılan alanlar ve içerdiği etkinlikler değişmektedir. Ancak uluslararası incelemenin bazı ortak özellikleri dikkat çekmektedir (Ersoy, 2009:114).

Çizelge 4.1: Bazı Ülkelerde Kişi Başına Düşen Yeşil Alanlar

	ABD	Almanya	Fransa	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
Komşuluk Parkı	10	5.8	5	3.5	-	3	2
Semt Parkı	10	8	-	-	-	3.5	-
Kent Parkı	20	15	13	7-9	20	5.5	1.5-2.5
Yakın Çevre Parkı	60	48	12	20	40	-	2.5-3.5
Bölge Parkı	260	78	75	25-30	-	-	-
Çocuk Oyun Yeri	1	0.5-2.5	-	-	-	1	2
ÇocukBahçeleri	5-6		5	4	10	4	-

Ersoy (2009)"a göre, kentlerdeki farklı yeşil alan kullanım türlerini ve niteliklerini çocuk oyun yeri, çocuk bahçesi, oyun alanı, komşuluk birimi parkı,

mahalle, semt parkı ve kent parkı şeklinde kademelendirmektedir. Bu yeşil alan kullanımlarına ilişkin olarak bazı ülkelerde kişi başına düşen yeşil alan büyüklükleri değerlendirildiğinde yeşil alan kullanımında parkların ağırlık taşıdığı, parkların yeşil alan dağılımında da en büyük pay aldığı görülmektedir.

Kentsel yeşil alanlara ilişkin, komşuluk parkı, semt parkı, kent parkı, yakın çevre parkı, bölge parkı, çocuk oyun yeri ve çocuk bahçeleri şeklinde yapılan sınıflandırmada tüm donatılara ilişkin standartların bulunduğu ülke ABD'dir. Yine tüm yeşil alan donatılarına ilişkin standartların en yüksek olduğu ülke de ABD'dir. Türkiye'de komşuluk parkı, kent parkı, yakın çevre parkı ve çocuk oyun yeri donatılarına ilişkin standartlar belirlenmiştir. Ancak bu standartlar ABD ve Avrupa ülkelerine göre en düşük standartları içermektedir. Kent parkına ilişkin standartlar incelendiğinde, kişi başına düşen alan miktarının en yüksek olduğu ülkeler 20 m²/kişi ile ABD ile İngiltere iken 15 m²/kişi ile Almanya 13 m²/kişi Fransa'dır. Kent parklarında kişi başına ayrılan yeşil alan miktarı olarak 3.5 m²/kişi ile Türkiye son sırada bulunmaktadır

Kişi başına düşen yeşil alan miktarları, ülkeler göre değişkenlik gösterdiği gibi ülke içindeki kentler arasında da değişkenlik gösterebilmektedir. Bazı ABD ve Avrupa kentlerinde kişi başına düşen yeşil alan miktarları aşağıdaki şekildedir

Çizelge 4.2: ABD ve Avrupa Kentleri Kişi Başına Düşen Yeşil Alan Miktarları

KENT	NÜFUS	m/KİŞİ
Montreal	1.017.665	21.6
New York	18.634.000	23.1
Berlin	3.471.418	27
Roma	2.791.000	11.9
Paris	2.154.678	10.1

Amerika ve Avrupa kentlerinin yeşil alan standartlarına ilişkin verilen değerlere göre, nüfusu en yüksekten en düşük olduğu bir sıralama yapıldığında New York, Berlin, Roma, Paris Montreal şeklinde bir sıralama görülürken, kişi başına düşen yeşil alan miktarına göre yapılan sırlamanın aynı şekilde olmadığı görülmektedir. Kişi başına düşen yeşil alan miktarı 27 m²/kişi ile Berlin ilk sırada bulunurken onu 23.1 m²/kişi ile New York, 21.6 m²/kişi ile Montreal, 11.9 m²/kişi ile Roma, 10.1 m²/kişi ile Paris takip etmektedir.

İstanbul, Türkiye'nin nüfus olarak en yoğun olduğu bir kenttir. Yoğun kent ortamında çalışan insanların yeşil alan ihtiyacı giderek artmaktadır. Kent

içindeki düzensiz ve plansız yapılaşma nedeniyle yeşil alanlar giderek azalmakta yeni yeşil alanların üretimi için yer problemleri ile karşılaşmaktadır. İstanbul Metropolü 1950'lerden bu yana süre gelen aşırı göç ve sağlıksız kentleşme olguları sonucunda yeşil alanlarını önemli ölçüde yitirmektedir. Nitekim İstanbul kentinde kişi başına düşen yeşil alan miktarının 1975 yılında $2,3 \text{ m}^2$, 1980 yılında $2,2 \text{ m}^2$, 1990 yılında $1,2 \text{ m}^2$ ve 2000 yılında da $1,9 \text{ m}^2$ olması, bunu açık bir şekilde göstermektedir.

Türkiye'de İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik" ile yapılan değişiklik sonucunda, kişi başına düşen yeşil alan standardı 15 m^2 'dir. Bu değer Paris'teki kişi başına düşen yeşil alan miktarına yakın olduğu görülse de nüfus karşılaştırmasında Paris nüfusunun İstanbul nüfusunun $1/7$ sine karşılık geldiği görülmektedir. Buna göre Avrupa ve ABD kentleri arasında kişi başına düşen yeşil alan miktarı olarak ülkemiz ve İstanbul son sırada bulunmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) kişi başına düşen yeşil alan miktarı en az 9 m^2 olarak belirlenmiş, Türkiye' de ise 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 02.09.1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik" hükümlerinde kişi başına düşen yeşil alan miktarının 10 m^2 olarak belirlenmiş daha sonra Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 14 Haziran 2014 tarihli Mekansal Planlama Yapım Yönetmeliğinde yapılan 17.05.2017 tarihli değişiklik ile kişi başına yeşil alan miktarını 15 m^2 metrekareye yükseltilmiştir.

Dünya şehirleriyle ilgili istatistiksel raporlar yayınlayan World Cities Culture'in son raporunda en fazla yeşil alanı olan şehir yüzde 68 ile Norveç'in başkenti Oslo, park ve bahçeleriyle öne çıkan Paris'te yeşil alan oranı yüzde 9,5. Avrupa kentlerinin yanı sıra geniş yeşil alanlara sahip olan Singapur, Sidney, Hong Kong, Seul gibi Asya ülkeleri de listenin üst sıralarında yer alıyor.



Şekil 4.1:Dünya’ da Şehirlerin Sahip Olduğu Yeşil Alan Miktarı

Kaynak, <http://www.worldcitiescultureforum.com/data/of-public-green-space-parks-and-gardens>

Raporda Megakent İstanbul yüzde 2.2’yle dünya şehirleri arasında son sırada yer alıyor.

İstanbul Çalışmaları Merkezi’nin TESEV işbirliği ve Bernard van Leer Vakfı desteğiyle 2016-2018 yıllarını kapsayan 2 yıllık araştırmayla toplanan verilere göre İstanbul ilçelerinin hem ilçe belediyeleri hem de İstanbul Büyükşehir Belediyesi sorumluluğundaki toplam ve kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarları aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir. Ne yazık ki, İstanbul ilinde genel olarak yeşil alan miktarı çok düşük düzeydedir. İlin toplam aktif yeşil alan miktarı 2081 hektar, il genelinde kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı 1,44 m²’dir. 39 ilçeden 21 ilçedeki kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı diğer ülkelerle kıyaslandığında zaten çok düşük seyreden 1,44 m²’nin bile altında kalmaktadır (Bkz. Çizelge:4.4)

Hem ilçe belediyelerinin hem de büyükşehir belediyesinin bu konuda önlem alması ve yeşil alan miktarını artırmak amacıyla ortak çalışmalar yapmaları kentte yaşayan bireylerin sağlığı açısından gereklidir.

Erişilebilir ve yürünebilir parkların sayıca artırılması yeşil alan miktarının da doğal olarak artmasını sağlayacaktır. Kent içinde konut alanlarının arasında yer alan bu parklara ihtiyaca göre farklı yaş grupları için çocuk oyun alanları inşa edilmelidir. Parklarla ilgili bir başka öneri de nüfusa ve yaş gruplarına göre ihtiyaç analizinin yapılması ve parkların kent içinde homojen dağılımının sağlanmasıdır. Güvenç, M., Tülek, M., vd., (2018),

Çizelge 4.3: İstanbul’ da İlçelerin Park Düzeyinde Yeşil Alan Profili

İlçe Belediyeler	Toplam aktif yeşil alan (ha)	Kişi başına düşen yeşil alan (m2/kişi)	Toplam park sayısı	Çocuk oyun alanlı park sayısı
Adalar	6	3,7	veri yok	veri yok
Arnavutköy	39	1,7	125	108
Ataşehir	32	0,8	192	116
Avcılar	57	1,4	56	49
Bağcılar	20	0,3	154	154
Bahçelievler	17	0,3	109	81
Bakırköy	161	7,2	97	80
Başakşehir	88	2,6	veri yok	veri yok
Bayrampaşa	45	1,7	74	54
Beşiktaş	77	4,1	127	81
Beykoz	65	2,6	veri yok	veri yok
Beylikdüzü	25	0,9	124	102
Beyoğlu	45	1,9	57	46
Büyükçekmece	34	1,5	187	155
Çatalca	9	1,3	78	76
Çekmeköy	16	0,7	98	90
Esenler	11	0,2	veri yok	veri yok
Esenyurt	51	0,7	66	66
Eyüpsultan	88	2,4	Veri yok	Veri yok
Fatih	156	3,7	105	69
Gaziosmanpaşa	18	0,4	veri yok	veri yok
Güngören	15	0,5	veri yok	veri yok
Kadıköy	110	2,3	107	80
Kağıthane	55	1,3	286	279
Kartal	79	1,8	175	134
Küçükçekmece	71	0,9	veri yok	veri yok
Maltepe	151	3,2	118	55
Pendik	93	1,4	veri yok	veri yok
Sancaktepe	20	0,6	veri yok	veri yok
Sarıyer	62	1,8	156	156
Silivri	23	1,4	203	199
Sultanbeyli	15	0,5	53	53
Sultangazi	39	0,8	140	134
Şile	7	2,0	69	68
Şişli	31	1,1	67	58
Tuzla	23	1,0	106	94
Ümraniye	44	0,6	veri yok	veri yok
Üsküdar	135	2,5	245	157
Zeytinburnu	48	1,7	veri yok	veri yok

Kaynak: file:///F:/istanbul95.rapor_1.pdf

İstanbul'un ilçelerinde park ve bahçe bazında kişi başına düşen yeşil alan miktarı orman ve mesire alanlarına yer verilmeyen çalışmadaki sadece park ve bahçeler ele alınmıştır. Kişi başına aktif yeşil alan miktarı en düşük Bahçelievler (0.3), Bağcılar (0.3) ve Sultanbeyli (0.5) sahipken, en çok yeşil alanı olan ilçeler ise Bakırköy (7.2), Beşiktaş (4.1), Adalar (3.7) ve Fatih (3.7) olarak belirlenmiştir. (Bkz. Çizelge: 4.5).



Şekil 4.2: İstanbul’ da İlçelerin Park Bazında Kişi Başına Yeşil Alan miktarı

Kaynak: file:///F:/istanbul95.rapor_1.pdf

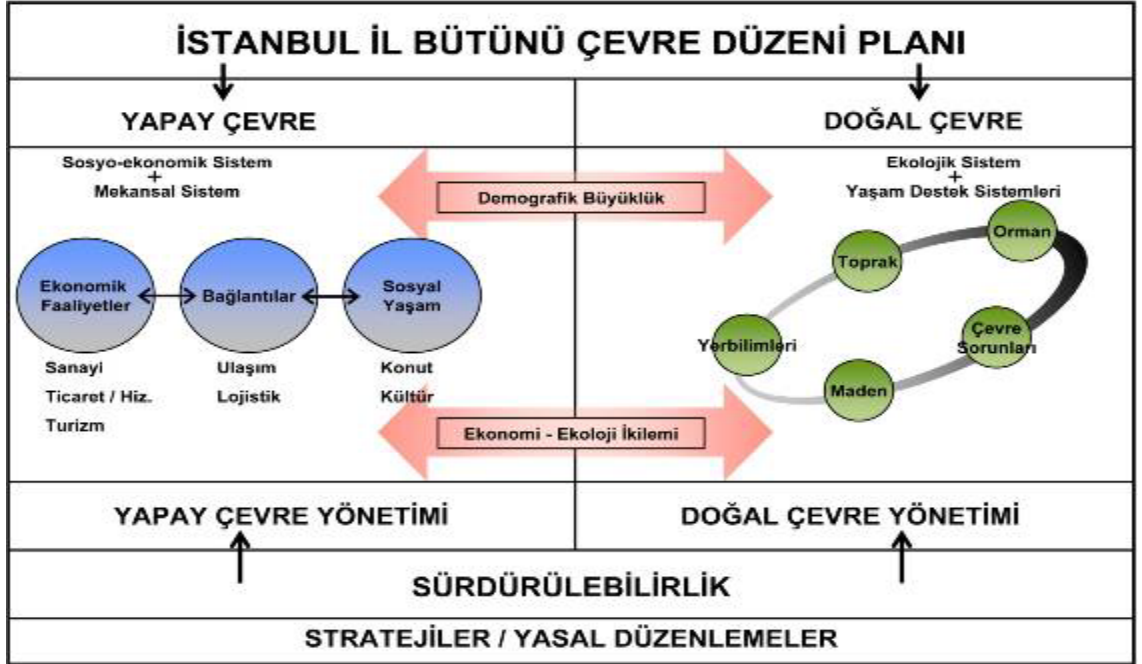
Türkiye’de yeşil alan planlaması imar mevzuatına göre yapılıyor. Mevzuatta kişi başına yeşil alan miktarı 7 metrekare olarak öngörülüyordu. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 14 Haziran 2014 tarihli Mekansal Planlama Yapım Yönetmeliği ile kişi başına yeşil alan miktarını önce 10 metrekare, yönetmelikte yapılan 15.07.2017 tarihli değişiklikle 15 metrekareye yükseltti. Düzenlemeyle, yeşil alanların kapsamı da belirlendi: Mahalle ölçeğinde çocuk bahçesi, park, meydan, semt spor alanları, botanik parkları, mesire yerleri ve rekreasyon kullanımları; şehir bütünü ölçeğinde hayvanat bahçesi, kent ormanı, ağaçlandırılacak alan, fuar, panayır ve festival alanı, hipodrom.

Dünya Sağlık Örgütü’nün tavsiye ettiği “aktif yeşil alan” oranı ise kişi başına en az 9 metrekare. Türkiye’de kişi başına yeşil alan ortalamasının 6.2 metrekare olduğunu gösteren bakanlık verileri, şehirlerde 9 metrekare yeşil alan açığı olduğunu gösteriyor.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na göre aktif yeşil alanlar genel olarak halkın kullanımına açılmış park, bahçe ve piknik alanları, kent ormanları gibi yerler iken, pasif alanlar mezarlıklar, ormanlar ve bunun gibi halkın her zaman faydalanmadığı bölgeler.

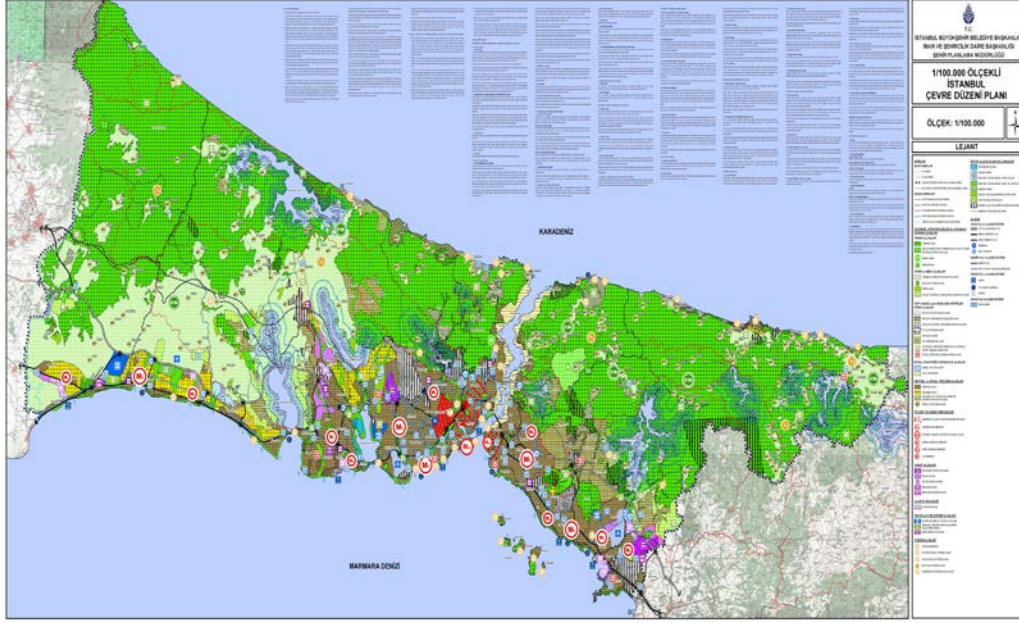
Yeşil alan normlarının verildiği Çizelge 4.1’ ten anlaşılacağı üzere İstanbul’un yeşil alan standartları dünya ölçeğinde düşük düzeyde belirlenmesine rağmen uygulamalarda bu standartlara dahi erişilemediği görülmektedir.

15.06.2009 tarihli 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı yaklaşımında, hedeflerden biri yaşam kalitesinin yükseltilmesidir. Bu bağlamda İstanbul kentinde yaşayan bütün kesimleri kentle bütün kılan kente ilişkin donatı alanları ve kamuya ait açık alanların kent bütünlüğü içinde dengeli ve kaliteli bir duruma getirilerek, kent hizmetleri ve fırsatlardan herkesin faydalanabilme imkanlarının artırılması temel politika olarak ele alınmıştır. Buna paralel olarak ölçek nedeniyle gösterilebilecek kent bütününe hizmet sunacak donatı alanları ele alınmıştır. Tüm il için hazırlanmış olan 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı, geliştirilmiş olan yöntem ve ulaşılan sonuçlar yönünden mekânsal olarak, aynı zamanda da demografik anlamda bir kapasite planı özelliği taşımakta ve dolayısıyla denetimsiz büyüme ve yoğun nüfus artışı gibi tehditler önlenmekte, kentteki mekan ve demografik sınırlar oluşturulmaktadır.



Şekil 4.3: İstanbul İli Çevre Düzeni Planı

Planda yeşil alanlara ilişkin donatılar, “Kentsel ve Bölgesel Yeşil ve Spor Alanları” olarak tanımlanmıştır. Kent bütünlüğüne katkıda bulunan, insanların dinlenme ve eğlence ihtiyaçlarını sağlamada aktif ve pasif yeşil alanlarla spor alanında da bu kapsamda değerlendirilmiştir (İBB, 2009).



Şekil 4.4: 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı

Kaynak: http://www.planlama.org/images/stories/Dokuman/istanbul_cdp/CDP_13_02_2009_.gif

İstanbul'un coğrafi yapısı gerek kentsel yeşil alanları gerekse diğer dinamikleri etkileyen önemli bir etkidir. İstanbul'da kuzey kesimlerin büyük oranda orman alanları, su havzaları ve ekolojik-biyolojik öneme sahip alanları içerdiği ve yerleşimin önemli derecede orman alanları, su havzaları ve çevresel önemi olan alanları içerdiği ve yerleşimin büyük oranda güneye doğru geliştiği görülmektedir (İBB, 2009 Planda yeşil alan ve spor alanı donatılarının bir arada değerlendirilmesine rağmen Anadolu yakasının 2013 yılı ve 2023 yılı kişi başına düşen yeşil alan miktarlarının 10 m²'nin altında, Avrupa yakasında ise 10 m²'nin üzerinde olduğu görülmektedir. Spor donatı alanlarının bu oran içerisinden çıkarılması durumunda Anadolu yakasındaki değerin daha çok düşeceği, Avrupa Yakası'ndaki değerin de 10 m²'nin altına düşeceği anlaşılmaktadır. Buna göre 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı'nda yeşil alan dağılımı açısından doğu ve batı yönünde bir dengesizlik söz konusudur.

İstanbul metropol alanında kentsel yeşil alanlar kuzeyde kıyı ve kıyı arkasında olan orman alanları ile çevrelenmiştir. Güneyde ise mevcut arazi kullanımına göre parçacık şekilde gerçekleştirilen dolgu alanları ve bu alan üzerinde yaratılan yeşil alanlar, güney için en büyük yeşil alan parçalarını oluşturmuştur.

İstanbul metropol alanındaki mevcut kentsel yeşil alanların miktarı 31.708.225 m²'dir (3170 hektar). Avrupa ve Anadolu Yakası olarak bir değerlendirme yapılacak olursa, mevcut kentsel yeşil alanlar Anadolu yakasında 11.377.504 m² (1138 hektar), Avrupa yakasında ise 20.330.721 m²'dir (2033 hektar).

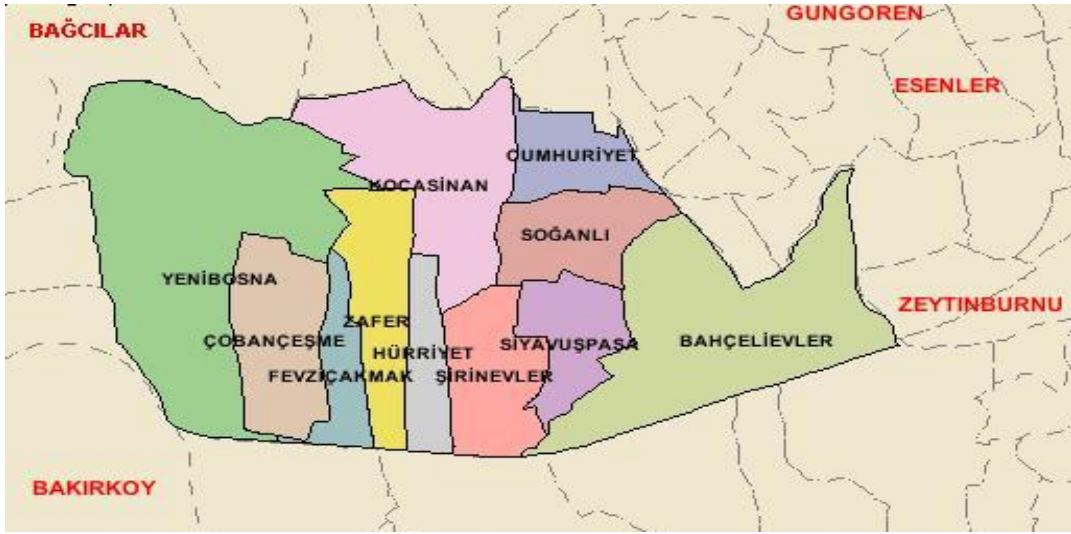
İstanbul'daki parkların büyüklüklerine göre değerlendirmesi yapıldığında İstanbul'da bulunan parklarda mahalle parkı, semt parkı, kent parkı standartların yakalanamadığı, mevcut parkların 0.033 hektar (33 m²) ile 106 hektar (1062702 m²) arasındaki büyüklüklere sahip olduğu görülürken, koru alanlarının da dâhil olduğu ve standartların yakalanamadığı bu alanlar, 2-4 hektar, 4-10 hektar, 10-20 hektar, 20-50 hektar ve 50-100 hektar arası büyüklüğe sahip parklar şeklinde ayrılmıştır. Buna göre doğu-batı yönünde, Anadolu ve Avrupa Yakası olarak bir değerlendirme yapıldığında, Anadolu Yakasında kent parkı olarak değerlendirilebilecek 20-50 hektar arası 7 adet kentsel yeşil alanın, 4 tanesinin kent içindeki koru alanları (Çubuklu Hidiv Korusu, Beykoz Korusu, Fethi paşa Korusu, Küçük Çamlıca Korusu) oldukları görülmektedir. Avrupa Yakasında ise 10-20 hektar arası büyüklüğe sahip 13 adet park bulunmaktadır. Bu parklar içinde koru alanları bulunmazken, 20-50 hektar arası büyüklüğe sahip 7 parktan 2 tanesi koru alanlarıdır (Yıldız Korusu ve Emirgan Korusu). Anadolu Yakasından farklı olarak Avrupa Yakasında 50-100 hektar büyüklüğe sahip 3 adet park bulunmakta, bunlardan 2 tanesi (Florya Atatürk Ormanı, Hacı Osman Korusu) koru alanıdır.

4.2 Bahçelievler İlçesi' nde Yeşil Alan

4.2.1 Genel Bilgiler

İstanbul'un Avrupa yakasında kurulmuş bir ilçe olan Bahçelievler ilçesi, 1992 yılında Bakırköy'den ayrılarak ilçe durumuna gelmiştir. Güney kısmında Bakırköy batısında Küçükçekmece, kuzeyinde Bağcılar ve doğusunda Güngören ilçeleri bulunmaktadır. Bahçelievler Belediyesinde 11 mahalle, 83 cadde ve 1.082 adet sokak bulunmaktadır. Yüzölçümü 16,7 km²'dir. Bahçelievler İlçesi, Cumhuriyet, Çobançeşme, Fevziçakmak ve Hürriyet mahallelerinin Yenibosna bölgeleri, Kocasinan, Siyavuşpaşa, Soğanlı, Şirinevler, Yenibosna, Zafer ve Bahçelievler olmak üzere 11 mahalleden oluşmaktadır.

<http://www.bahcelievler.istanbul/icerik/225/1418/tarihcemiz.aspx>).



Şekil 4.5: Bahçelievler Haritası

Kaynak: <http://www.bahcelievler.istanbul/icerik/225/1418/tarihcemiz.aspx>

1950’li yıllara kadar bugün Bahçelievler ilçesinin bulunduğu bölgede Kocasinan ve Yenibosna köyleri vardı. Bahçelievler’in bulunduğu kesim, Bakırköy’ün O-1 karayolunun (eski E-5) kuzeyine doğru büyümesiyle oluşmuştur. Bahçelievler’in nüfusu da, komşu ilçelerinin nüfusu gibi, 60’lı yıllardan itibaren çok hızlı bir artış gösterdi. 1960 yılında 8.500 olan nüfus, 5 yıl sonra 1965 yılında 20.881’e çıktı. 1975 yılında ise Bahçelievler’in nüfusu 100 bini aşıyordu.

Çizelge 4.4: Bahçelievler Nüfusunun Mahallelere Göre Dağılımı

Mahallelere Göre Nüfus Dağılımı

MAHALLE	NÜFUSU
Zafer Mahallesi	84.309
Kocasinan Mahallesi	72.217
Soğanlı Mahallesi	70.058
Siyavuşpaşa Mahallesi	64.634
Bahçelievler Mahallesi	61.605
Şirinevler Mahallesi	59.150
Hürriyet Mahallesi	47.590
Cumhuriyet Mahallesi	40.497
Yenibosna Merkez Mahallesi	35.103
Çobançeşme Mahallesi	33.039
Fevzi Çakmak Mahallesi	25.851
GENEL TOPLAM	594.053

İlçenin batısındaki sınırı Ayamama Deresi, doğusundaki sınırı ise Çırpıcı Deresi belirlemektedir. İlçe, denize doğru uzanan derelerin oluşturduğu vadi ve tepeler üzerinde yerleşmiştir. Batıdaki Almama Deresi arasında Yenibosna yerleşimi,

Yenibosna Deresi ile Tavukçu Deresi arasında Kocasinan yerleşimi, Tavukçu Deresi ile doğudaki Çırpıcı Deresi arasında Bahçelievler yerleşimi yer almaktadır. İlçe toprakları 1674 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Tarihi yarımada ve Atatürk Hava Limanı'na olan yakınlığı nedeniyle gelişmeye çok uygun bir ilçedir.



Şekil 4.6: Bahçelievler Kent Planı (Stratejik Plan 2015-2019)

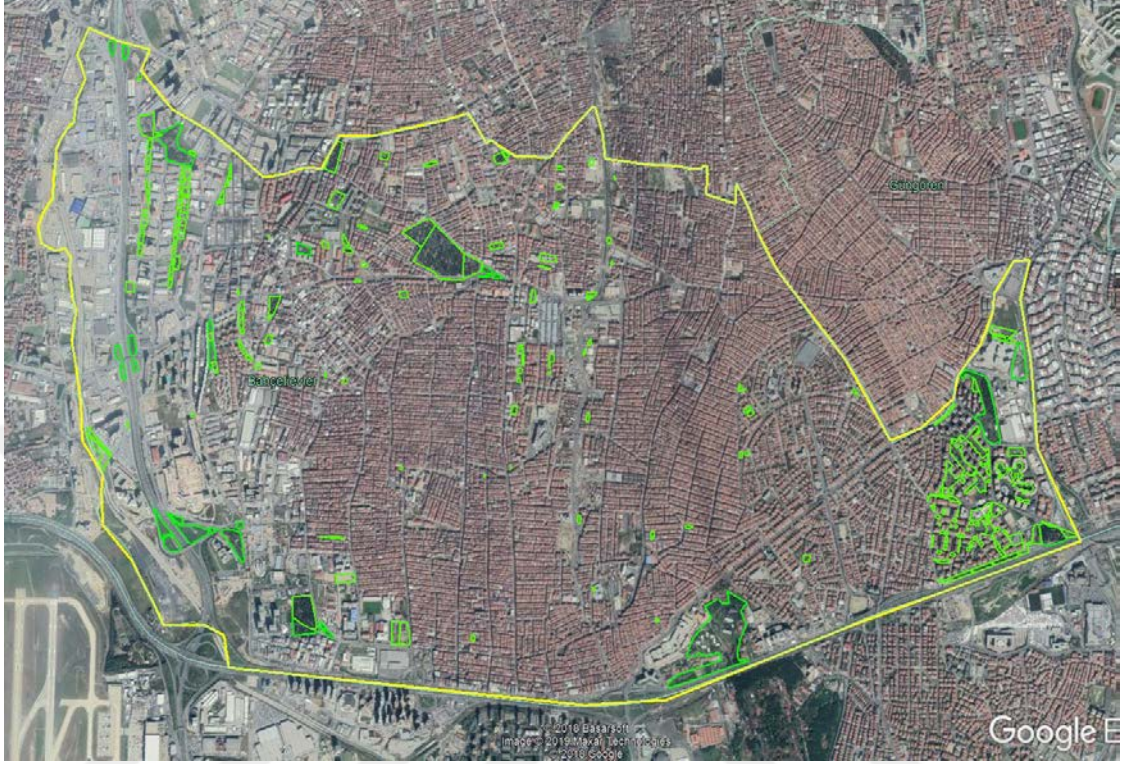
Kaynak, T.C. Bahçelievler Belediyesi Stratejik Plan 2015-2019, s.51
http://www.bahcelievler.istanbul/Files/Document/yillik_faaliyet_raporlari/2015_2019_stratejik_plan.p

4.2.2 Bahçelievler İlçesi Yeşil Alan Değerlendirme

Park alanlarının büyüklüğü kadar konumları da oldukça önemlidir. Açık-yeşil alanların planlama kriterleri arasında bulunan parklara ulaşılabilirlik mesafeleri park alanlarına uygun sürede ulaşımı sağlar.

Netcad programı üzerinden yapılan değerlendirme ve Google Earth adlı program üzerinden yapılan çalışma neticesinde Bahçelievler İlçesi' nin aktif ve yeşil alanları değerlendirmede yeşil alanların ilçenin belirli noktalarında yoğunlaştığı bazı mahallelerde ise çok az yeşil olduğu görülmektedir. Yenibosna, Kocasinan ve Bahçelievler Mahallelerinde yeşilin yetersiz olmakla birlikte diğer mahallelerden daha fazla olduğu, yeşil alanlara ulaşılabilirliğin diğer mahallelere oranla daha iyi olduğu görülmektedir. Özellikle Bahçelievler Mahallesi' nin düzenli yerleşim alanına sahip olduğu, konutların diğer mahallelerdeki gibi bitişik nizam olmadığı, konut bahçelerinin de kabul edilebilir düzeyde olduğu saptanmıştır. Yenibosna Mahallesi'ne bakıldığında daha çok iş merkezleri olduğu, yeşil alanların da dağınık ve yetersiz olduğu

görülmektedir. Diğer mahallelere bakıldığında ise yoğun yapılaşmanın olduğu, evlerin bitişik nizam olduğu, mahalle parklarının, konut bahçelerinin çok yetersiz olduğu görülmektedir.



Şekil 4.7: Bahçelievler İlçesi Aktif ve Pasif Yeşil Alanlar(Özgün)

Netcad programı üzerinden yapılan değerlendirme ve Google Earth adlı program üzerinden yapılan çalışmada görüldüğü gibi Bahçelievler İlçesi'nin yaklaşık olarak 186.245,00 m² aktif açık yeşil alana sahip olduğu saptanmıştır. Bu alan ilçenin 2018 yılına ait 594.053 olan nüfusuna oranlandığında ise kişi başına 0,31 m² lik aktif açık aktif yeşil alan düşmektedir. (Bkz. Çizelge:4.5)

Çizelge 4.5: Bahçelievler Kamusal Aktif Açık-Yeşil Alan Durumu

Bahçelievler Aktif Açık-Yeşil Alanlar	Yeşil Alan Miktarı(m ²)	Kişi Başına Düşen Aktif Açık Yeşil Alan (m ² /Kişi)	Türkiye Standardı (m ² /Kişi)
Mahalle Parkları ve (Ç.O.A dahil) Spor Alanları Toplamı	186.245,00	0,31	15,00

Aktif ve pasif yeşil alan toplamı ise 768.524,00 m² ve kişi başına 1,29 m² lik bir alan isabet etmektedir. (Bkz. Çizelge:4.6)

Çizelge 4.6: Bahçelievler Aktif ve Pasif Toplam Yeşil Alan Durumu

Bahçelievler Aktif-pasif Yeşil Alanları	Yeşil Alan Miktarı(m ²)	Kişi Başına Düşen Açık-Yeşil Alan (m ² /Kişi))
Mahalle Parkları ve (Ç.O.A dahil) Spor Alanları Toplamı	186.245,00	1,29
Mezarlıklar	217.753,00	
Refuj	210.526,00	
Konut Bahçeleri	154.000,00	
Toplam	768.524,00	

Bahçelievler Park ve Bahçeler Müdürlüğü 2003-2018 Yılları Faaliyet Raporuna göre özetle;

- 35.300 adet ağaç dikimi yapılmıştır.
- 837.500 adet çalı dikimi yapılmıştır.
- Seralarda her yıl 20.000 çalı üretimi yapılmaktadır.
- 61 adet yeni park yapılmıştır.
- 44 adet park yenilenmiştir.
- 8 adet temalı park yapılmıştır.
- 38 adet açık alan spor sahası yapılmıştır.
- 19 adet rölyef ve heykel yapılmıştır
- 62 adet yeni çocuk oyun alanı yapılmıştır.
- 40 adet oyun grubu yenilenmiştir.
- 60 adet fitness alanı yapılmıştır.
- 29 ilköğretim okuluna çocuk oyun grubu yerleştirilmiştir.

Aktif yeşil alan miktarını belediye, imar planında park lejantında olan ve mülkiyet sorunu bulunmayan alanlar üzerinde projelendirme çalışmaları yaparak ilçe sınırlarında 2003 yılında 48 adet olan park adetini, 2018 yılı itibariyle 109 adete çıkarmış durumdadır.

Bahçelievler ilçesinde mülkiyeti kamuya ait mevcutta bulunan tüm açık-yeşil alanlar incelenmiş, ilgili kurum ve kuruluşlardan açık-yeşil alanlardan önemli bilgiler alınmıştır. Tüm bu bilgiler değerlendirildiğinde;

İstanbul Çalışmaları Merkezi'nin TESEV işbirliği ve Bernard van Leer Vakfı desteğiyle 2016-2018 yıllarını kapsayan 2 yıllık araştırmayla toplanan verilere göre İstanbul'un ilçelerinde park ve bahçe bazında kişi başına düşen yeşil alan miktarı Orman ve mesire alanlarına yer verilmeyen çalışmada Bahçelievler İlçesi' nin toplam 170.000,00 m²' lik park ve bahçe alanı olduğu kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı ise 0,3 olduğu saptanmıştır.

Netcad programı üzerinden yapılan değerlendirme ve Google Earth adlı program üzerinden yapılan çalışma neticesinde Bahçelievler İlçesi' nin aktif açık yeşil alan miktarı 186.245,00 m² olup kişi başına düşen aktif açık-yeşil alan miktarı ise 0,31 olduğu saptanmıştır.

Bahçelievler ilçesinde kişi başına düşen aktif açık yeşil alan miktarı 0,31 m² dir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekansal Planlama Yapım Yönetmeliği' ne göre kişi başına düşmesi gereken aktif açık-yeşil alan miktarının 15 m² olduğu dikkate alındığında Bahçelievler ilçesinin kişi başına düşen aktif-yeşil alan miktarı bu standardın çok altında kalmaktadır. Buna göre arada 14,69 m² lik bir açık bulunmaktadır.

Bahçelievler ilçesinde Aktif ve Pasif yeşil alan toplamı 1,29 m² dir. Buna göre de 13,71 m² gibi bir açık bulunmaktadır. Kent içinde bulunan aktif yeşil alanların, kentin yoğun nüfusundan yapı adalarından, trafik gibi olumsuz durumlarından nefes almak doğayla iç içe olmak amaçlı birer kaçış mekanları olduğu düşünülürse, Bahçelievler İlçesinin nüfusuna göre bu alanların azlığının insanlar üstündeki olumsuz etkileri olmaktadır.

Bahçelievler ilçesi kentsel aktif ve pasif yeşil alanlar incelendiğinde; kullanım alanları içinde ve ilçe içindeki alanlar içinde bir bütünlük olmadığı ve yeşil alan miktarının nüfusa oranı düşünüldüğünde yetersiz kaldığı görülmektedir.

Bahçelievler Park ve Bahçeler Müdürlüğü 2003-2018 Yılları Faaliyet Raporuna ilişkin verilere göre mahallelerde yapılan ve yenilenen parklar ise şöyle;

Çizelge 4.7: Çobançeşme Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar

Çobançeşme Mahallesi	
Yeni Yapılan Parklar	Yenilenen Parklar
1 Atsushi Miyazaki Trafik ve Afet Eğitim Parkı	1 Aliya İzzet Begoviç Parkı
2 Ergene Sokak Parkı	2 Şehit Güven Köse Parkı
3 Kenan Onuk Parkı	
4 Nezhik Alkiş Parkı	
5 Piri Reis Parkı	
6 Spor Parkı	
7 Mithatpaşa Caddesi Parkı	



Şekil 4.8: Spor Parkı



Şekil 4.9: Atsushi Miyazaki Trafik ve Afet Eğitim Parkı

Çizelge 4.8: Yenibosna Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar

Yenibosna Merkez Mahallesi

Yeni Yapılan Parklar		Yenilenen Parklar	
1	Çınar Sokak Parkı	1	Altınıldız Sağlık Ocağı Parkı
2	Doğu Sanayi Sitesi Parkı	2	Atilla Gökçe Parkı
3	Vedat Ulusoy Parkı	3	Altınıldız Cumhuriyet Parkı
4	Şehir Korusu	4	İlhan Koç Parkı
5	Yeni Şehir Korusu	5	Mimar Sinan Parkı
6	Şehit Er Gürol Alpago Parkı	6	Şehit Oktay Demiryürek Parkı
7	Kadir Has Parkı	7	Nezih Alkış Parkı
8	Muammer Taşkale Parkı		
9	Atatürk Caddesi Parkı		
10	Kocasinan Semt Parkı		
11	Muhsin Yazicioğlu Parkı		



Şekil 4.10: Bahçelievler Belediyesi Millet Bahçesi



Şekil 4.11: Yeni Şehir Korusu



Şekil 4.12: Şehit Er Gürol Alpago Parkı

Çizelge 4.9: Kocasinan Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar

Kocasinan Merkez Mahallesi			
Yeni Yapılan Parklar		Yenilenen Parklar	
1	Bulut Sokak Parkı	1	Erzurumlu İbrahim Hakkı Parkı
2	Cem Atabeyoğlu Parkı	2	Karadeniz Parkı
3	Karadeniz Otopark Üstü Parı	3	Köroğlu Parkı
4	Badem Sokak Parkı	4	Necmi Tanyolaç Parkı
5	Kuşçu Sokak Parkı		
6	Mehmet Akif Ersoy Parkı		
7	Nene Hatun Parkı		
8	Sevgi Evi Parkı		
9	Şehit İbrahim Ceylan Parkı		
10	Tavukçu Sokak Parkı		
11	İski Su Deposu Üstü Park		
12	Selin Sokak Parkı		
13	Erkan Ocaklı Parkı		
14	Sevim Sokak Parkı		
15	Kandaş Sokak Parkı		



Şekil 4.13: Kandaş Sokak Parkı



Şekil 4.14: Badem Sokak Parkı



Şekil 4.15: Selin Sokak Parkı



Şekil 4.16: Nene Hatun Parkı



Şekil 4.17: Karadeniz Otopark Üstü Parkı

Çizelge 4.10: Zafer Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar

Zafer Mahallesi	
Yeni Yapılan Parklar	Yenilenen Parklar
1 Sirma Doğan Parkı	1 Kerim Tekin Parkı
2 İslam Çupı Parkı	2 Öğretmenler Parkı
3 Serdar Sokak Parkı	3 Remzi Özkaya Parkı
4 Şehit Yunus Çaça Parkı	4 Yıldırım Beyazıt Parkı
5 Cami Sokak Parkı	
6 Halit Ziya Uşaklıgil İlköğretim Okulu Yanı Park	



Şekil 4.18: Yıldırım Beyazıt Parkı



Şekil 4.19: Sirma soğan Parkı



Şekil 4.20: Serdar Sokak Parkı



Şekil 4.21: Halit Ziya Uşaklıgil Parkı

Çizelge 4.11: Soğanlı Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar

Soğanlı Mahallesi	
Yeni Yapılan Parklar	Yenilenen Parklar
1 Sezer-Gezer Parkı	



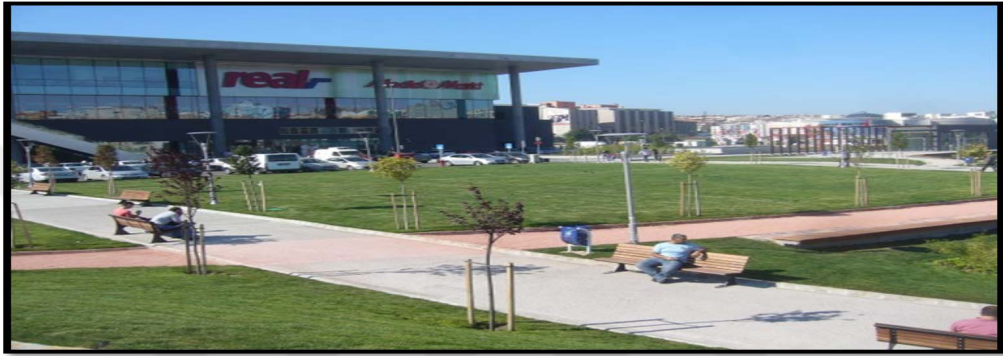
Şekil 4.22: Sezer-Gezer Parkı

Çizelge 4.12: Bahçelievler Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar

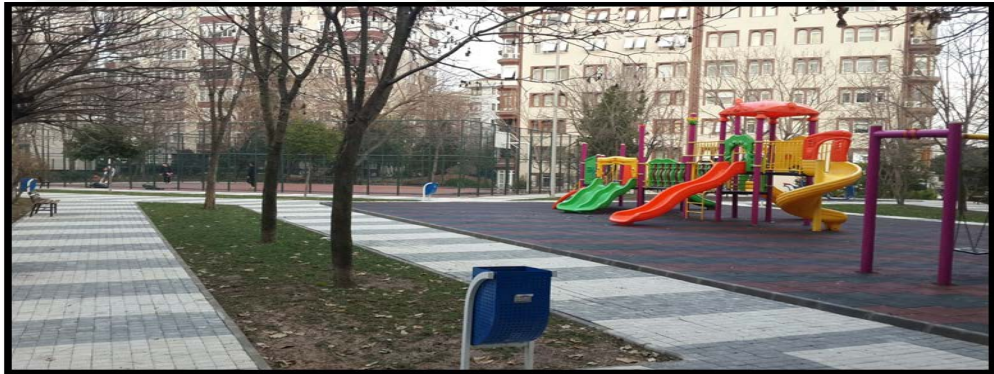
Bahçelievler Mahallesi	
Yeni Yapılan Parklar	Yenilenen Parklar
1 Celal Nuri Sokak Parkı	1 Bahçelievler Parkı
2 Fevzi Çakmak Sağlıklı Yaşam Parkı	2 Kahraman Baþçum Parkı
3 İpek Sokak Parkı	3 Kazim Kanat Parkı
4 Metropark	4 Kibris Parkı
5 Ömür Yanyol Sağlıklı Yaşam Parkı	5 Şehitlik Parkı
6 Sami Özey Parkı	6 Naci Kasim Parkı
7 Şelale Sağlıklı Yaşam Parkı	7 Nejat Uygur Parkı
8 Mustafa Özkahraman Parkı	8 Orhangazi Parkı
9 Ferit Selimpaşa Caddesi Parkı	9 Sadri Alışık Parkı
	10 Şehit Enver Yorulmaz Parkı
	11 Şehit Ercan Şahin Parkı
	12 Şehit Metin Uzun Parkı
	13 Şehit Selim Ayaydın Parkı
	14 Şehit Serkan Alçinkaya Parkı
	15 Yavuz Gökmen Parkı
	16 Zübeyde Hanim Parkı
	17 Turgay Şeren Parkı
	18 Sütçüler Patikası
	19 Uefa Meydanı



Şekil 4.23: Sami Özbey Parkı



Şekil 4.24: Metro Parkı



Şekil 4.25: Orhan Gazi Parkı

Alan: 2.407 m² (897 m² yeşil)

Fonksiyonlar: Çocuk oyun alanı, fitness alanı, dinlenme alanı, basketbol sahası

Çizelge 4.13: Hürriyet Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar

Hürriyet Mahallesi	
Yeni Yapılan Parklar	Yenilenen Parklar
1 Çiğdem Sokak Parkı	1 Orhan Ayan Parkı
	2 Doğan Koloğlu Parkı



Şekil 4.26: Çiğdem Sokak Parkı

Çizelge 4.14: Siyavuşpaşa Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar

Siyavuşpaşa Mahallesi	
Yeni Yapılan Parklar	Yenilenen Parklar
1 Şehit Tamer Dost Engelsiz Yaşam Parkı	1 Şehit Hüseyin Uzunal Parkı
2 Siyavuşpaşa Parkı	2 Ulubathı Hasan Parkı



Şekil 4.27: Siyavuşpaşa Parkı



Şekil 4.28: Şehit Tamer Dost Engelsiz Yaşam Parkı

Çizelge 4.15: Şirinevler Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar

Şirinevler Mahallesi	
Yeni Yapılan Parklar	Yenilenen Parklar
1 Kamu Binaları Meydanı	1 Fetih Parkı
2 Mahmutbey Caddesi 1. Sokak Parkı	2 Milli Egemenlik Parkı
3 Togay Boyatlı Parkı	3 Şehit İtfaiye Er Ekrem Bulut Parkı
4 Yıldız Zöhre Cami Parkı	
5 Narlıbahçe Parkı	
6 Ömer İnci Parkı	
7 Şehit Yarbay Cesur Parkı	



Şekil 4.29:Ömer İnci Parkı



Şekil 4.30:Kamu Binaları Meydanı

Çizelge 4.16: Fevzi Çakmak Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar

Fevzi Çakmak Mahallesi	
Yeni Yapılan Parklar	Yenilenen Parklar
1	Şehit İbrahim Koparır Parkı
2	Oğuzhan Sokak Parkı
3	Teknik Bina Korusu
4	Emre Sokak Parkı



Şekil 4.31:Teknik Bina Korusu

Çizelge 4.17: Cumhuriyet Mahallesi Yapılan ve Yenilenen Parklar

Cumhuriyet Mahallesi	
Yeni Yapılan Parklar	Yenilenen Parklar
1 Mustafa Dönmez Parkı	1 Levent Kırca- Oya Başar Parkı
2 Cumhuriyet Parkı	



Şekil 4.32: Mustafa Dönmez Parkı



Şekil 4.33: Cumhuriyet Parkı



Şekil 4.34: Çatalmeşe Mesire ve Piknik Alanı çevre düzenleme işi

Kaynak: <http://m.bahcelievler.bel.tr/icerik/171/3626/catalmese-piknik-alani-hizmetinizde.aspx>

Alan: 6.79 ha

Fonksiyonlar: Piknik alanı, restoran, kır kahvesi, çocuk oyun alanı, spor alanı, kamelya-pergola, çeşmeler, mescit, doğal yürüyüş parkuru

Bahçelievler Belediyesi faaliyetlerine ilişkin olarak aşağıdaki çalışmalar da yapılmaktadır.



Şekil 4.35: Ağaçlandırma çalışmaları



Şekil 4.36: Yeşil alan yapım-bakım-onarım çalışmaları

5. SONUÇ

Günümüzde kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması artık bir zorunluluk haline gelmiş ve bunların ortaya konulması için yeni yaklaşımlar, ilkeler ve özelliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Kentlerin gelişimlerinin sürdürülebilirlik doğrultusunda yönlendirilmesi ile doğal kaynakların korunması, çevre problemlerinin çözümüyle beraber yaşam kalitesinin artması ve insanlara sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının verilmesi konusu da hayata geçirilmektedir.

Kentsel/çevresel sürdürülebilirlik kavramı yeşil altyapı çalışmaları sayesinde sağlıklı bir şekilde güçlenerek varlığını korumaktadır. Sokakların, kaldırımların, yaya yollarının yeşillendirilmesi; ağaçlandırma çalışmalarının yapılması, kentlerde gittikçe azalan boş alanlara doğru peyzaj tasarımları yapılması ve yeşilin kentin her alanına ulaşmasının sağlanması, yatay boşlukların olmadığı noktalarda yeşilin dikey bahçeler veya çatı bahçeleri ile kent içerisinde kullanılmasının sağlanması gibi çalışmalar yapılmalıdır.

Çevre koruma bilinci ve duyarlılığı, üretim biçimi ve ilişkilerinin işlevsel sonuçlarındandır. Toplumların içinde bulunduğu; sosyoekonomik, siyasal, kültürel, teknolojik, ve bilimsel yapıları da, çevrenin yanlış kullanılmasında etkili olmaktadır, çevre sorunlarının asıl nedeni olarak belirtilen modernleşmenin yanı sıra; toplumların ve kişilerin sosyo-psikolojik özellikleri de çevreyi kirleten diğer nedenlere yol açmaktadır. İnsan doğadaki yerinin bilincine vardığında hakkı olan şeylerin de neler olduğunun farkına varacaktır.

Hızla büyüyen kentler, artan göç ve endüstrileşmenin de etkisiyle kentte toprak değerleri artmakta, bir yandan gecekondulaşma, düzensiz yapılaşma gibi sorunlar yaşanırken bir yandan da toprak değerlerinin artmasının etkisiyle yeşil alanlar ikinci plana atılmakta ve planlarda yeşil alan belirtilen alanlar başka amaçlar için kullanılmaktadır. Bu nedenle mevcut yeşil alanların da dengeli dağılımı sağlanamamakta bu da bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Bu sorunların yanı sıra var olan kentsel yeşil alanların kendi içlerinde de farklı

sorunlar bulunabilmektedir. Kentsel yeşil alanlar kent içerisinde varlığını sürdürmeye çalışırken yıllar içerisinde sanayileşme, ekonomik faktörler, çevresel değişim, yapılaşma hareketleri, toplumsal ilgisizlik, bakım onarım eksikliği ve kent politikaları gibi bazı nedenlerle göz ardı edilebilmekte, önemini yitirebilmekte veya yok olmaktadır.

Yeşil alanların kentsel çevre açısından önemi kabul edilmekle birlikte, kent planlaması çalışmalarında öncelikle konut açığının giderilmesi hedeflenmekte, plan bütününde gereken önem verilmeyen yeşil alanlar zayıf fonksiyonları ile kentin gereksinimlerini sağlamakta yetersiz kalabilmekte, hatta ekonomik çıkarların oluşturduğu gecekondu, arsa spekülasyonları gibi faktörler yeşil alanların varlığını sürdürmesine olanak vermemektedir. Bu nedenle kentsel politikaların tasarlanıp uygulanmasında çevresel sorunların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

İmar planları ile kent içinde bırakılacak açık ve yeşil alanların miktar ve dağılımları ile ilgili kesin yasa hükümleri bulunmalı, mevcut olan hükümler gözden geçirilerek belediyelerin bu konudaki keyfi uygulamalarına son verilmelidir.

Kentsel dönüşüm planlaması yapılırken kentsel dönüşüm sürecinde bitişik nizam evler yerine daha kompakt şehir boşluklarının olduğu çapraz şehirleşme hava akımının engellenmediği yeşil alanlara çok daha fazla alan bırakıldığı bir planlama yapılması gerekir. Çünkü İstanbul’ da ve bilhassa Bahçelievler’ de binalar nefes alamayacak şekilde yığma olup kentin planlanırken yeşile alan bırakılmamış, çok katlı gecekonduların yıkılıp daha çok katlı gecekonduya dönüştürülmüştür. Bu kentsel dönüşüm kenti rehabilite eden, iyileştiren ve kentsel yerleşimlerin çarpıklıkların gideren bir çözüm olmayıp aksine aynı çarpıklıkların daha da çoğaltılarak devam etmesine neden olmuştur. Bu nedenle kentsel dönüşümde ilk olarak planlamanın doğru yapılması gerekir.

Kentsel yeşil alanlar üzerine Türkiye ve Avrupa’daki çeşitli standartlar ve yasal düzenlemeler karşılaştırıldığında, İstanbul’da kentsel yeşil alan standartlarının Avrupa şehirleri ortalamasının oldukça altında olduğu görülmektedir. Modern, yeşil ve yaşanabilir bir İstanbul için, öncelikle yeşil alanların bir bütün içinde tasarlanması gerekmektedir.

Bir kenti modern, yaşanabilir ve kaliteli bir mekan haline getirmek için, yeşil alanların nitelik ve nicelik yönünden uygun şekilde planlanarak, mevcut yasa ve yönetmelik düzenlemeleri yapılmalı ve denetlenmesi sağlanmalıdır. Kent içinde bulunan tüm açık ve yeşil alanlar, kent yönetim kararları ve gerekli yasalar çerçevesinde bir bütünlük göstermeli, zaman içindeki meydana gelebilecek değişimler doğrultusunda esneklik, süreklilik ve sürdürülebilirlik sağlayacak şekilde oluşturulmalıdır. Ayrıca kent insanı, açık ve yeşil alan korunması ve oluşturulması konusunda yerel yönetimi etkilemesi ve yönlendirmesi açısından bilinçlendirilmelidir.



KAYNAKLAR

- 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu**, R.G. Tarihi: 11.08.1983, R.G. Sayısı: 18132
http://www.ormansu.gov.tr/osb/Libraries/Dok%C3%BCmanlar/2873_say%C4%B1%C4%B1_Milli_Parklar_Kanunu.sflb.ashx (02.03.2017).
- 3194 Sayılı İmar Kanunu**, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3194.pdf> (02.03.2017).
- 6785 Sayılı İmar Kanunu**,
http://www.emektd.com.tr/Images/Uploads/Files/2703131129_6785-1605sayiliimarkanunusondurumu.pdf (02.03.2017).
- Akın, G.** (2009). *Ekoloji-Çevrebilim ve Çevre Sorunları*, Ankara: Tiydem Yayıncılık,
- Akman, Y., KETENOĞLU, O., KURT, L., DÜZENLİ, S., GÜNEY, K. ve KURT, F.** (2000). *Çevre Kirliliği(Çevre Biyolojisi)*, Palma Yayıncılık, Ankara,
- Aksoy, Y.** (2014). “*Türkiye’de Yeşil Alanlarla İlgili Yasal Düzenlemeler*” İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 26: 1-20,
- Aksoy, Y. TURAN, Aylin Ç. ve SAMUR, D.** (2009). “*İstanbul İli Fatih İlçesi Açık Yeşil Alanlar ve Yapılaşmanın Ekolojik Açından Yıpranmışlık ve Geri Dönüşüm ile İlgili Olarak Değerlendirilmesi*” Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 22 (2):91-110,
- Aksu, CK ve Gelibolu, L.** (2015). “*Üniversite Çalışanlarının Sürdürülebilir Tüketim Açısından Tutumlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma*” Kafkas Üniversitesi İİBF Dergisi, 6 (9): 235-248,
- Akyüz, H.** (1991). *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavramları ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul,
- Altunkasa, MF.** (2002). *Çevresel Sürdürülebilirlik*, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Adana,
- Altuntaş, A.** (2012). “*Sürdürülebilir Toplumlar Ve Metropollerin Baskılarından Kurtulmak İçin Alternatif Bir Yol: Sürdürülebilir Kentler*” Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9 (7): 135-148,
- Alver, K.** (2012). *Kent İmgesi*, Hece Yayınları, Ankara,
- Aslan, F.** (2010). “*İktisadi Büyümenin Ekolojik Sınırları Ve Kalkınmanın Sürdürülebilirliği*” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Ankara,
- Atasoy, E.** (2006). *Çevre İçin Eğitim Çocuk Doğa Etkileşimi*, Ezgi Kitabevi, Bursa,
- Aydemir, Ş.** (2004). *Kentsel Alanların Planlanması Ve Tasarımı*, İlker Matbaacılık, Trabzon,
- Aytekin, N.** (2008). “*Reklamda Doğa İmgesinin Sunumu Ve Yeşil Pazarlama*” 13. Ulusal Pazarlama Kongresi, Pazarlamada Yeni Yaklaşımlar, Bildiriler El Kitabı, 348-358, Ekim 25-29, Nevşehir,
- Bayraktar, E.** (2006). “*Avrupa Birliği Sürecinde Konut Kooperatiflerimizin Sorunları*” Türkiye Kent Kooperatifleri Merkez Birliği, Türkent Teknik Kongresi, Antalya,

- Bayram, F.** (2001). *Sürdürülebilir Kentsel Gelişme: Araçlar, Yaklaşımlar Ve Türkiye*, Mülkiyeliler Birliği Yayınları, Ankara,
- Bilgili, BC., Çığ, A. ve Şahin, K.** (2011). “*Van Kenti Kamusal Yeşil Alanlarının Yeterliliğinin Ulaşılabilirlik Yönünden Değerlendirilmesi*” Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 21 (2): 98-103,
- Boysan, A.** (2004). *Nerede Yaşıyoruz*, Bilgi Yayınevi, Ankara,
- Bozkurt, Y.** (2012). *Çevre Sorunları Ve Politikaları*, Ekin Yayıncılık, Bursa,
- Brown, LL.** (2003). *Eko-Ekonomi*, (Çev. A.Y. Erkan), Tema Vakfı Yayınları, İstanbul,
- Bulut, Z., Kılıçarslan, Ç., Deniz, B. Ve Kara, B.** (2010). “*Kentsel Ekosistemlerde Sürdürülebilirlik Ve Açık-Yeşil Alanlar*” III. Ulusal Karadeniz Ormanlık Kongresi, 20-22 Mayıs, Iv:1484-1493,
- Çağlar, Y.** (1997). *Sürdürülebilirlik Ve Türkiye Ormanlığı*, Ankara, Türkiye Çevre Vakfı Yayını,
- Çakallı, ME.** (2013). *Kentsel Yenilemede Bir Araç Olarak Kentsel Dönüşüm Projeleri Ve İlgili İdari Yargı Kararları*, Adalet Yayınevi, Ankara,
- Çepel, N.** (2003). *Ekolojik Sorunlar Ve Çözüm Önerileri*, Tübitak Yayınları, Ankara,
- Çepel, N.** (2008). *Ekolojik Sorunlar Ve Çözümleri*, Tübitak Yayınları, Ankara,
- Çetiner, A.** (1991). *Şehircilik Çalışmalarında Donatım İlkeleri*, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları,
- Dulupçu, MA.** (2001). *Sürdürülebilir Kalkınma Politikasına Yönelik Gelişmeler*, Ankara, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı,
- Emür, SH. Ve Onsekiz, D.** (2007). “*Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık Ve Yeşil Alanların Önemi-Kayseri/Kocasinan İlçesi Park Alanları Analizi*” Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22 (1): 367-396,
- Erdoğan, İ. Ve Ejder, N.** (1997). *Çevre Sorunları, Nedenler, Çözümler*, Doruk Yayınları, Ankara,
- Erkan, R.** (2006). *Kentleşme Ve Sosyal Değişme*, Bilimadamı Yayınları, Ankara,
- Ersoy, M.** (1994). *Kentsel Alan Kullanım Normları*, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Yayını,
- Es, M.** (2007). *Kent Üzerine Düşünceler*, Okutan Yayıncılık, İstanbul,
- Fichter, J.** (1994). *Sosyoloji Nedir (Ed. N. Çelebi)*, Attila Kitabevi, Ankara,
- Gökdayı, İ.** (1997). *İl Çevrenin Geleceği: Yaklaşımlar Ve Politikalar*, Türkiye Çevre Vakfı Yayınları, Ankara,
- Gönen, M.** (2001). “*Tanzimat’tan Cumhuriyete Kentsel Kamusal Mekandaki Dönüşüm Ve Bayezid Meydanı Örneği*” Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Ankara,
- Görmez, K.** (2007). “*Sürdürülebilir Gelişmecilikten Yağmalanan Kıyılara, Türkiye’nin Kıyı Politikası*” (Ed. A. Mengi), Çevre Ve Politika: Başka Bir Dünya Düzeni, İmge Kitabevi, Ankara,
- Görmez, K.** (2003). *Çevre Sorunları Ve Türkiye*, Gazi Kitabevi, Ankara,
- Grant, J.** (2008). *Yeşil Pazarlama Manifestosu*, (Çev. N. Özata Ve Y. Fletcher), Mediacat Yayınları, İstanbul, S.41-42
- Gül, A. Ve Küçük, V.** (2001). “*Kentsel Açık-Yeşil Alanlar Ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi*” Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 2: 27-48,
- Güler, Ç. Ve Çobanoğlu, Z.** (1997). *Toprak Kirliliği, Çevre Sağlığı Temel Kaynaklar Dizisi*, Ankara,

- Güneş, A., Yörük, İ. ve Gülgün, B.** (2006) “*Bayındır İlçesi Kamusal Yeşil Alanlarının Yeterliliği ve Geliştirilebilme Olanakları Üzerine Bir Araştırma*” Ege Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 1: 169-180,
- Gündüz, T.** (2004). *Çevre Sorunları*, Ankara, Gazi Kitabevi,
- Güvenç, B.** (2005). *İnsan Ve Kültür*, Remzi Kitabevi, İstanbul,
- Güvenç, M., Tülek, M., vd., (2018),** *İstanbul Geneli ve İlçeleri: Yaş ve Rayiç Bedel İtibariyle Katmanlaştırma Haritaları'*, İstanbul İlçe Belediyelerinde Çocuğa ve Aileye Yönelik Hizmetler, (yaz.) Bürge Elvan Erginli, İstanbul: TESEV Yayınlar,
- [Http://www.Bahcelievler.İstanbul/İcerik/225/1418/Tarihcemiz.aspx](http://www.Bahcelievler.İstanbul/İcerik/225/1418/Tarihcemiz.aspx)
- İbb** (2009). 1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı Raporu, İmar Ve Şehircilik Daire Başkanlığı Şehir Planlama Müdürlüğü.
- İlkin, A. Ve Alkin, E.** (1991). *Çevre Sorunları*, Ankara, Tobb Yayınları,
- İncedayı, D.** (2002). *Çevre Tümdür*, İstanbul, Bağlam Yayınları,
- Karacan, R.** (2007). *Çevre Ekonomisi Ve Politikası*, İzmir, Ege Üniversitesi Yayını,
- Karaküçük S. Ve Gürbüz B.** (2007). *Rekreasyon Ve Kent(Li)Leşme*, Ankara, Gazi Kitabevi,
- Karalar, R., Erdoğan, BZ. Ve Kiracı, H.** (2008). “Çevreye İlişkin Bilgi Düzeyi Ve Sürdürülebilir Tüketim Davranışı İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama, Sürdürülebilirlik Ve Pazarlama, 13. Ulusal Pazarlama Kongresi, Adana,
- Karaman, A.** (1996). “*Sürdürülebilir Turizm Planlaması İçin Ekolojik Bir Çerçeve*” 19. Dünya Şehircilik Günü Sempozyumu, İstanbul, Mimar Sinan Üniversitesi,
- Kartal, K.** (1978). *Kentleşme Ve İnsan*, Todaie Yayını, No.175, Ankara,
- Kayacan, AR.** (2007). *Çevre Ekonomisi Ve Politikası*, Ege Üniversitesi Yayını, İzmir,
- Keleş, Ö.** (2010). *Sürdürülebilir Yaşam Göstergesi: Ekolojik Ayak İzi*, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği Yayınları, İstanbul,
- Keleş, R.** (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, İmge Yayıncılık, Ankara,
- Keleş, R.** (2006). *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara,
- Keleş, R. Ve Hamamcı, C.** (1998). *Çevrebilim*, Ankara, İmge Kitabevi,
- Keskinok, HÇ.** (2006). *Kentleşme Siyasaları*, Kaynak Yayıncılık, İstanbul,
- Kılıçoğlu, P.** (2005). *Türkiye'nin Çevre Politikalarında Sürdürülebilir Gelişme*, Ankara, Turhan Kitabevi,
- Kışlalıoğlu, M. Ve Berkes, F.** (2003). *Ekoloji Ve Çevre Bilimleri*, Remzi Kitabevi, İstanbul,
- Kongar, E.** (2008). *21. Yüzyılda Türkiye, 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, Remzi Kitabevi, İstanbul,
- Kongar, E.** (2008). *Toplumsal Değişme Kuramları Ve Türkiye Gerçeği*, Remzi Kitabevi, İstanbul,
- Kottak, CP.** (2002). *Antropoloji: İnsan Çeşitliliğine Genel Bir Bakış*, Ütopya Yayınevi, Ankara,
- Marin, M. Ve Yıldırım, U.** (2004). *Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar*, Beta Yayıncılık, İstanbul,
- Mazlum, SC.** (2012). “*Çevrecilik Ve Çevre Hareketleri*, (Ed. B. Kartal Ve B. Kümbetoğlu), *Yeni Toplumsal Hareketler*, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir,
- Melikşah, Y.** (2005). “*Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Hukuki Boyutu*” Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 60: 105-138, S.105

- Mengi, A. Ve Algan, N.** (2003). *Küreselleşme Ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme-Ab Ve Türkiye Örneği*, Ankara, Siyasal Kitabevi,
- Muslu, Y.** (2000). *Ekoloji Ve Çevre Sorunları*, İstanbul, Aktif Kitabevi,
- Okumuş, E.** (2003). *Toplumsal Değişme Ve Din*, İnsan Yayınları, İstanbul,
- Öz, A.** (2009). “Kuzey Ankara'nın Kentsel Dönüşüm Projesinin Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara,
- Özay, R.** (2001). *Çevre Sorunları*, Aktif Kitabevi, İstanbul,
- Özbudun, S.** (2003). “Diffüzyonizm” (Ed. K. Emiroğlu Ve S. Aydın), Antropoloji Sözlüğü, Bilim Ve Sanat Yayınevi, Ankara,
- Özden, PP.** (2008). *Kentsel Yenileme: Yasal-Yönetimsel Boyut, Planlama Ve Uygulama*, İmge Kitabevi, İstanbul,
- Özey, R.** (2009). *Çevre Sorunları*, Aktif Yayınevi, İstanbul,
- Öztabunçuoğlu, İH. Ve Uğur, AA.** (2005). *Doğal Kaynaklar: Ekonomi, Yönetim Ve Politika*, Ankara, İmaj Yayıncılık,
- Özsoy, T.** (2011). “Tüketimin Sürdürülebilirliği: Ürün Ömrüne Yönelik Tüketici Tutum Ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma” Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı” Doktora Tezi, Adana,
- Öztan, Y.** (2004). *Yaşadığımız Çevre Ve Peyzaj Mimarlığı*, Tisamat Basım Sanayi, Ankara, S. 83
- Pamay, B.** (1978). *Kentsel Peyzaj Planlaması*, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İstanbul,
- Pamay, B.** (1971). *Park-Bahçe Ve Peyzaj Mimarisi*, Kutulmuş Matbaası, İstanbul, Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik Rg Tarihi: 02.11.1985, Rg Sayısı: 18916 [Http://Www.Spo.Org.Tr/Mevzuat/Mevzuat_Detay.Php?Kod=21](http://www.spo.org.tr/mevzuat/mevzuat_detay.php?kod=21) R.G. (01.03.2017).
- Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, R.G. Tarihi: 01.06.2013, R.G. Sayısı: 28664 [Http://Www.Resmigazete.Gov.Tr/Eskiler/2013/09/20130908-1.Htm](http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130908-1.htm) (01.03.2017).
- Rousseau, JJ.** (1995). *İnsanlar Arasındaki Eşitsizliği Kaynağı*, (Çev. R.N. İleri), Say Yayıncılık, İstanbul,
- Şahin, Y.** (2013). *Kentleşme Politikası*, Ekin Yayınları, Bursa,
- Şahingür, A. Ve Müderrisoğlu, B.** (2005). “Ab'nin Toplum Tabanlı Kentsel Dönüşüme Yaklaşımı Ve Türkiye'deki Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkinliği” *Değişen-Dönüşen Kent Ve Bölge*, Tmmob Yayınları, Ankara,
- Şenel, A.** (1995). *İlkel Topluluktan Uygar Topluma Geçiş Aşamasında Ekonomik Toplumsal Düşünsel Yapıların Etkileşimi*, Metis Yayınevi, Ankara, S.198
- T.C. Bahçelievler Belediyesi, (10.04.2017). “2015 Yılı Faaliyet Raporu” [Http://Www.Bahcelievler.İstanbul/Files/Document/Yillik_Faaliyet_Raporlari/2015-Yili-Faliyet-Raporu.Pdf](http://www.bahcelievler.istanbul/files/document/yillik_faaliyet_raporlari/2015-yili-faliyet-raporu.pdf)
- T.C. Bahçelievler Belediyesi, (10.04.2017). “Stratejik Plan 2015-2019” [Http://Www.Bahcelievler.İstanbul/Files/Document/Yillik_Faaliyet_Raporlari/2015_2019_Stratejik_Plan.Pdf](http://www.bahcelievler.istanbul/files/document/yillik_faaliyet_raporlari/2015_2019_stratejik_plan.pdf)
- Tanrıverdi, T.** (1987). *Peyzaj Mimarlığı*, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum,
- Tekeli, İ.** (2006). “Kentleri Dönüşüm Mekanı Olarak Düşünmek” *Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Tmmob Yayınları, Ankara,
- Tosunoğlu, T.** (2014). “Sürdürülebilir Küresel Refah Göstergesi Olarak Ekolojik Ayak İzi” *Hak İş Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*, 3 (5): 133-149,

- Türkiye Çevre Vakfı**, (2004). *Türkiye Açısından Johannesburg Zirvesi'nin Getirdikleri*, Ankara,
- Türkiye Ekonomi Kurumu Vakfı**, (2002.) *Yerel Ekonomilerin Sürdürülebilir Kalkınması Ve Çanakkale Örneği*, İmaj Yayınevi, Ankara,
- Varinli, İ.** (2006). *Pazarlamada Yeni Yaklaşımlar*, Ankara, Detay Yayıncılık,
- Yıldırım, A.** (2006). *Ege Güncel Bir Kent Sorunu: Kentsel Dönüşüm*, Tmmob Şehir Plancıları Odası, Ankara,
- Yılmaz, A. ve Bozkurt, Y.** (2010). *Türkiye'de Kentsel Katı AtıkYönetimi Uygulamaları ve Kütahya Katı Atık Birliği (KÜKAB) Örneği*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(1), 11-28.
- Yücel Işıldar, G.** “Sürdürülebilir Kentler İçin Üniversite Yerleşkelerinin Rolü”
Yerel Politikalar,
[Http://Cizgikitabevi.Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/145727](http://Cizgikitabevi.Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/145727)



ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Tarihi : 20.05.1984
Doğum Yeri : Silvan
Medeni Durum : Evli/ 3 çocuk babası



İLETİŞİM BİLGİLERİ:

Adres : Avrupa Yakası Milli Emlak Dairesi Başkanlığı/ Avrupa Yakası Tespit İmar
Takip ve Taşınmaz Geliştirme Bürosu- Fatih/İstanbul
Cep Tel : 0555 022 15 21

İŞ TECRÜBESİ

2010-2014 Maliye Bakanlığı - Milli Emlak Genel Müdürlüğü
Milli Emlak Uzman Yardımcısı
2014- 2018 Maliye Bakanlığı- Milli Emlak Uzmanı
2018- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı -Milli Emlak Uzmanı

EĞİTİM BİLGİLERİ

2013-2014 Anadolu Üniversitesi
Ön lisans, Adalet Bölümü
2003-2008 Dokuz Eylül Üniversitesi
Lisans, Kamu Yönetimi Bölümü
1997-2000 Silvan Lisesi

SEMİNER ve KURSLAR

2012 Osmanlıca kolay Metinler
2018 Uzlaştırmacılık
2018 Bilirkişilik